

EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

Ghidul
profesorului

Clasa a V-a

MINISTERUL
EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

EDUCAȚIE PENTRU ' SOCIETATE

**Ghidul
profesorului**

Clasa a V-a

Chișinău 2020

Ghidul profesorului la disciplina „Educație pentru societate” a fost elaborat și tipărit cu suportul proiectului Consiliului European „Educație pentru democrație în Republica Moldova” în baza Memorandumului de colaborare între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) al Republicii Moldova, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Consiliul European (CoE) și Fondul Națiunilor Unite pentru Populație în Republica Moldova pentru perioada ianuarie 2019 – noiembrie 2022. Proiectul „Educație pentru democrație în Republica Moldova” este realizat de Consiliul European cu suportul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare în cadrul programului „Moldova: Promovarea Implicării Civice Active”. Scopul proiectului este de a contribui la o societate incluzivă, pașnică și democratică în Republica Moldova prin consolidarea capacității sistemului de învățământ din Republica Moldova de a dezvolta cunoștințele și competențele necesare elevilor pentru a deveni cetățeni angajați civic.

Autori:

Iosif Moldovanu
Natalia Cebotar
Violeta Terguță
Călin Rus
Oana Nestian-Sandu

Coordonatori:

Corina Lungu (MECC)
Dumitru Lazur (CoE)

Redactor: Aliona Zgardan-Crudu

Design și machetare: Bons Offices

Acest ghid este distribuit gratuit.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Educație pentru societate: Ghidul profesorului: Clasa a 5-a / Iosif Moldovanu, Natalia Cebotar, Violeta Terguță [et al.]; coordonatori: Corina Lungu, Dumitru Lazur; Consiliul European, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – [Chișinău]: S. n., 2020 (Tipogr. „Bons Offices”). – 144 p. : fig., fot., tab.
2100 ex.

ISBN 978-9975-87-713-8.

373.5.091:316.3(072)

E 19

Apare cu sprijinul financiar al Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare.

Acest ghid constituie proprietatea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova și a Consiliului European.

© Consiliul European

© Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova

Cuprins

CUVÂNT INTRODUCATIV	4
INTRODUCERE	6
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: TOȚI DIFERIȚI, TOȚI EGALI	19
Lecția introductivă în studiul disciplinei „Educație pentru societate”	19
Lecția 1. Numele și dreptul la identitate	24
Lecția 2. Eu și ceilalți	27
Lecția 3. Asemănări și deosebiri	30
Lecția 4. Percepția de sine și percepția altora. Stereotipurile	33
Lecția 5. Provocând stereotipurile și prejudecățile	38
Lecția 6. Recunoașterea și înfruntarea discriminării	42
Lecția 7. Reflecție asupra unității de învățare „Toți diferiți, toți egali”	48
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: BULLYINGUL	52
Lecția 1. Recunoașterea situațiilor de bullying	52
Lecția 2. Cyberbullyingul: cum îi facem față?	57
Lecția 3. Barometrul bullyingului	61
Lecția 4. Martori ai bullyingului	65
Lecția 5. Cartografierea bullyingului în școală	68
Lecția 6. Harta ajutorului în situațiile de bullying	71
Lecția 7. Ce poate școala să facă pentru ca toți elevii să se simtă în siguranță la școală?	74
Lecția 8. Reflecție asupra unității de învățare „Bullyingul”	76
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: RELAȚIILE ÎN CADRUL ECHIPEI – ÎNVĂȚAREA BAZATĂ PE PROIECT	80
Caseta cu informații (pentru toată unitatea)	80
Lecția 1. Ce înseamnă realizarea unui proiect în echipă?	85
Lecțiile 2–3. Ce înseamnă o echipă eficientă?	87
Lecțiile 4–5. Documentare și identificare de propuneri privind ghidul echipei eficiente	90
Lecția 6. Determinarea structurii și formatului ghidului echipei eficiente	95
Lecțiile 7–8. Elaborarea secțiunilor ghidurilor	97
Lecțiile 9–10. Prezentarea ghidului	100
Lecția 11. Lecție de reflecție	103
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: OPINIA FIECĂRUIA CONTEAZĂ	106
Lecția 1. Dreptul de a fi auzit/la participare	108
Lecția 2. Participarea elevilor în procesul de luare a deciziilor	111
Lecția 3. Ce este un Consiliu al elevilor?	114
Lecția 4. Responsabilitățile reprezentantului clasei în Consiliul elevilor	117
Lecțiile 5–6. Procedura de alegere a reprezentantului clasei în Consiliul elevilor	122
Lecția de reflecție la final de an școlar	129
PROIECTAREA UNITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE	132
Unitatea de învățare: Toți diferiți, toți egali	132
Unitatea de învățare: Bullyingul	134
Unitatea de învățare: Relațiile în cadrul echipei – învățarea bazată pe proiect	136
Unitatea de învățare: Opinia fiecăruia contează	138

Cuvânt introductiv

Dragi colegi,

Consolidarea capacităților sistemului educațional din Republica Moldova în dezvoltarea cunoștințelor și competențelor de care au nevoie elevii pentru a deveni cetățeni activi și responsabili este un proces complex și multidimensional și constituie o prioritate în parteneriatul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării stabilit cu Consiliul Europei și Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare în cadrul proiectului „Educație pentru democrație în Republica Moldova”.

Elaborarea *Ghidului profesorului* se înscrie perfect în sincronizarea acțiunilor ce asigură implementarea graduală a disciplinei reconceptualizate „Educație pentru societate” în învățământul general, bazată pe promovarea abordării integrate a cunoștințelor, abilităților, valorilor și atitudinilor, cu accent pe funcționarea democratică a școlilor și integrarea experiențelor civice ale tinerilor în comunitate conform Cadrelor de Referință al Competențelor pentru Cultură Democratică al Consiliului Europei.

Am convingerea că *Ghidul profesorului* constituie un instrument didactic valoros și consistent în organizarea demersului educațional la disciplina „Educație pentru societate” și vine să asigure o deschidere a profesorului la clasă, în formarea și cultivarea culturii cetățenești, a valorilor și principiilor unui stat democratic.

Igor ȘAROV,
Ministru al Educației, Culturii și Cercetării

Dragi profesori,

Rolul educației în promovarea egalității, incluziunii și a cetățeniei democratice are o semnificație sporită în activitatea Consiliului Europei din momentul fondării lui, acum peste 70 de ani, și până astăzi. Pe lângă activitățile de protejare a drepturilor omului și de fortificare a statului de drept, educația este un pilon de bază al strategiei noastre de consolidare a unor democrații durabile.

Consiliul Europei a elaborat un număr de standarde în domeniul educației pentru cetățenie democratică, în special prin intermediul Cartei Consiliului Europei privind Educația pentru Cetățenie Democratică și Educația pentru Drepturile Omului, adoptată în 2010, dar și prin documentul emblematic adoptat recent – Cadrul de Referință al Competențelor pentru Cultură Democratică. Obiectivul de bază al Cadrului de Referință este să pregătească tinerii pentru viață în calitate de cetățeni activi într-o societate democratică și incluzivă.

Această inițiativă este revoluționară: în premieră, o organizație interguvernamentală a propus un set comun de abilități și valori în baza unor consultări ample și cercetări empirice, care pot fi adaptate la diferite contexte naționale și aplicate în școli în întreaga Europă. Prin aceste competențe, noi nu urmărim să-i învățăm pe tineri și tinere ce să gândească, dar, mai degrabă, cum să gândească critic și pentru ei înșiși.

În 2018, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova a reconceptualizat curriculumul de educație civică prin noua disciplină „Educație pentru societate” (clasele a V-a – a XII-a), pe care a raliat-o la Cadrul de Referință al Competențelor pentru Cultură Democratică al Consiliului Europei. Suntem încântați că am putut colabora în realizarea acestei reforme cu ajutorul experților noștri, care au contribuit la elaborarea și la implementarea curriculumului reconceptualizat.

Proiectul Consiliului Europei „Educație pentru democrație în Republica Moldova”, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, susține Ministerul Educației, Culturii și Cercetării în predarea în școală a disciplinei „Educație pentru societate” și promovează standardele Consiliului Europei în domeniul educației civice: o viziune holistică privind cunoștințele, abilitățile, valorile și aptitudinile elevilor, focalizare pe dezvoltarea democratică a școlilor și integrarea experiențelor civice ale tinerilor în comunitate.

Ghidul profesorului are menirea să ajute cadrele didactice în planificarea și organizarea lecțiilor de „Educație pentru societate”. Este un instrument practic, care sperăm să vă fie de folos în activitatea dumneavoastră.

William MASSOLIN,
Șeful Oficiului Consiliului Europei la Chișinău

Introducere

DE LA CURRICULUM LA PRACTICA DIDACTICĂ

Acest ghid reprezintă un instrument de sprijin pentru profesori în aplicarea curriculumului la disciplina reconceptualizată Educație pentru societate, aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iunie 2018.

Curriculumul precizează, pe lângă competențele specifice disciplinei, în privința cărora sunt prezentate detalii în secțiunea următoare a ghidului, unitățile de competență, unități de conținuturi recomandate, precum și sugestii de activități de învățare și produse școlare realizate.

Având în vedere faptul că, după cum se arată în partea introductivă a curriculumului, este vorba despre un curriculum centrat pe competențe, nu pe conținuturi, este esențial modul în care profesorul planifică, organizează și realizează activitățile didactice.

Curriculumul prezintă, de asemenea, o serie de repere privind strategiile didactice, care sunt completate cu aspecte referitoare atât la conținuturi, cât și la strategiile de predare-învățare, în ghidul de implementare a curriculumului. Rolul principal al acestui ghid este de a facilita activitatea profesorilor, prin oferirea exemplelor de activități de învățare ce corespund cerințelor curriculumului și care să poată fi mai ușor luate ca bază în planificarea didactică. Aceste exemple de lecții reprezintă elementul central al ghidului, dar ele trebuie privite ca sursă de inspirație și adaptate de către profesori la nevoile și situația clasei și școlii, urmărindu-se în permanență modul în care acestea contribuie la dezvoltarea competențelor specifice disciplinei. Exemplele de activități de învățare sunt preluate și adaptate din mai multe publicații ale Consiliului Europei, în special din manualele de Educație pentru Cetățenie Democratică, Repere – Manualul de educație pentru drepturile omului cu tinerii – și Compasito – Manualul de educație pentru drepturile omului pentru copii.

Un alt rol important al acestui ghid este de a sprijini profesorii în aplicarea metodologiei de evaluare prin descriptorii la Educație pentru societate și în asigurarea coerenței între activitățile de învățare și evaluarea competențelor elevilor. Este propusă o structurare a demersului didactic în acord cu metodologia de evaluare care să faciliteze înțelegerea de către elevi și profesori a evaluării ca parte a procesului de învățare și nu ca element separat de procesul de învățare.

COMPETENȚELE SPECIFICE DISCIPLINEI

La disciplina Educație pentru societate, competențele specifice disciplinei sunt preluate din Cadrul de referință al competențelor pentru cultură democratică, adoptat de Consiliul Europei. Acestea cuprind 20 de valori, atitudini, abilități și elemente de cunoștințe și înțelegere critică.

Pentru a putea asigura dezvoltarea acestora la elevi, este esențial ca profesorii să aibă o înțelegere clară a elementelor modelului de competențe pentru cultură democratică. În acest sens, în continuare sunt prezentate aceste elemente de competență, cu precizarea unor aspecte ce completează scurta descriere inclusă în curriculum.

VALORI

Valorile sunt convingeri generale despre scopurile dezirabile pe care oamenii ar trebui să se străduiască să le realizeze în viață. Acestea motivează acțiunile și servesc ca principii orientative pentru

luarea unei decizii cu privire la modul de a acționa. Valorile transcend acțiuni și contexte specifice și au o însușire normativă și prescriptivă cu privire la ce s-ar cuveni să se facă sau să se gândească în diferite situații. Fără o precizare a valorilor importante pentru o societate democratică și interculturală, restul elementelor de competență din cadrul modelului ar putea servi multor altor tipuri de ordine politică, inclusiv celor de tip nedemocratic. De exemplu, cineva poate fi un cetățean responsabil, cu bune abilități de comunicare și bine informat din punct de vedere politic într-o dictatură de tip totalitar, dacă ar exista un alt tip de valori la baza judecăților, deciziilor și acțiunilor sale. Astfel, valorile pe care le conține modelul cadrului de referință se află în centrul competenței democratice și sunt esențiale pentru caracterizarea acestui tip de competență.

■ VALORIZAREA DEMNITĂȚII UMANE ȘI A DREPTURILOR OMULUI

Primul set de valori se bazează pe convingerea generală că toate ființele umane au aceeași valoare, aceeași demnitate, au dreptul la același respect, aceleași drepturi ale omului, libertăți fundamentale și ar trebui să fie tratate ca atare. Aceasta presupune convingerea că drepturile omului sunt universale, inalienabile și indivizibile și se aplică tuturor, fără deosebire. Drepturile omului asigură setul minim necesar de mijloace de protecție esențiale pentru o viață demnă și asigură o bază esențială pentru libertate, egalitate, dreptate și pace în lume.

■ VALORIZAREA DIVERSITĂȚII CULTURALE

Al doilea element al modelului de competență se bazează pe convingerea generală că alte afilieri culturale, variabilitatea și diversitatea culturală și pluralismul perspectivelor, punctelor de vedere și practicilor ar trebui să fie privite pozitiv, apreciate și prețuite. Aceasta presupune că diversitatea culturală este un bun al societății, că oamenii pot învăța și beneficia de pe urma perspectivelor diverse ale altora și că diversitatea culturală ar trebui să fie promovată și protejată. Interacțiunea între oameni, indiferent de diferențele culturale percepute, ar trebui bazată pe dialog intercultural, în scopul asigurării conviețuirii ca egali în societate. Există o potențială tensiune între valorizarea drepturilor omului și valorizarea diversității culturale: într-o societate care a adoptat drepturile omului ca valoare fundamentală, valorizarea diversității culturale va avea anumite limite, impuse de nevoia de a promova, respecta și apăra drepturile omului și libertățile altor oameni. Astfel, diferitele credințe și practici culturale ar trebui să fie apreciate doar dacă nu încalcă drepturile omului și libertățile fundamentale.

■ VALORIZAREA DEMOCRAȚIEI, DREPTĂȚII, ECHITĂȚII, EGALITĂȚII ȘI A STATULUI DE DREPT

Al treilea set de valori se bazează pe o serie de convingeri legate de felul în care ar trebui să funcționeze și să fie guvernate societățile. Toți cetățenii ar trebui să poată participa la fel (direct sau indirect, prin reprezentanți aleși) la procedurile prin care sunt formulate și stabilite legile ce servesc pentru a organiza societatea, să se implice activ în procedurile democratice care funcționează la nivelul societății lor (aceasta însemnând inclusiv dreptul de a nu participa în anumite cazuri, din motive ce țin de conștiință sau de situație). Deciziile trebuie luate de majoritate, dar trebuie să fie asigurat și tratamentul corect și echitabil al minorităților de orice fel. Dreptatea socială, echitatea și egalitatea ar trebui să funcționeze la toate nivelurile societății. Statul de drept presupune ca toți membrii societății să fie tratați corect, echitabil, imparțial și la fel, în conformitate cu legile care se aplică tuturor.

ATITUDINI

O atitudine reprezintă orientarea mentală generală pe care o adoptă o persoană față de cineva sau ceva (de exemplu, o persoană, un grup, o instituție, o problemă, un eveniment, un simbol). Atitudinile au, de obicei, patru componente: o convingere sau opinie despre obiectul atitudinii, o

emoție sau un sentiment față de obiect, o evaluare (pozitivă sau negativă) a obiectului și o tendință de a se comporta într-un anumit fel față de obiect.

■ DESCHIDEREA FAȚĂ DE ALTERITATE CULTURALĂ ȘI FAȚĂ DE ALTE CONVINGERI, VIZIUNI ASUPRA LUMII ȘI PRACTICI

Deschiderea este o atitudine, fie față de alte persoane care sunt percepute ca având afilieri culturale diferite de cele proprii, fie față de viziuni asupra lumii, convingeri, valori și practici care diferă de cele proprii. Deschiderea implică sensibilitate față de diversitatea culturală, curiozitate și interes pentru a învăța despre alte orientări, afilieri culturale și alte viziuni asupra lumii, convingeri, valori și practici, precum și dispoziția de a amâna judecarea și neîncrederea în ceea ce este diferit și de a analiza propriile convingeri, valori și practici. Deschiderea presupune, de asemenea, disponibilitatea emoțională de căutare de oportunități pentru dezvoltarea de relații cu alții, care sunt percepuți ca fiind diferiți de sine.

■ RESPECTUL

Respectul este o atitudine de apreciere, recunoaștere și considerație față de cineva sau ceva (de exemplu, o persoană, o convingere, un simbol, un principiu, o practică). Un tip de respect care este deosebit de important în contextul unei culturi a democrației este respectul acordat altor persoane, care sunt percepute ca având afilieri culturale diferite sau convingeri, opinii sau practici diferite de cele proprii. Acest tip de respect nu impune minimalizarea sau ignorarea diferențelor propriu-zise, ce pot exista între sine și celălalt, care uneori pot fi semnificative și profunde, nici nu necesită aprobarea, adoptarea sau „convertirea” la ceea ce este respectat. În schimb, este o atitudine care implică aprecierea demnității și dreptului celeilalte persoane de a avea acele afilieri, convingeri, opinii sau practici, recunoscând și confirmând, în același timp, diferențele care există între sine și celălalt. Atitudinea de respect este necesară pentru a facilita interacțiunea democratică și dialogul cu alți oameni.

Totuși, respectul trebuie să aibă anumite limite: nu trebuie să se manifeste respect față de conținutul convingerilor și opiniilor sau stilurilor de viață și practicilor care încalcă demnitatea, drepturile omului și libertățile altora. Din perspectiva drepturilor omului, dreptul altei persoane la libertatea convingerilor trebuie să fie respectat întotdeauna, dar nu se poate acorda respect conținutului convingerilor care urmăresc să împiedice sau să încalce demnitatea, drepturile omului și libertățile fundamentale ale altora. În cazul convingerilor al căror conținut nu poate fi respectat, restricțiile se aplică nu dreptului de a avea convingerile respective, ci libertății de a manifesta acele convingeri, dacă astfel de restricții sunt necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii publice sau protecția drepturilor și libertăților altora (a se vedea Articolul 9 din Convenția europeană a drepturilor omului).

Conceptul de „respect” reflectă mai bine decât conceptul de „toleranță” atitudinea care este necesară pentru o cultură a democrației. Toleranța poate, în unele contexte, să transmită conotația îndurării pur și simplu sau a împăcării cu starea de diferență și o atitudine de superioritate, de la cineva care tolerează la cineva sau ceva care este tolerat. Respectul se bazează pe recunoașterea demnității, drepturilor și libertăților celorlalți și a relației de egalitate între sine și ceilalți.

■ SPIRITUL CIVIC

Spiritul civic reprezintă o atitudine de solidaritate și datorie față de o comunitate sau de un grup social, dincolo de persoanele apropiate din familie sau grupul de prieteni. Există numeroase tipuri de grupuri care pot fi relevante în acest sens, de exemplu, oamenii care locuiesc într-o anumită zonă geografică (cum ar fi un cartier, un oraș, o țară, un grup de țări sau chiar întreaga lume, în cazul „comunității globale”), un grup bazat pe diferite criterii de apartenență (etnia, religia, preferința

pentru anumite activități etc.) sau orice alt fel de grup social sau cultural căruia persoana simte că-i aparține. Fiecare persoană aparține unor grupuri multiple și poate avea spirit civic față de acestea. Desigur, spiritul civic se aplică, în cazul elevilor, în mod special în raport cu clasa din care fac parte și cu școala în care învață.

■ RESPONSABILITATEA

Responsabilitatea este o atitudine față de propriile acțiuni. Aceasta apare atunci când o persoană are obligația de a acționa într-un anumit mod și merită laude sau reproșuri, pentru că a acționat sau nu în acel mod. O persoană responsabilă are capacitatea să reflecteze la propriile acțiuni, să formuleze intenții despre modul de a acționa și să execute acțiunile pentru care a optat. Responsabilitatea poate necesita curaj, în măsura în care luarea unei atitudini pe bază de principii te poate impune să acționezi pe cont propriu, împotriva normelor comunității, sau să contestezi o decizie colectivă pe care o consideri greșită. Astfel, poate exista uneori o tensiune între spiritul civic și responsabilitatea morală.

■ AUTOEFICACITATEA

Autoeficacitatea este o atitudine față de sine. Aceasta implică încredere în propria capacitate de a întreprinde acțiuni necesare pentru a realiza anumite obiective. Această încredere necesită, la rândul său, convingerea că poți să înțelegi ceea ce se cere, să formulezi judecăți corespunzătoare, să selectezi metode potrivite pentru a realiza anumite sarcini, să depășești obstacole, să influențezi ceea ce se întâmplă în jurul tău.

■ TOLERANȚA LA AMBIGUITATE

Toleranța la ambiguitate reprezintă o atitudine față de situații în care este perceput un grad semnificativ de incertitudine și în care sunt posibile interpretări multiple, uneori chiar opuse sau incompatibile. Astfel, termenul *toleranță* trebuie înțeles aici, mai degrabă, în sensul său pozitiv, „de a accepta și a primi ambiguitatea”, decât în sensul negativ, de „a îndura sau de a se împăca cu ambiguitatea”. Astfel, toleranța la ambiguitate implică recunoașterea faptului că pot să existe perspective și interpretări multiple ale unei situații și că propria perspectivă poate să nu fie cu nimic mai bună decât perspectivele altora, acceptarea complexității, a contradicțiilor și a lipsei de claritate, precum și disponibilitatea de a-și asuma sarcini și atunci când există numai informații incomplete sau parțiale, printr-o abordare constructivă.

Este important să nu se confunde conceptul de „toleranță la ambiguitate” cu cel de „toleranță”, menționat în definiția respectului.

ABILITĂȚI

O abilitate reprezintă capacitatea de a pune în practică tipare complexe, bine organizate, de gândire sau de comportament, într-o manieră adaptivă, pentru a îndeplini un anumit scop sau obiectiv.

■ ABILITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE AUTONOMĂ

Abilitățile de învățare autonomă sunt abilitățile de care o persoană are nevoie pentru a desfășura, a organiza și a-și evalua activitatea de învățare, în funcție de nevoile proprii, într-o manieră dirijată de sine și după propriile reguli, fără a fi îndemnată de alții. Aceste abilități sunt importante pentru o cultură a democrației, fiindcă le oferă oamenilor posibilitatea să învețe singuri despre aspectele politice, civice și culturale ale vieții, apelând la surse multiple și diverse, la îndemână și nu numai, în loc să se bazeze doar pe agenți din mediul lor imediat, care să le ofere informații despre aceste probleme.

■ ABILITĂȚILE DE GÂNDIRE CRITICĂ ȘI ANALITICĂ

Abilitățile de gândire analitică sunt abilitățile necesare pentru a analiza materiale de orice fel (de exemplu, texte, argumente, interpretări, controverse, evenimente, experiențe), în mod sistematic și logic, prin acțiuni precum: descompunerea materialelor și elementelor constitutive; interpretarea semnificației fiecărui element; examinarea elementelor în raport cu alte elemente; identificarea contradicțiilor și discrepanțelor; extragerea rezultatelor analizei pentru a formula concluzii logice și justificabile cu privire la întreg.

Abilitățile de gândire critică sunt abilitățile necesare pentru a evalua și a emite judecăți despre materiale de orice fel, prin acțiuni precum: evaluări în baza coerenței interne și a coerenței cu experiența și dovezile disponibile; judecăți cu privire la valabilitatea, exactitatea, acceptabilitatea, veridicitatea, adecvarea, utilitatea și/sau caracterul persuasiv al materialelor analizate; evaluarea ideilor preconcepute și a motivelor celor care au creat materialele; elaborare de soluții alternative; estimarea argumentelor pro și contra; extragerea rezultatelor într-un mod organizat și coerent.

■ ABILITĂȚILE DE ASCULTARE ȘI OBSERVARE

Abilitățile de ascultare și observare sunt abilități necesare pentru a înțelege ce spun alți oameni și pentru a învăța din comportamentul altor oameni. Pentru a înțelege ce spun alți oameni, este nevoie de o ascultare activă – a fi foarte atent nu doar la ce se spune, ci și la cum se spune, prin tonul utilizat, volum, sonoritate, ritmul și fluența vocii, a fi atent și la limbajul corporal care însoțește vorbirea, în special la mișcările ochilor, expresiile feței și gesturi.

■ EMPATIA

Empatia reprezintă setul de abilități necesare pentru a înțelege și a se raporta la gândurile, convingerile și sentimentele altor oameni și a vedea lumea din perspectiva acestora. Empatia presupune capacitatea de a ieși din propriul cadru de referință psihologic și capacitatea de a percepe și de a înțelege cadrul de referință psihologic și perspectiva altei persoane. Această abilitate este fundamentală pentru înțelegerea afilierilor culturale, a viziunilor asupra lumii, convingerilor, intereselor, emoțiilor, dorințelor și nevoilor altor oameni.

■ FLEXIBILITATEA ȘI ADAPTABILITATEA

Flexibilitatea și adaptabilitate oferă posibilitatea adaptării într-un mod pozitiv la noutate și schimbare, la așteptările sociale sau culturale, la stilurile de comunicare și comportamentele altor oameni. Ele permit ajustarea tiparelor de gândire, simțire sau comportament ca răspuns la noi împrejurări neprevăzute, experiențe, întâlniri și informații. Flexibilitatea și adaptabilitatea, astfel definite, trebuie să fie distinse de adaptarea neprincipială sau oportunistă a comportamentului pentru beneficiul sau câștigul personal. De asemenea, ele trebuie distinse de adaptarea impusă cu forța din exterior.

■ ABILITĂȚILE LINGVISTICE, DE COMUNICARE ȘI PLURILINGVE

Abilitățile lingvistice, de comunicare și plurilingve sunt abilitățile necesare pentru a comunica eficient și adecvat cu alți oameni. Acestea includ, printre altele, capacitatea de exprimare a propriilor convingeri, opinii, interese și nevoi, explicând și clarificând idei, susținând, promovând, argumentând, judecând, discutând, dezbătând, convingând și negociind, capacitatea de a utiliza mai multe limbi sau variante de limbi, capacitatea de a se exprima cu încredere și fără agresiune, într-un mod care respectă demnitatea și drepturile altor persoane, capacitatea de a recunoaște diferite convenții de comunicare (verbală și nonverbală) și de a-și adapta și modifica propriul comportament la contextul cultural predominant, capacitatea de a adresa întrebări de clarificare într-un mod adecvat și sensibil și de a gestiona dificultățile în comunicare, de exemplu, cerându-le celorlalți să repete sau să reformuleze sau oferind reformulări, corectări sau simplificări ale comunicărilor proprii care

au fost greșit înțelese, precum și capacitatea de a acționa ca mediator lingvistic în interacțiunile interculturale.

■ ABILITĂȚILE DE COOPERARE

Abilitățile de cooperare sunt abilitățile necesare pentru participarea alături de alții la activități, sarcini și acțiuni comune și se referă la exprimarea punctelor de vedere și a opiniilor în contextul unui grup, la încurajarea celorlalți membri ai grupului să-și exprime punctele de vedere și opiniile într-un astfel de context, ajungerea la un consens sau compromis în cadrul unui grup, stabilirea obiectivelor grupului și urmărirea lor, aprecierea potențialului și contribuției tuturor membrilor grupului, încurajarea și motivarea altor membri ai grupului, împărtășirea cunoștințelor, experienței sau expertizei relevante cu grupul.

■ ABILITĂȚILE DE GESTIONARE A CONFLICTELOR

Abilitățile de gestionare a conflictelor sunt abilitățile necesare pentru a aborda, gestiona și aplană conflictele într-un mod pașnic și se referă la reducerea sau prevenirea agresiunii și negativității și la crearea unui mediu în care oamenii să se simtă liberi să-și exprime diferitele opinii și preocupări fără frica de reprimare; recunoașterea diferențelor de putere și/sau statut ale părților aflate în conflict și luarea de măsuri pentru a reduce impactul posibil al unor astfel de diferențe asupra comunicării dintre acestea; gestionarea eficientă și reglarea emoțiilor; ascultarea și înțelegerea diferitor perspective ale părților implicate în conflicte; contracararea sau reducerea interpretărilor greșite; identificarea elementelor comune în baza cărora se poate construi un acord între părțile aflate în conflict; identificarea opțiunilor de aplanare a conflictelor și perfecționarea compromisurilor sau soluțiilor posibile.

CUNOȘTINȚE ȘI ÎNȚELEGERE CRITICĂ

Cunoștințele se referă la informațiile deținute pe o anumită temă. Termenul *înțelegere critică* este utilizat pentru a sublinia nevoia ca, în contextul proceselor democratice și interculturale, înțelegerea și aprecierea semnificațiilor asociate informațiilor să implice reflecția activă și evaluarea critică a ceea ce se înțelege și se interpretează.

■ CUNOȘTINȚELE ȘI ÎNȚELEGEREA CRITICĂ REFERITOARE LA SINE

Cunoașterea și înțelegerea critică a sinelui presupun cunoașterea și înțelegerea propriilor afilieri culturale, a propriei perspective asupra lumii, precum și a modului în care acestea influențează percepțiile, judecățile și reacțiile față de alte persoane. Aceasta include cunoașterea și înțelegerea supozițiilor și a ideilor preconcepute care stau la baza propriei perspective asupra lumii; conștientizarea propriilor emoții, sentimente și motivații, în special în contextele care presupun comunicarea și cooperarea cu alți oameni, precum și cunoașterea și înțelegerea limitelor propriei competențe și expertize.

■ CUNOȘTINȚELE ȘI ÎNȚELEGEREA CRITICĂ REFERITOARE LA LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Cunoașterea și înțelegerea critică a limbii și comunicării se referă la cunoașterea convențiilor de comunicare verbală și nonverbală acceptabile din punct de vedere social, valabile pentru limba folosită (limbile folosite), înțelegerea faptului că persoanele cu afilieri culturale diferite pot urma convenții de comunicare verbală și nonverbală diferite de cele proprii, care au sens din perspectiva lor, chiar și atunci când folosesc aceeași limbă, înțelegerea faptului că persoanele cu afilieri culturale diferite pot percepe semnificațiile comunicărilor în moduri diferite, înțelegerea impactului social și a efectelor diferitor stiluri de comunicare, inclusiv înțelegerea felului în care diferite stiluri de comunicare pot intra în conflict sau duce la o întrerupere a comunicării, înțelegerea felului în care limba se leagă de supoziții, idei preconcepute, percepții, convingeri și judecăți.

■ CUNOȘTINȚELE ȘI ÎNȚELEGEREA CRITICĂ REFERITOARE LA LUME

Cunoașterea și înțelegerea critică a lumii se referă, în cadrul modelului competențelor pentru cultură democratică, în special la următoarele aspecte:

- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la politică și la legi (inclusiv la luarea deciziilor democratice, la nivel de clasă, școală și societate);
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la drepturile omului, inclusiv la drepturile copilului;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la cultură (conceptul de „cultură” în general și impactul pe care îl au apartenențele culturale asupra oamenilor) și culturi (aspecte specifice referitoare la anumite grupuri culturale);
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la religii;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la istorie;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la mass-media;
- cunoștințe și înțelegere critică referitoare la economie, mediu și sustenabilitate.

Anumite aspecte ale acestor competențe se dezvoltă și la alte discipline, iar la disciplina Educație pentru societate trebuie avută în vedere dezvoltarea treptată, la diferite niveluri de profunzime, a acestor competențe, pe parcursul întregii perioade de studii, fără a fi necesar ca toate aspectele acestor competențe să fie abordate în timpul unui an școlar.

De asemenea, planificarea activităților de învățare și procesul de evaluare a elevilor trebuie să țină cont de faptul că aceste elemente de competență se dezvoltă în mod integrat, în diferite configurații, și nu separat, una câte una.

EVALUAREA ȘI DESCRIPTORII DE COMPETENȚĂ

Pentru fiecare din cele 20 de competențe din Cadrul de Referință al Competențelor pentru Cultură Democratică, Consiliul Europei a conceput și testat descriptorii de competență, care au scopul:

- de a sprijini evaluarea nivelului actual de dezvoltare a fiecărei competențe al unei persoane sau al unui grup, pentru a identifica arii de dezvoltare ulterioară și nevoi de învățare sau pentru a stabili nivelul obținut după o perioadă de învățare;
- de a servi ca referință sau instrument pentru profesioniștii din domeniul educației în elaborarea, implementarea și evaluarea intervențiilor educaționale în contexte formale și non-formale.

Descriptorii sunt afirmații formulate pozitiv care se referă la un comportament observabil concret al unei persoane cu un anumit nivel de competență.

Există mai multe modalități prin care o persoană poate exprima, printr-un comportament observabil, gradul în care stăpânește orice competență. Totuși, existența unor comportamente validate ca indicând o anumită competență permite operaționalizarea competențelor și definirea activităților de învățare care să contribuie la dezvoltarea competențelor respective.

Folosirea descriptorilor de competență este strâns legată de observare. Realizată în mod regulat, observarea devine parte integrantă a procesului de predare-învățare. În viața lor profesională cotidiană, profesorii sunt observatori experimentați ai elevilor, chiar dacă nu întotdeauna sunt conștienți de felul în care observă și de ceea ce observă sau de felul în care procesează rezultatele acestei observări. Totuși, atunci când se observă comportamentul elevilor și se folosesc ca reper descriptorii, procesul trebuie să aibă un scop și să fie planificat cu grijă.

În acest context, trebuie luate în considerare câteva aspecte:

- Observarea trebuie să se realizeze astfel încât să nu perturbe procesul de învățare sau să îi facă pe elevi să se simtă incomod.

- Observarea trebuie să cuprindă o varietate de situații, incluzând răspunsul elevului la sarcini specifice, munca individuală din sala de clasă, interacțiunile cu profesorul și cu ceilalți colegi în timpul activităților comune, precum și comportamentul în timpul pauzelor, înainte și după lecții sau în timpul activităților extracurriculare.
- Deoarece într-o anumită situație este probabilă mobilizarea unui ansamblu de elemente ale modelului de competențe pentru cultură democratică, este necesară relaționarea comportamentelor cu un set de descriptori și nu doar cu un singur descriptor.
- Observarea trebuie să se concentreze asupra comportamentului verbal, paraverbal și nonverbal și să ia în considerare, pe lângă ceea ce se spune și se face, aspecte precum contactul vizual, atitudinile, exprimarea emoțiilor etc.
- Observarea comportamentului reflectat de un anumit descriptor nu trebuie să se bazeze doar pe prima impresie, pe convingeri, așteptări și preferințe personale ale profesorului sau pe vreun moment specific sau activitate specifică. O anumită manifestare a unui comportament poate fi și accidentală sau generată de factori de care profesorul nu este conștient, în vreme ce lipsa manifestării unui comportament poate fi rezultatul faptului că elevului nu i s-a dat șansa de a manifesta acel comportament.

Observarea comportamentului bazată pe descriptori este un instrument eficace pentru diagnosticarea decalajelor de învățare, făcând posibilă elaborarea de planuri personalizate bine direcționate și folosirea adecvată a strategiilor de diferențiere și/sau susținere a elevilor în procesul de învățare graduală.

Faptul că un elev nu manifestă într-o situație educațională comportamentul ilustrat de descriptor nu este suficient pentru a concluziona că acesta are un nivel mai scăzut de competență. Se poate ca în această situație specifică, la momentul respectiv, comportamentul să nu fi fost vizibil, însă în alte circumstanțe elevul ar putea fi capabil să manifeste comportamentul relevant.

Utilizarea descriptorilor permite, datorită faptului că aceștia sunt formulați în termeni pozitivi, să se identifice ceea ce pot face elevii, iar absența comportamentelor trebuie să orienteze intervențiile viitoare, nu să fie utilizată pentru a-i eticheta negativ.

Metodologia de evaluare la disciplina Educație pentru societate prevede pentru fiecare an de studii un set de descriptori bazați pe descriptorii din Cadrul de referință al Consiliului Europei și identificați în raport cu unitățile de competență și cu activitățile de învățare sugerate. Prezentul ghid arată cum poate fi integrat în mod concret procesul de predare-învățare cu cel de evaluare în baza acestor descriptori.

PROIECTAREA ȘI REALIZAREA LECȚIILOR

■ IMPORTANȚA CENTRĂRII PE DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR

În proiectarea și realizarea lecțiilor, se pornește de la competențele specifice vizate prin unitatea de conținut respectivă. Conținuturile specifice, enumerate în curriculum la fiecare unitate de învățare, sunt conținuturi *recomandate*. Ele nu sunt obligatorii și nu trebuie luate ca atare. Ele trebuie analizate și văzute în ansamblu, servind în calitate de sursă de inspirație pentru lecții, dar nu să fie o transpunere directă a acelor elemente. O lecție poate să vizeze mai multe elemente enumerate într-o unitate de conținut sau un element se poate regăsi în mai multe lecții. Aceste elemente de conținut sunt simple sugestii. Centrarea trebuie să se facă pe competențe și unitățile de învățare.

Este important să existe **o conexiune clară între competențele pentru cultură democratică, unitățile de învățare, descriptori și activități**. În realizarea activităților la clasă, trebuie să se țină cont de competențele care se urmăresc a fi dezvoltate și de descriptorii selectați pentru identificarea dezvoltării lor. De asemenea, obiectivele lecțiilor trebuie să țină cont de competențele care

urmează a fi dezvoltate. Obiectivele nu trebuie să fie numeroase, deoarece nu este real să ne așteptăm ca în 45 de minute să realizăm multe obiective. Recomandăm maximum trei obiective.

Este important ca modul de gândire și de realizare la clasă a activității să fie **centrat pe competențe**, nu pe conținuturi. Această abordare reprezintă o schimbare față de modul în care s-au desfășurat activitățile educative în trecut, o schimbare de paradigmă, o schimbare a modului de gândire și de acțiune.

■ ITINERARII DIDACTICE PARTICULARIZATE PENTRU FIECARE CLASĂ

Acest ghid urmărește să vă ofere oportunitatea de a crea **itinerarii didactice particularizate**. Respectând structura temelor la fiecare clasă și parcurgând cele patru unități de învățare la temele indicate, modul de parcurgere poate fi diferit de la o clasă la alta, ținând cont de:

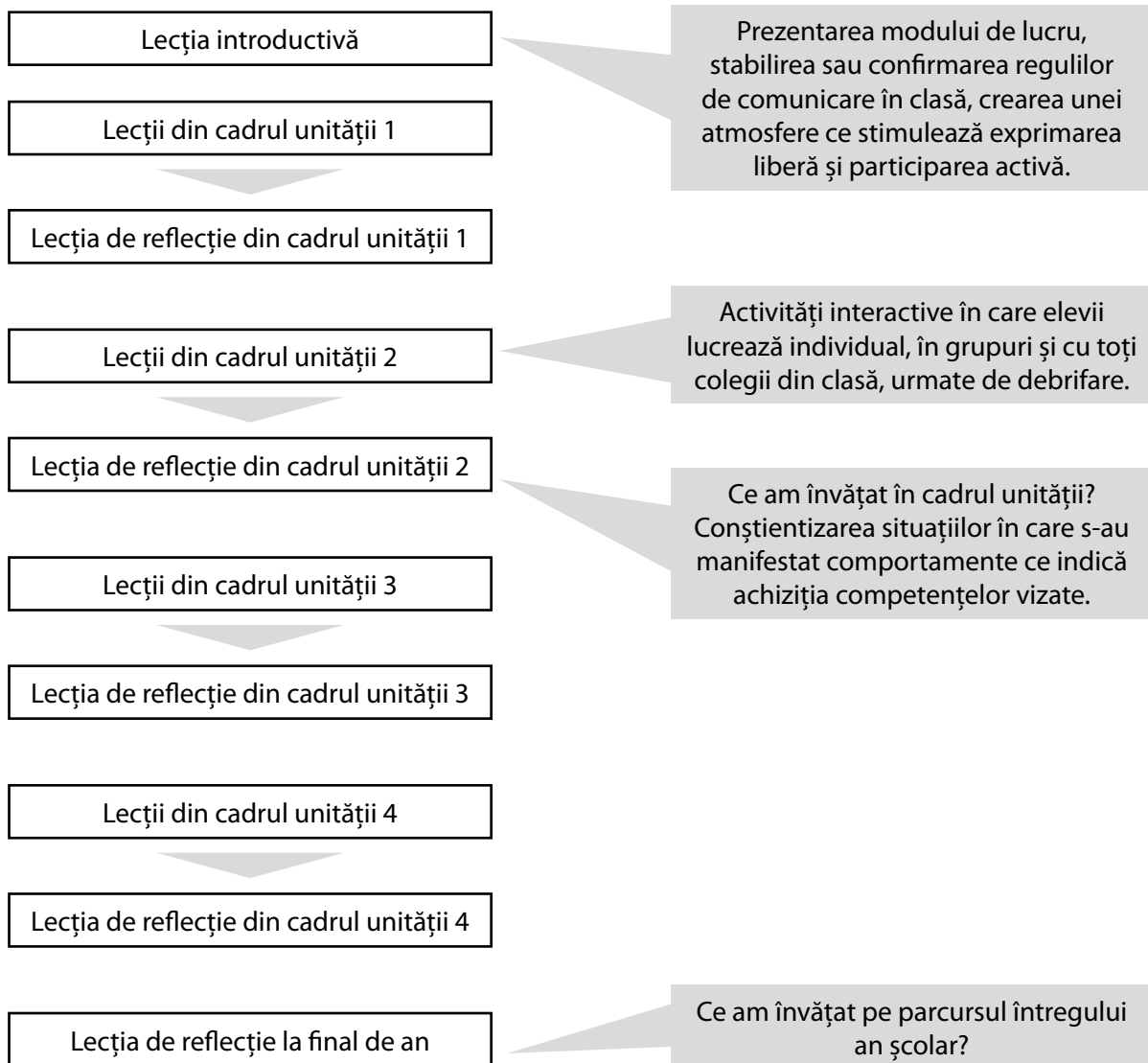
- nevoile și interesul elevilor;
- contextul local;
- preferințele și interesul profesorilor.

În ghid veți găsi exemple de activități care să permită generarea acestui itinerar particularizat. Cele patru unități de învățare nu trebuie să fie parcurse într-un număr egal de ore. În funcție de complexitatea lor, unele unități pot fi mai scurte, altele, mai lungi. La anumite clase, este posibil să fie potrivită abordarea unei teme pe o durată mai mare de timp, pentru a asigura dezvoltarea competențelor vizate.

■ STRUCTURA PROCESULUI DIDACTIC PE PARCURSUL UNUI AN ȘCOLAR

Având în vedere cele spuse mai sus, în acord cu metodologia de evaluare prin descriptori la Educație pentru societate, prezentul ghid propune structurarea procesului didactic pe parcursul unui an școlar după cum urmează:

- lecție introductivă, în cadrul căreia să fie pregătiți elevii pentru implicarea activă în procesul de învățare și să fie creat un cadru adecvat pentru desfășurarea cu succes a lecțiilor;
- lecțiile corespunzătoare fiecărei unități de învățare, finalizate cu o lecție dedicată exclusiv reflecției pentru unitatea de învățare respectivă;
- lecție finală de reflecție, care încheie fiecare an școlar.

Avem, așadar, trei niveluri de reflecție, diferite, dar complementare, incluse în proces:

- reflecția de la finalul diferitor activități de învățare;
- lecția de reflecție de la finalul unității de învățare, în timpul căreia elevii conștientizează și exprimă ceea ce au învățat în cadrul setului de lecții respectiv;
- lecția de reflecție la final de an școlar, ce permite rememorarea întregii experiențe de învățare și completarea conștientizării competențelor dezvoltate, cu accent pe articularea între diferite unități de învățare.

Procedând în acest fel, se asigură atât climatul necesar pentru aplicarea principiilor de învățare recomandate, bazate pe interacțiune și reflecție, cât și un proces de evaluare a elevilor eșalonat și repartizat în mod echilibrat pe durata anului școlar.

Astfel, lecția introductivă familiarizează elevii și cu modul în care se realizează evaluarea, iar lecțiile centrate pe reflecție, la final de unitate de învățare și la final de an școlar, reprezintă surse foarte importante de informații pentru evaluare.

A treia unitate de învățare din cadrul acestui ghid este dedicată unei activități de învățare bazată pe proiect, desfășurându-se pe parcursul mai multor lecții, cu legătură între ele. Mai multe detalii metodologice privind planificarea și realizarea activității de învățare bazată pe proiect sunt disponibile

la începutul unității respective. Includerea unității date pe această poziție în planificarea anuală, deși în curriculum ea figurează la final, nu este obligatorie, dar este bazată pe mai multe argumente. Astfel, în primul rând, această organizare a procesului didactic ține cont de structura anului școlar, de poziția vacanțelor. În al doilea rând, experiența în domeniu a altor țări arată că realizarea acestei activități la finalul anului școlar presupune o serie de riscuri privind asigurarea unei calități înalte a procesului, inclusiv cu partea de reflecție. În fine, dar nu în ultimul rând, se arată astfel în mod concret cum se pot transpune prevederile curriculumului în planificarea didactică în mod flexibil și conform nevoilor elevilor, cu scopul dezvoltării competențelor acestora.

RISCURI CARE TREBUIE EVITATE

În cadrul acestei secțiuni vor fi colectate aspecte asupra cărora profesorii trebuie să reflecteze în mod deosebit, pentru a evita efectele negative, nedorite sau devierea de la principiile menționate în curriculum și în metodologia de evaluare. În continuare, sunt prezentate câteva exemple de astfel de riscuri.

- Rolul casetei cu informații – aceasta este doar pentru profesor și are scopul de a oferi informații generale cu privire la tema abordată, pe care profesorul trebuie să le cunoască, dar ele nu trebuie prezentate ca atare elevilor. Profesorul nu trebuie să le citească elevilor sau să ceară acestora să citească ceea ce este menționat în caseta cu informații. Desigur, anumite elemente vor fi menționate la momentul potrivit, în timpul lecției, sau se vor regăsi în concluziile formulate de elevi în urma activității din cadrul lecției, dar dacă ar fi citite de către profesor, ar corespunde unei abordări centrate pe conținuturi, nu pe competențe.
- Anticiparea sau forțarea concluziilor – rolul profesorului este să ghideze elevii, printr-o serie de întrebări, să ajungă la anumite concluzii, dar acestea nu trebuie forțate și nici nu trebuie comunicate elevilor de către profesori. Elevii nu trebuie să răspundă la întrebări gândindu-se ce ar aștepta profesorul să răspundă, ci exprimând în mod sincer și autentic ceea ce cred, iar profesorul trebuie să încurajeze exprimarea deschisă și liberă a opiniilor elevilor. Dacă elevii nu ajung la concluziile așteptate de profesor, soluția nu este ca profesorul să formuleze aceste concluzii, ci să adreseze întrebări suplimentare sau chiar să adapteze demersul didactic, pentru a reveni asupra aspectelor respective.
- Implicarea neechilibrată a elevilor – o tendință firească a profesorilor este de a-i implica în cadrul lecțiilor mai mult pe elevii care sunt mai ușor dispuși să se implice și care sunt, în general, obișnuiți cu un astfel de rol. În cadrul lecțiilor introductive și apoi pe tot parcursul activităților, se va insista asupra importanței implicării tuturor elevilor și a găsirii celor mai potrivite modalități care să permită fiecărui elev să participe activ, să-și exprime opiniile și să-și dezvolte competențele.
- Focalizarea pe calitatea produselor elevilor – la unele activități, elevii realizează diferite produse. Conținutul acestor produse reflectă, desigur, anumite competențe ale elevilor și acest lucru trebuie să fie luat în considerare de către profesor. Cu toate acestea, cel mai important este procesul în urma căruia a fost realizat produsul și este posibil ca în urma realizării unui produs ce poate fi considerat ca nefiind de bună calitate, elevii să fi manifestat în mod semnificativ anumite competențe. Acest lucru poate rezulta atât în urma observării comportamentelor elevilor pe parcursul diferitor sarcini activități, cât și în cadrul reflecției asupra procesului prin care au trecut.
- Teama de a nu finaliza evaluarea – în special în contextul primelor contacte cu metodologia de evaluare bazată nu pe testarea cunoștințelor elevilor, ci, în principal, pe observarea comportamentelor acestora, unor profesori poate să le fie frică de faptul că nu vor avea suficient timp și spațiu pentru a observa la toți elevii comportamentele corespunzătoare descriptorilor. Acest lucru îi poate determina să reducă focalizarea asupra calității procesului didactic și să genereze

frustrări la nivelul elevilor. În realitate, atât observarea, cât și numeroasele momente de reflecție în care elevii sunt solicitați să revină asupra unor situații din cadrul lecțiilor și să explice ce au făcut și de ce au făcut anumite lucruri asigură suficiente oportunități pentru a obține informațiile necesare pentru evaluarea competențelor tuturor elevilor.

- Tendința de a evita activitățile care presupun mișcarea elevilor și organizarea clasei în mod diferit – uneori, activitățile care presupun mișcare (de exemplu, ridicarea elevilor în picioare sau plimbarea lor prin sala de clasă) pot părea consumatoare de timp (sau generatoare de haos), însă studiile în domeniul educației arată că mișcarea, schimbarea locurilor, schimbarea interlocutorilor îi ajută pe elevi să-și păstreze atenția mai mult timp, să fie mai implicați în activități și să înțeleagă mai bine ceea ce se discută în cadrul lecției. O sală de clasă organizată în stil clasic, cu mese aliniate pe rânduri, cu fața spre tablă, sistem conceput pentru activități centrate pe transmiterea de informații de la profesor la elevi, nu este potrivită pentru realizarea de activități în care elevii interacționează între ei, pentru a-și dezvolta diversele competențe vizate de disciplina Educație pentru societate. Cercetările din domeniul științelor educației arată că modul de organizare a spațiului în care se realizează activitățile de învățare influențează raportarea elevilor la procesul didactic. Astfel, o sală de clasă organizată în stil clasic stimulează pasivitatea elevilor și receptivitatea la ceea ce spune sau scrie pe tablă profesorul. O sală de clasă organizată în cerc sau într-o altă formă, care să le permită elevilor să-și vadă bine toți colegii, stimulează participarea activă și atenția la ceea ce spun colegii. De asemenea, activitățile de lucru în grupuri se desfășoară mult mai bine, dacă elevii dintr-un grup șed confortabil, față în față, decât dacă li se cere unor elevi să se întoarcă spre elevii de la masa din spatele lor, pentru a forma un grup. Așadar, dacă este posibilă deplasarea meselor, este foarte importantă reorganizarea sălii de clasă în așa mod încât aceasta să constituie un spațiu în care elevii să se vadă unii pe alții, să poată lucra în grupuri de patru-șase persoane și să se poată mișca. Desigur, prima dată când se încearcă o astfel de schimbare, este foarte posibil să se piardă mult timp, să fie unii elevi reticenți sau pasivi și, din cauza aceasta, există o mare tentație de a abandona, pe viitor, acest demers. Experiența mai multor profesori care au trecut prin astfel de situații arată că în scurt timp elevii se adaptează la noua situație și pregătesc sala de clasă în modul solicitat înainte de începerea orei. Dacă mesele sunt fixe, este important să găsiți o soluție cât mai bună, care poate fi, de exemplu, desprinderea lor, organizarea lecției în alt spațiu etc.

EVALUAREA DEMERSULUI DIDACTIC

Aplicând la clasă sugestiile de activități didactice prezentate în secțiunile următoare ale acestui ghid, profesorii, treptat, vor dobândi o serie de experiențe valoroase, care pot reprezenta o sursă esențială pentru dezvoltarea profesională ulterioară.

Pentru ca aceste experiențe acumulate să devină resurse pentru învățare și evoluție profesională, este utilă realizarea în mod conștient a unui proces de reflecție.

Astfel, după realizarea unei lecții, dar și la finalul unei unități de învățare sau la final de an școlar, profesorii pot reflecta, atât individual, cât și în colaborare cu alți colegi, asupra activității realizate și a modului în care, pe viitor:

- pot fi ajustate, corectate sau eliminate elementele care, în practică, s-au dovedit a fi inadecvate sau ineficiente în susținerea dezvoltării competențelor vizate;
- poate fi extinsă utilizarea unor strategii didactice și a modalităților de acțiune care s-au dovedit a fi utile și care au avut impact pozitiv asupra elevilor.

Este important ca reflecția să aibă în vedere ambele dimensiuni de mai sus și să nu se centreze doar pe ceea ce nu a funcționat corespunzător și trebuie schimbat.

Concluziile acestui proces de reflecție pot fi uneori aplicate imediat, de exemplu, prin ajustarea demersului didactic la aceeași lecție cu o altă clasă de elevi sau la lecția următoare cu aceeași clasă, sau, pe termen mai lung, la următoarele unități de învățare, sau în următorii ani școlari.

Acest proces poate deveni parte a practicii didactice obișnuite și va contribui la dezvoltarea competențelor profesorilor și la susținerea reciprocă între profesorii care predau disciplina Educație pentru societate. Dat fiind faptul că urmărim dezvoltarea la elevi a competențelor pentru cultură democratică, este important și pentru profesori să-și utilizeze și dezvolte abilitățile de învățare autonomă, responsabilitatea și abilitățile analitice și de gândire critică în raport cu propria activitate profesională.

Unitatea de învățare: Toți diferiți, toți egali

LECȚIA INTRODUCȚIVĂ ÎN STUDIUL DISCIPLINEI „EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE”

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător.
Atitudini	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate.
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> Construiește relații pozitive cu alte persoane dintr-un grup.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să identifice propriile așteptări și temeri în relație cu activitățile viitoare;
- O2 – să lucreze în perechi și în grupuri în cadrul unei lecții;
- O3 – să negocieze regulile de conviețuire și comunicare.

CASETA CU INFORMAȚII:

Scopul acestei lecții este de a le oferi elevilor o privire generală asupra modului în care se va lucra la disciplina Educație pentru societate și asupra principalelor teme care vor fi abordate pe parcursul anului. De asemenea, această lecție le va oferi elevilor oportunitatea de a comunica în perechi și în grupuri, pentru a experimenta modul în care se va lucra la majoritatea lecțiilor. Modul în care sunt concepute lecțiile la această disciplină necesită implicare activă din partea elevilor. Din acest motiv, este foarte important ca ei să înțeleagă de la prima lecție importanța acestei implicări și să o practice. Acordați, așadar, cât mai mult timp elevilor, să comunice unii cu alții și să simtă impactul participării lor asupra întregii clase. Conținutul este mai puțin important la această lecție, centrarea fiind pe proces. Nu impuneți și nu sugerați elevilor ce reguli să stabilească (oferiți, eventual, exemple, dacă e cazul, dacă elevii nu înțeleg la ce ar trebui să se refere), lăsați-i pe ei să decidă. Rolul dumneavoastră este doar de a facilita procesul.

Sursa (pentru activitatea cu baloanele): Diane Tavenner (2019). Prepared. What Kids Need for a Fulfilled Life. New York: Random House, USA Inc.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Prezentarea profesorului și a elevilor (10 min.)

Fiind primul contact al elevilor cu profesorul, este important ca prin această activitate să se modeleze/ilustreze tipul de relație ce va fi promovat în cadrul disciplinei, cu atenție asupra dimensiunii umane, cu respect și valorizarea demnității umane, a egalității și corectitudinii.

- ▷ Profesorul se prezintă succint; dacă se poate, incluzând în prezentare, pe lângă nume, atât unele aspecte profesionale, cât și aspecte personale, pe care le consideră potrivite.
- ▷ Profesorul le cere elevilor să-și spună apoi pe rând numele complet, modul în care doresc să li se adreseze profesorul în cadrul lecției (poate fi prenumele lor, dar și o formă modificată a acestuia sau un prenume preferat), după care să menționeze o calitate pe care cred că o au și care începe cu aceeași literă ca și prenumele. De exemplu: *Ana, ambițioasă*. Profesorul poate da un exemplu, utilizând propriul prenume. Se va insista ca fiecare elev să spună cum dorește să fie numit și o calitate a sa, chiar dacă inițial spune că nu îi vine nici o idee. Dacă este posibil, elevii sunt rugați să stea în picioare în timpul acestei activități, formând un cerc, astfel încât toți să se vadă între ei, iar profesorul se alătură cercului.

După ce toți elevii au spus cum doresc să fie numiți și o calitate care începe cu aceeași literă, ca și prenumele lor, profesorul moderează o scurtă reflecție, pornind de la următoarele întrebări:

- ▷ A fost greu să găsiți o calitate care să înceapă cu litera respectivă?
- ▷ Cum v-ați simțit când v-a venit rândul?
- ▷ Vi s-a părut corect ca fiecare să aibă ocazia să-și spună numele și o calitate în mod egal? Cum ar fi fost, dacă fiecare ai fi putut vorbi despre sine oricât de mult?
- ▷ Ați aflat ceva interesant despre alți colegi?

Profesorul poate spune că se va strădui să utilizeze prenumele dorite de elevi, dar e posibil să aibă nevoie de sprijin, pentru a și le aminti. Poate, de asemenea, menționa că despre nume se va mai discuta la o lecție ulterioară.

2. Prezentarea modului de lucru și a temelor (15 min.)

- ▷ Li se explică elevilor modul în care se va lucra la disciplina Educație pentru societate pe parcursul întregului an școlar, insistându-se pe următoarele aspecte:
 - Această disciplină, care se numește Educație pentru societate, ne va ajuta să ne dezvoltăm competențe foarte importante, pentru a fi **cetățeni activi și responsabili**. Vom învăța nu doar informații noi, ci și cum să le folosim în viața de zi cu zi, cum să colaborăm cu alți colegi și cum să privim lumea din mai multe perspective, pentru a o înțelege cât mai complex.
 - Modul de realizare a lecțiilor va fi unul interactiv. Succesul fiecărei lecții depinde de participarea tuturor elevilor.
 - Rolul profesorului va fi doar de facilitator al activităților, în timp ce elevii vor avea rolul principal de a analiza, discuta, crea și reflecta, pentru a înțelege cât mai bine și a învăța cât mai multe despre subiectele care urmează să fie abordate.
 - Mai multe activități vor presupune lucrul în grupuri mai mici sau mai mari, iar contribuția fiecărui elev în cadrul grupului va fi foarte importantă.
 - Vor exista situații în care elevii vor avea opinii diferite și vor învăța să le împărtășească într-un mod respectuos.
 - La fel ca în activitatea precedentă de prezentare, la finalul activităților și la finalul unităților de învățare, vor fi momente de reflecție, în care implicarea tuturor, de asemenea, este importantă.
 - Evaluarea elevilor nu va fi cu note în bază de teste sau examinare orală, ci în baza observării comportamentului în parcursul activităților și în baza răspunsurilor oferite la întrebările din activitățile de reflecție de tipul celor realizate la activitățile din această lecție. Pe parcursul activităților și al momentelor de reflecție, elevii se vor exprima liber, în baza a ceea ce simt sau cred ei; nu trebuie să se străduiască să facă sau să spună ceea ce cred că așteaptă profesorul de la ei. Implicarea activă și autentică în toate activitățile din cadrul orelor de Educație pentru societate va genera rezultate bune la evaluare.
- ▷ Profesorul explică faptul că se vor aborda patru teme principale, pe parcursul acestui an școlar. Se prezintă succint temele unităților de conținut, inclusiv tema care va fi abordată prin învățarea bazată pe proiect, și se oferă câteva detalii pentru fiecare. În cadrul unității de învățare care se va baza pe realizarea unui proiect comun al clasei, va fi necesară o implicare și mai mare a elevilor, iar activitatea se va finaliza cu un produs care va reprezenta întreaga clasă.

3. Regulile clasei (18 min.)

3.1. Activitatea introductivă

Se recomandă începerea cu o scurtă activitate interactivă, urmată de reflecție, din care să rezulte importanța stabilirii unor reguli de colaborare în cadrul clasei.

De exemplu, se poate da o sarcină întregii clase, fără precizări suplimentare, cum ar fi una din aceste două tipuri de activități:

► *Baloanele câștigătoare:*

- ▷ Elevii primesc câte un balon, pe care li se cere să le umfle, și câte un creion ascuțit.
- ▷ Profesorul le spune elevilor exact aceste cuvinte: „Aveți fiecare un balon și un creion. Acum, vom participa într-un joc. Vor câștiga cei ale căror baloane supraviețuiesc. Aveți două minute. Start.”

- ▷ Elevii vor încerca să-și protejeze baloanele și să le înțepe pe ale altora.
- ▷ Profesorul spune *stop joc* și îi invită pe elevi să reflecteze împreună:
 - Cine a câștigat? (Elevii vor constata ca toate baloanele au fost înțepate și nimeni nu a câștigat.)
 - Atunci când v-am dat sarcina, nu am spus ca trebuie să înțepeți baloanele celorlalți. (Elevii vor fi surprinși, când își vor da seama de acest aspect.)
 - Dacă nimeni nu ar fi înțepat balonul altcuiva, cine ar fi câștigat? (Elevii își vor da seama ca toată lumea ar fi câștigat.)

► *Colaj sau construcție*

- ▷ Elevii primesc sarcina de a realiza un anumit produs, fără a li se da detalii despre cum să colaboreze sau despre ce trebuie să obțină. Produsul poate fi, de exemplu:
 - un colaj cu un mesaj pe care îl consideră potrivit, în baza unor extrase din reviste;
 - o casă din agrafe de birou sau din scobitori;
 - macheta unei rachete din pahare de unică folosință.

Se oferă apoi trei-patru minute, pentru ca elevii să reacționeze la această sarcină.

- ▷ Reacțiile pot fi diferite, de la crearea unei situații haotice, la așteptarea pasivă să fie primite instrucțiuni mai clare sau la preluarea inițiativei de către o elevă, un elev sau un grup mic de elevi. Nu este nevoie ca sarcina să fie realizată – este importantă conștientizarea reacțiilor elevilor și a faptului că, în lipsa unei coordonări, nu se obțin rezultatele dorite sau majoritatea elevilor sunt pasivi ori insuficient implicați.
- ▷ Indiferent care activitate este aleasă (A, B sau alta, asemănătoare), la finalul acesteia profesorul explică importanța cooperării, a învățării prin cooperare și a stabilirii unor reguli de comunicare, apoi anunță trecerea la pasul următor: stabilirea regulilor.

3.2. Stabilirea regulilor clasei

- Dacă clasa are deja un set de reguli de lucru, atunci se vor analiza regulile și se vor identifica cele care ajută la realizarea procesului descris de profesor. Dacă este necesar, elevii pot adăuga reguli suplimentare sau pot aduce modificări ori completări regulilor existente.
- Dacă nu există un set de reguli ale clasei, elevii sunt întrebați ce **reguli de comunicare** ar trebui stabilite de către întregul grup, pentru ca:
 - ▷ toți elevii să poată participa activ în cadrul lecțiilor;
 - ▷ sarcinile din cadrul lecțiilor să fie realizate cu succes.
- Elevii au un minut, să se gândească individual la cel puțin o regulă pe care ar dori să o propună, apoi două minute, să discute în grupuri de patru persoane despre regulile la care s-au gândit. Profesorul invită elevii să propună regulile pentru întreaga clasă și le notează pe tablă sau pe o coală de hârtie. Acestea pot deveni regulile clasei. Odată stabilite, regulile se vor transcrie ulterior pe o foaie, care se va afișa în sala de clasă.
- Procesul de elaborare a regulilor va rămâne deschis. Dacă elevii vor considera necesar, pot aduce completări acestui set de reguli pe parcursul întregului an școlar, prin modificarea unora dintre ele sau adăugarea de reguli noi.
- Debrifarea se realizează pornind de la următoarele întrebări:
 - ▷ Cum vi s-a părut această lecție? Eventual, li se oferă niște exemple de răspuns elevilor (interesantă, dificilă, diferită etc.) și li se cere să explice de ce cred că a fost astfel.

- ▶ Ce simțiți cu privire la următoarele lecții din cadrul acestei discipline (nerăbdare, temere, entuziasm etc.)?

EXTINDERE:

Extinderea (2 min.) va consta în două sarcini pe care le vor avea elevii:

- ▶ Să informeze părinții despre modul de lucru la această disciplină și despre regulile stabilite împreună cu colegii.
- ▶ Să discute cu părinții, buneii și să afle istoria/semnificația numelui sau numelui lor. Explicați că aceasta se poate referi la semnificația numelui în general (de exemplu, prenumele poate fi al unui sfânt sau personaj istoric, iar numele poate reprezenta, de exemplu, o ocupație sau se poate referi la un loc), dar și la semnificația subiectivă a acestora (de exemplu, poate fi ales prenumele unui alt membru al familiei sau alegerea poate fi legată de un moment semnificativ din viața părinților). Sugerați elevilor să nu evite dimensiunea subiectivă, personală a semnificației numelui sau prenumelui lor. Ceea ce vor afla va fi discutat în cadrul lecției următoare.

LECȚIA 1. NUMELE ȘI DREPTUL LA IDENTITATE**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății. Susține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane ca ființe umane egale.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite.
Abilități	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Poate aduna informații în mod eficace, folosind o varietate de tehnici și surse.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică referitoare la lume	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica sensul unor termeni, așa cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să prezinte informații despre propria identitate;
- O2 – să explice semnificația unui act de identitate;
- O3 – să demonstreze respect față de colegii care au puncte de vedere diferite de ale lor.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individual, frontal, în perechi.
- ▶ Metode și procedee didactice: cercetarea împărtășită.

CASETA CU INFORMAȚII:

Această lecție face parte dintr-o serie de ore care au rolul de a-i ajuta pe elevi să-și descopere identitatea personală, adică ce reprezintă o persoană și ceea ce o face să fie așa cum este. În cadrul primei ore, elevii vor împărtăși aspecte referitoare la numele și prenumele lor și vor reflecta asupra faptului că, deși actul de identitate este important, pentru că deschide accesul la diferite drepturi, identitatea unei persoane este cu mult mai mult decât datele din actul de identitate. Elevii vor conștientiza, de asemenea, faptul că au drepturi legate de numele și identitatea lor. Profesorul va ghida discuția despre emoțiile provocate de situațiile care le subminează identitatea, cum ar folosirea poreclelor și a cuvintelor umilitoare, în loc de prenume.

În același timp, începând cu această lecție, profesorul va ghida un proces de durată de autocunoaștere și cunoaștere a colegilor, precum și a semenilor și membrilor familiei. Prin organizarea unui proces în care toți elevii se simt **respectați, incluși și în siguranță**, se va contribui la transmiterea și formarea acestor valori și atitudini. La finalul lecției, este important să fie elaborată o listă cu o primă serie de idei, colectate doar de la elevi, despre ce ar putea include identitatea personală. Profesorul va avea grijă ca această listă să fie păstrată de-a lungul întregii unități de învățare și, la momentul oportun, să fie completată cu alte idei, care vor fi generate de elevi. Această listă va inspira elevii în cadrul altor sarcini de învățare, pe parcursul lecțiilor care urmează.

Unele aspecte ale identității, pentru unii elevi, ar putea să fie controversate, de exemplu, etnia, genul, sexul, religia, apartenența la diverse grupuri. Profesorul va avea grijă ca aceste discuții să poarte caracter constructiv, oferind dreptul la existența diferitor opinii, și va folosi diferite situații, pentru ca elevii să analizeze critic cele exprimate, fără ca cineva să fie intimidat sau rușinat pentru cele expuse sau pentru modul în care își definește identitatea.

DEMERSUL DIDACTIC

SEMNIȚAȚIA NUMELUI (15 MIN.)

- Profesorul le reamintește elevilor tema pe care au avut-o pentru acasă, apoi îi invită să se plimbe prin sală și să împărtășească cu doi-trei colegi (preferabil cu unii pe care îi cunosc mai puțin) informația despre semnificația numelui sau prenumelui lor. Fiecare elev/elevă decide ce informații aflate de la membrii familiei poate să împărtășească cu colegii, fiind posibil să prefere ca anumite detalii să le păstreze în taină. (3–5 min.)
- Discuție de grup în baza următoarelor întrebări (5–7 min.):
 - ▷ Cum v-ați simțit în timpul prezentării/ascultării?
 - ▷ Ce v-a ajutat să comunicați informația despre voi?
 - ▷ Ce v-a plăcut mai mult: să comunicați informația despre voi sau să ascultați colegul/colega?
 - ▷ Ce v-a surprins în prezentarea colegilor?
 - ▷ Cum se poate simți o persoană, atunci când îi este respectat numele/prenumele? Dar când nu îi este respectat?

- Profesorul ghidează o discuție despre emoțiile provocate de poreclele sau cuvintele umilitoare, insultele în adresa unei persoane și despre cum se poate demonstra respect pentru prenumele și numele fiecărei persoane. (5 min.)

■ BULETINUL DE IDENTITATE (30 MIN.)

1. Profesorul le arată elevilor un buletin de identitate sau un pașaport și desfășoară o discuție în baza următoarelor întrebări (10 min.):
 - ▷ Ce vedeți? Ce este acesta?
 - ▷ În ce situații sau cazuri l-ați văzut?
 - ▷ Ce conține acest document/act?
 - ▷ Ce se poate face cu acest document/act? Ce rol/scop are acest document/act?
 - ▷ Conține acest document/act toate datele despre o persoană?
2. Elevii lucrează în perechi, identifică ce informații importante despre o persoană nu conține buletinul de identitate. (3 min.)
3. În baza celor identificate și discutate de elevi, scrieți pe tablă o listă comună despre ce poate caracteriza identitatea unei persoane (de exemplu: calități, activități preferate, grupuri la care aparține, abilități, lucruri la care ține foarte mult etc.). Este important să scrieți cuvintele și expresiile cât mai aproape de ceea ce spun elevii. Discutați despre faptul că actul de identitate conține doar câteva informații de bază, inclusiv numele, necesare pentru identificarea noastră și care ne permit să ne bucurăm de drepturile noastre. Identitatea unei persoane însă este mult mai largă decât niște cifre sau date generale. (10 min.)
4. Întrebați elevii dacă ar considera potrivit ca și alte elemente ale identității personale să fie incluse în actul de identitate. Dacă da, care ar fi acestea? Ce riscuri ar putea apărea, dacă anumite aspecte – de exemplu, etnia, religia, afilierea politică – ar fi notate în actul de identitate? Puteți lăsa întrebările deschise, fără răspuns, informând elevii că despre toate acestea veți discuta pe parcursul mai multor ore. (5 min.)
5. Concluzionați, împreună cu elevii, că la această lecție ați discutat despre unul din drepturile noastre: dreptul la identitate. Menționați faptul că în Convenția cu privire la drepturile copilului figurează inclusiv dreptul de a avea un nume sau dreptul la o familie.

EXTINDERE:

Elevii discută cu părinții și prietenii despre dreptul la identitate, semnificația numelui sau a prenumelui, importanța deținerii unui act de identitate.

LECȚIA 2. EU ȘI CEILALȚI**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător.
Atitudini	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Abilități	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri. Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul. Poate reflecta critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să manifeste curiozitate pentru identitățile diferite ale colegilor, în calitate de ființe umane egale;
- O2 – să delimiteze elementele identității date la naștere de cele care pot fi dobândite pe parcursul vieții;
- O3 – să stabilească asupra căror aspecte ale propriei identități ar dori să lucreze pe parcursul anului școlar.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontal, în grupuri mici/mari.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția ghidată, brainstorming, jocul didactic.

CASETA CU INFORMAȚII:

La această lecție, se va continua procesul prin intermediul căruia elevii deduc că identitatea este mai mult un proces în formare decât ceva ce ne este dat de la naștere. În cadrul acestei activități, elevii vor reflecta critic asupra diferitor aspecte ale identității. Ei vor constata că mai multe aspecte ale identității se dezvoltă în relația cu alți oameni. Activitatea va stimula și reflecția asupra faptului că, în raport cu diferite persoane și grupuri cărora le aparținem, avem diferite roluri, responsabilități și așteptări. Este important ca profesorul să încurajeze elevii să se gândească la elementele ale identității lor care s-au schimbat de-a lungul anilor, precum și la unele aspecte ale identității pe care doresc/intenționează să le dezvolte în viitor.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Propuneți elevilor să prezinte, individual, câte răspunsuri doresc la întrebarea „Cine sunt eu în relație cu alții?”. De exemplu, colegul de bancă al lui X, prieten cu Y, portar al echipei de fotbal, frate cu Z, fiică, vecin etc. (5 min.)
2. În grupuri a câte patru-cinci, fiecare elev prezintă propria listă. Pe parcursul acestui proces, pot veni noi idei și listele pot fi completate. Apoi, fiecare grup completează un tabel format din două coloane: 1. aspecte pe care noi le alegem/decidem (stil de îmbrăcăminte, religie, apartenență la un grup anumit de persoane, activități preferate etc.) și 2. lucruri care ne sunt date de la naștere (sexul, locul de naștere, culoarea părului, a ochilor, vârsta etc.). În prima categorie pot intra și aspecte în legătură cu care elevii nu pot încă decide, fiind minori, cum ar fi locul de trai, afilierea la un partid politic sau la o anumită profesie, dar asupra cărora vor putea decide în viitor. (10 min.)
3. Rezultatele grupurilor sunt combinate într-un tabel comun pe tablă. Mai întâi, un reprezentant al primului grup menționează două exemple din fiecare secțiune a tabelului grupului, apoi următoarele grupuri adaugă pe rând doar aspectele ce nu au fost încă menționate. Procesul se încheie atunci când toate elementele identificate de fiecare grup se regăsesc în tabelul comun. Dacă există divergențe între grupuri cu privire la poziționarea unui aspect într-o parte sau alta a tabelului, solicitați argumente și clarificări de la ambele părți sau adresați întrebări în baza cărora elevii să decidă, fără a vă impune punctul de vedere. (10–15 min.)
4. Discuție de grup centrată pe următoarele întrebări (10–15 min.):
 - ▷ Ce ați aflat nou despre colegi? Dar despre voi?
 - ▷ Ce răspunsuri ale colegilor v-au surprins?
 - ▷ În care categorie ați identificat mai multe aspecte: în cea cu ceea ce ne este dat la naștere sau în cea cu ceea ce putem dezvolta pe parcursul vieții?
 - ▷ Ce roluri și responsabilități avem în diferite tipuri de relații și ca membri ai unor grupuri?
5. Ce se așteaptă de la noi în legătură cu aceste calități și ce așteptăm noi de la ceilalți? Solicitați elevilor să reflecteze asupra căror aspecte ale propriei identități ar dori să lucreze pe parcursul anului școlar (de exemplu, dezvoltarea unei abilități, implicarea în activitatea unui club etc.). Profesorul încurajează împărtășirea ideilor cu ceilalți colegi și crearea unor eventuale grupuri de suport, pentru a realiza cele propuse, și a unui plan de acțiune.

EXTINDERE:

Elevii reflectează la ceea ce au în comun și prin ce sunt diferiți de părinți, bunei, frați sau alți membri ai familiei, precum și la efectul pe care îl au aceste asemănări și diferențe asupra relațiilor și a regulilor stabilite în familie.

LECȚIA 3. ASEMĂNĂRI ȘI DEOSEBIRI**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății.
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni. Își realizează sarcinile cât de bine poate.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să descrie ce simt atunci când identifică asemănări și deosebiri cu alți oameni;
- O2 – să explice cum pot influența gândurile și emoțiile relațiile dintre oameni;
- O3 – să propună situații de valorificare atât a asemănărilor, cât și a diferențelor dintre oameni.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontal, în grupuri mici/mari.
- ▶ Metode și procedee didactice: prezentarea pe cerc, activitatea „Diferențele”.

CASETA CU INFORMAȚII:

La această lecție, profesorul realizează un proces prin care elevii descoperă că întotdeauna există ceva general (similar pentru toți), ceva specific (tipic doar pentru unii) și ceva care este individual (unic pentru fiecare persoană). Elevii vor conștientiza elementele comune și cele care îi diferențiază în raport cu colegii de clasă și vor reflecta asupra asemănărilor și deosebirilor între oameni în general.

Este important ca profesorul să ajute elevii să concluzioneze că ceea ce ne diferențiază ne ajută să ne definim pe noi înșine în relație cu membrii grupurilor din care facem parte. De asemenea, profesorul va ghida discuția despre situațiile din viață în care ne simțim bine că suntem diferiți și cazurile în care ne dorim să fim asemănători și va încuraja reflecțiile critice asupra motivelor care stau în spatele acestor gânduri și emoții.

DEMERSUL DIDACTIC

■ PREZENTARE ÎN CERC

Elevii sunt așezați în formă de cerc și cine dorește relatează despre aspectele comune și diferite pe care le au în raport cu părinții, bunicii, frații sau cu alți membri ai familiei. Este important ca profesorul să încurajeze exprimarea liberă a opiniilor și să asigure un mediu respectuos pentru fiecare opinie, fără a comenta sau judeca cele expuse. (5 min.)

■ DIFERENȚELE

1. Elevii merg prin sala de clasă și discută, pe rând, cu doi-trei colegi. Scopul discuțiilor este de a identifica câteva asemănări și câteva deosebiri între ei. Acestea pot fi notate pe fișe sau în caiete. (5–7 min.)
2. Invitați clasa să ia loc în cerc și explicați elevilor sarcina următoare: un elev se ridică în picioare și menționează o caracteristică sau o apartenență la un anumit grup; toți elevii din clasă care au acest lucru în comun se vor ridica și ei în picioare. Apoi, procesul se repetă cu alți elevi, fără a repeta caracteristicile sau apartenențele care au fost deja menționate. (10–15 min.)
3. Întrebări pentru reflecție asupra activității (15 min.):
 - ▷ Ce v-a plăcut în această activitate?
 - ▷ Ce ați simțit când ați constatat că aveți caracteristici comune cu alți colegi? Dar diferențe?
 - ▷ În ce situații vă place să vă simțiți unici și diferiți?
 - ▷ Când ați avut nevoie să vă simțiți asemănători cu altcineva?
 - ▷ Cum influențează diferențele sau similitudinile relațiile pe care le avem cu ceilalți?
4. Discutați despre faptul că, chiar dacă venim din contexte diferite (familii, grupuri de prieteni sau semeni), întotdeauna există ceva comun pentru toți. Totodată, chiar și atunci când suntem în același context (clasa sau familia), există ceva care ne diferențiază de ceilalți. Elevii sunt încurajați să formuleze învățăminte în urma acestei experiențe. (5 min.)

EXTINDERE:

Propuneți elevilor să reflecteze individual sau împreună cu prietenii ori părinții la semnificația unor expresii uzuale, cum ar fi: *Nimeni nu este o insulă pustie, Două minți sunt mai bune decât una, Unitate în diversitate, Fii tu însuși, celelalte roluri sunt deja luate* (Oscar Wilde) etc., și să identifice situații din viață în care ele s-au adevărat.

LECȚIA 4. PERCEPȚIA DE SINE ȘI PERCEPȚIA ALTORA. STEREOTIPURILE

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Susține că școala trebuie să fie un mediu în care elevii să acționeze ca cetățeni activii.
Atitudini	
Deschidere pentru alte viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Manifestă interes pentru a învăța despre viziunile altor persoane.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă respect pentru diferite puncte de vedere, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă convingerea că situațiile dificile pot fi depășite.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Descoperă și recunoaște situațiile ambigue, percepțiile și părerile diferite referitoare la aceeași persoană.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosesc dovezi, pentru a-și susține părerile.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Îi înțelege mai bine pe cei din jur, cunoscând mai multe puncte de vedere și imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își modifică părerile, dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar.
Abilități de aplanare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> Poate comunica cu părțile conflictuale în mod respectuos. Poate identifica căile de aplanare a unui conflict.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul. Poate reflecta critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri.
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica sensul unor termeni, așa cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să analizeze critic percepții și păreri diferite referitoare la identitatea unei persoane;
- O2 – să manifeste interes pentru viziunile despre identitate ale altor persoane;
- O3 – să-și imagineze lucrurile din perspectiva altor persoane;
- O4 – să reflecteze constructiv asupra opiniilor despre sine, exprimate de alte persoane.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individual, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată.

RESURSE NECESARE:

Fișa de lucru „Elefantul”.

CASETA CU INFORMAȚII:

Prin intermediul lecției care urmează, profesorul ajută elevii să înțeleagă că este perfect normal ca un om să fie văzut și perceput diferit de persoane sau grupuri diferite. De fapt, este imposibil a descrie o persoană doar dintr-un punct de vedere.

La această lecție, veți discuta în baza unei imagini ce ilustrează o poveste din folclorul indian, despre modul în care diferiți oameni pot avea percepții diferite asupra aceluiași lucru. În poveste (și în imagine), șase oameni nevăzători ating diferite părți ale unui elefant. Fiecare are o percepție diferită asupra elefantului, asupra texturii pielii, asupra mărimii etc. Această imagine îi va ajuta pe elevi să înțeleagă faptul că realitatea este complexă și că adesea oamenii nu dețin decât o parte din informațiile necesare, însă se grăbesc să formuleze concluzii înainte de a cunoaște lucrurile în detalii.

Elevii vor fi încurajați să vadă „restul imaginii” într-o situație din viața reală, să caute alte perspective, pentru a evalua o situație. Acest lucru oferă un instrument util pentru a dezvolta toleranța la ambiguitate, analiza critică a diferitor perspective și, respectiv, prevenirea și/sau aplanarea conflictelor care rezultă, de cele mai multe ori, din interpretări unilaterale.

Această lecție urmărește să introducă conceptul de „stereotip” și să faciliteze un proces prin care elevii să înceapă să înțeleagă efectele negative ale stereotipurilor asupra relațiilor dintre oameni. Este important pentru profesori să înțeleagă aceste concepte, însă nu este necesar ca ele să fie prezentate ca atare elevilor. Textul de mai jos prezintă succint conceptele de „stereotipuri” și „prejudecăți”¹.

Modul în care percepem realitatea este realitatea pentru noi. O serie de elemente socioculturale au o influență importantă și directă asupra felului în care ne dezvoltăm percepția: sistemul de credințe, valori și atitudini, viziunea asupra lumii și organizarea socială. Pentru a înțelege cuvintele și acțiunile celorlalți, trebuie să încercăm să înțelegem cadrul perceptual de referință al lor, felul în care ei percep lumea.

¹ Textul este preluat din Ghid de educație interculturală, publicat de Institutul Intercultural Timișoara în 2019: <https://www.intercultural.ro/tag/educatie-interculturala/>.

„Stereotipurile” și „prejudecățile” sunt două concepte interrelaționate care afectează modul în care percepem realitatea și relațiile interculturale. Stereotipurile sunt credințe suprageneralizate, supra-simplificate sau exagerate despre o categorie sau un grup de oameni. Ele sunt manifestări ale rigidității concepțiilor noastre și ale faptului că „noi nu vedem înainte de a defini, ci definim înainte de a vedea.” Astfel, ajungem să avem anumite concepții despre oameni, bazate pe simpla apartenență a acestor oameni la grupurile respective, să considerăm că dacă oamenii aparțin unui anumit grup, se comportă într-un anumit fel.

Prejudecata presupune judecarea unei persoane înainte de a o întâlni. Ea este diferită de concepțiile greșite, deoarece este foarte rezistentă la probele care i-ar dovedi falsitatea și implică emoțiile. Prejudecata este o atitudine ce implică respingerea membrilor unui alt grup, față de care se manifestă sentimente negative, o antipatie bazată pe generalizare inflexibilă și eronată. În esență, prejudecata ar consta deci în evaluarea membrilor unui grup în baza imaginii stereotipe asupra grupului respectiv.

Stereotipurile și prejudecățile afectează relațiile interculturale în mai multe feluri. Persoanele cu stereotipuri și prejudecăți negative puternice pot alege să lucreze într-un mediu care minimizează șansele de contact cu persoanele din grupul antipatizat. Stereotipurile și prejudecățile afectează puternic calitatea interacțiunilor între persoanele cu apartenențe culturale diferite.

DEMERSUL DIDACTIC

DISCUȚIE GHIDATĂ (6–10 MIN.)

1. Elevii stau așezați în formă de cerc și sunt invitați să împărtășească reflecții cu privire la expresiile sau citatele oferite la lecția precedentă. (3–5 min.)
2. Rugați elevii să spună, dacă doresc, ce cred părinții sau prietenii despre ei, cum sunt percepuți de alte persoane și dacă ei sunt de acord cu aceste opinii, adresându-le întrebări cum ar fi (3–5 min.):
 - ▷ Ce cred părinții despre voi (felul în care vă îmbrăcați, ce activități preferate aveți, cum arătați ca aspect fizic etc.)?
 - ▷ Dar prietenii? Dar alte persoane (vecinii, rudele, colegii etc.)?
 - ▷ În ce mod aceste opinii vă influențează, deranjează?

ACTIVITATEA „ELEFANTUL” (15–20 MIN.)

1. Imaginea din Fișa de lucru „Elefantul” prezintă o poveste antică din India, conform căreia șase oameni nevăzători care nu știau ce este un elefant întâmpină unul în calea lor. Fiecare atinge câte o parte diferită a elefantului și le spune celorlalți ce crede că este. În versiunea clasică a poveștii, cel care atinge trompa crede că este un șarpe, cel care atinge piciorul spune că este trunchiul unui copac, cel care atinge fildeșul crede că este o suliță, cel care atinge urechea spune că este un evantai mare, cel care atinge corpul crede că este în fața unui zid, iar cel care atinge coada spune că este o frânghie. Propuneți-le elevilor să aleagă unul sau doi oameni din desen și să-și imagineze ce cred ei atunci când ating părțile respective ale elefantului. După ce elevii au răspuns, puteți să le comunicați și ce au perceput oamenii din povestea antică indiană. Ghidați discuția, adresându-le următoarele întrebări:
 - ▷ Ce concluzie credeți că își face fiecare dintre cele șase persoane, în baza atingerii doar a unei părți din corpul animalului și fără a vedea întregul?

- ▷ Cum se explică percepția atât de diferită a acestor oameni?
 - ▷ Există situații de acest tip în viața reală?
 - ▷ Când se întâmplă, de obicei, să ne facem o concluzie eronată despre o persoană sau despre o situație?
 - ▷ Vi s-a întâmplat sau ați fost martorii vreunei situații în care au apărut neînțelegeri sau ceartă pentru că oamenii v-au „văzut” sau au „văzut” anumite persoane doar dintr-un anumit unghi de vedere? Prezentați ce s-a întâmplat.
 - ▷ Cum v-ați simțit când o persoană nu v-a „văzut” așa cum sunteți sau așa cum faceți anumite lucruri? Elevii sunt încurajați să se gândească la faptul că, tot așa cum cineva a interpretat greșit cine sunt sau ce au făcut ei, la fel și ei (fiecare persoană, în general) interpretează greșit identitatea și acțiunile altor oameni.
 - ▷ Ce am putea face atunci când oamenii ne văd și ne percep în mod diferit?
 - ▷ Ce am putea face ca să nu interpretăm lucrurile în baza unor informații limitate sau eronate?
2. Explicați conceptul de „**stereotip**”, adaptând pe înțelesul elevilor definițiile din caseta cu informații, și discutați despre tendința oamenilor de a da sens realității în baza informațiilor incomplete pe care le au. (10 min.)
3. Discutați despre metodele pe care le-ar putea utiliza, pentru a afla ce cred alții despre ei, de exemplu, solicitarea de feedback după fiecare activitate în comun cu alte persoane, acasă sau la școală. (10 min.)

■ VARIANTE ALTERNATIVE

În locul imaginii cu elefantul, se pot folosi:

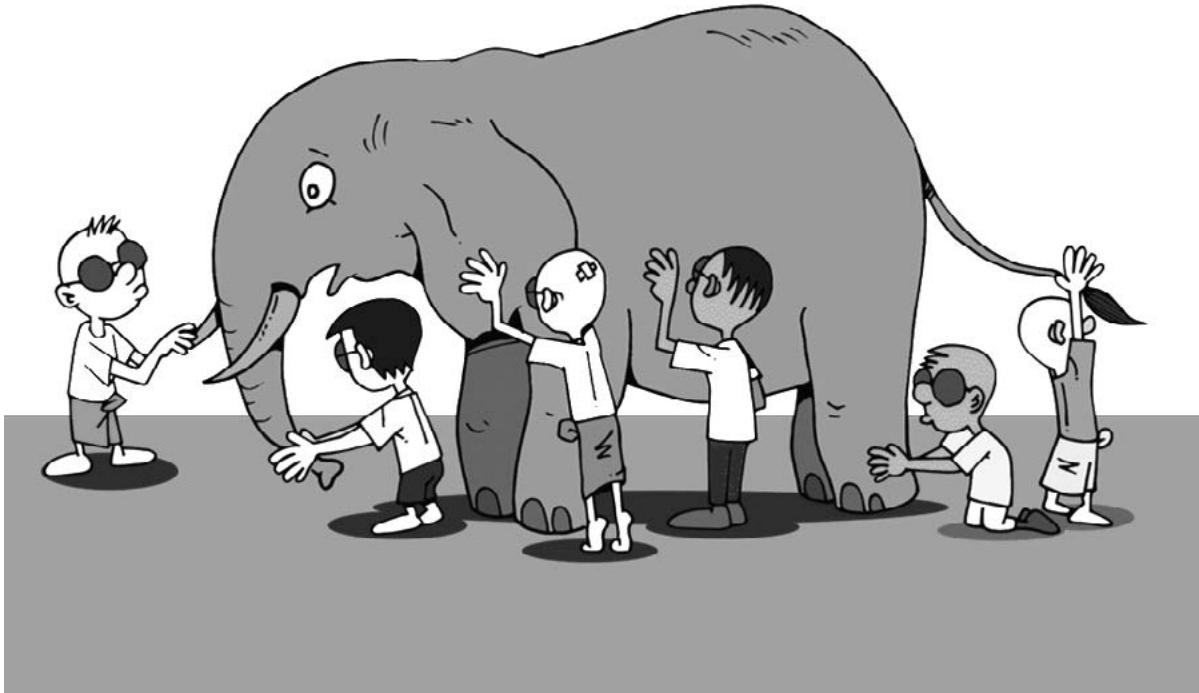
- ▶ imagini cu personalități din domeniul culturii, civice sau politice, din grupuri minoritare sau defavorizate, prezentate elevilor fără a preciza cine sunt și în legătură cu care elevii să facă presupuneri despre nivelul de educație și tipul de activitate sau profesie pe care le au;
- ▶ imagini din mass-media scoase din context, pe care elevii să le comenteze mai întâi separat și ulterior în contextul respectiv;
- ▶ secvențe video cu final neașteptat, mai întâi prezentate și comentate fără a se ști finalul, iar apoi după prezentarea acestuia.

EXTINDERE:

Propuneți elevilor să-și amintească sau să discute cu părinții, prietenii o situație în care și-au creat o anumită părere despre o persoană sau un grup de persoane, iar mai târziu au înțeles că acea părere era greșită.

FIȘA DE LUCRU „ELEFANTUL”

Sursa foto: businessinsane.com

LECȚIA 5. PROVOCÂND STEREOTIPURILE ȘI PREJUDECĂȚILE**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător. Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Atitudini	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Manifestă interes pentru a învăța despre credințele, valorile, tradițiile și viziunile asupra lumii ale altor persoane. Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă respect pentru diferite puncte de vedere, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă convingerea că situațiile dificile pot fi depășite.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Descoperă și recunoaște situațiile ambigue, percepțiile și părerile diferite referitoare la aceeași persoană.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Îi înțelege mai bine pe cei din jur, cunoscând mai multe puncte de vedere și imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își modifică părerile, dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate. Utilizează metode de comunicare nonverbală (gesturi, mimică), pentru a transmite mesajul dorit.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica sensul unor termeni, așa cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să exprime interes pentru viziunile altor oameni despre diferite persoane sau grupuri de persoane;
- O2 – să empatizeze cu persoanele care sunt tratate injust din cauza apartenenței la un grup minoritar;
- O3 – să analizeze critic în ce mod stereotipurile conduc la încălcarea drepturilor omului și a demnității umane.

STRATEGII DIDACTICE:

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontal, individual, în grup.
- Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată, activitatea „Tabăra internațională pentru copii”.

RESURSE NECESARE:

Câte o copie a scenariului „Tabăra internațională pentru copii” pentru fiecare elev.

CASETA CU INFORMAȚII:

Sarcinile de învățare din cadrul acestei lecții permit copiilor să analizeze critic ideile preconceptuate despre caracteristicile oamenilor, cum ar fi genul, etnia, religia, statutul socioeconomic sau nevoile speciale. Profesorul va încuraja discuția despre prejudecăți, abordând stereotipurile și cauzele acestora.

În acest exercițiu, elevii pun sub semnul întrebării stereotipurile și prejudecățile despre alte persoane, de obicei excluse social. Ei descoperă percepțiile despre diferite grupuri minoritare. Astfel, elevii vor fi ajutați să devină conștienți de limitele toleranței lor și de valoarea conflictuală a sistemelor de valori.

Lista propusă cu personaje pentru această activitate rămâne la decizia profesorului, care o poate adapta în funcție de contextul cultural local, inclusiv în funcție de mediul în care trăiesc copiii și stereotipurile existente. Lista ar trebui să includă persoane reprezentând minorități care pot fi recunoscute în mod clar la prima vedere, dar și alte persoane, care nu pot fi recunoscute imediat.

DEMERSUL DIDACTIC

ACTIVITATEA „TABĂRA INTERNAȚIONALĂ PENTRU COPII”

1. Fiecare elev primește o copie a fișei de lucru „Tabăra internațională pentru copii” și realizează sarcina individual. Propuneți-le elevilor să-și imagineze că au fost invitați să participe la o tabără internațională, pentru 10 zile, și vor sta în corturi. Corturile sunt de patru persoane și au dreptul să-și aleagă trei colegi de cort din lista cu 15 copii. (3–5 min.)

2. Repartizați elevii în grupuri de patru-cinci și rugați-i să prezinte lista personală. (3–5 min.)
3. După discuție, spuneți elevilor că acum sunt rugați să ajute organizatorii taberei să repartizeze toți cei 16 participanți (cei 15 din listă, plus un elev din clasa lor) în corturi a câte patru persoane. Este important să se ajungă la un consens în grupuri, dar dacă cineva nu este de acord, va avea posibilitate să-și expună punctul de vedere. (10 min.)
4. Fiecare grup prezintă rezultatul discuției din grupurile mici, apoi se poartă o discuție cu întreaga clasă, pornind de la următoarele întrebări:
 - ▷ După care criterii v-ați ghidat în alegerea colegilor de cort?
 - ▷ Ce obstacole ați întâmpinat în procesul de repartizare a copiilor în corturi?
 - ▷ În situația în care grupul nu a căzut de acord asupra unei liste comune, care au fost argumentele? Cum ați procedat în acel caz?
 - ▷ V-ați gândit cum s-ar fi simțit copiii pe care nu i-ați ales să vă fie colegi de cort, dacă ar fi auzit discuțiile voastre?
 - ▷ Cum v-ați fi simțit voi, dacă ați fi fost aleși de amicii voștri în așa mod?
 - ▷ În realitate, cum se întâmplă cu repartizarea în bănci, în grupuri de lucru/joacă, în camere, în tren?
 - ▷ De unde vin aceste imagini? Cum se creează stereotipurile?
 - ▷ În ce fel aceste stereotipuri ne influențează relațiile cu ceilalți? Ce se întâmplă atunci când judecăm alte persoane în baza stereotipurilor? (Explicați conceptul de „prejudecată”.)
 - ▷ Cum credeți că se simt persoanele care sunt nedorite sau respinse după anumite criterii, de exemplu, limba vorbită, etnia, sexul, confesiunea etc.?
 - ▷ Ce putem face, pentru a preveni și/sau depăși comportamentele bazate pe prejudecăți care au la bază stereotipuri? (15 min.)
5. Explicați că stereotipurile sunt imagini din mintea noastră despre persoane care aparțin anumitor grupuri, prejudecățile sunt atitudini față de aceste grupuri, care nu sunt bazate pe realitate, ci pe stereotipuri, iar atunci când se acționează în baza prejudecăților, riscăm să nu tratăm oamenii corect și să facem discriminare. (5 min.)
6. Elevii formulează învățăminte în urma experiențelor trăite în cadrul orei. (10 min.)

EXTINDERE:

Sugerați elevilor să discute cu semenii și părinții despre persoanele sau grupurile din comunitatea lor care sunt, de obicei, excluse sau discriminate. Propuneți-le să discute despre cum înțeleg diferiți oameni sensul cuvântului *discriminare*, dar și despre situații concrete în care cineva a fost discriminat. Informații despre situații de discriminare pot fi, de asemenea, găsite în presă, urmărind știrile la radio, TV sau pe internet.

FIȘA DE LUCRU „TABĂRA INTERNAȚIONALĂ PENTRU COPII”

Ești invitat (ă) să participi la o tabără internațională pentru copii, pentru 10 zile, și veți sta în corturi. Corturile sunt de patru persoane. Aleg din lista de 15 copii trei colegi de cort:

1. un copil care se deplasează doar cu ajutorul căruciorului;
2. un copil moldovean, stabilit de 10 ani cu părinții în Italia;
3. un copil emigrant din Africa, stabilit cu familia la Paris;
4. un copil ce poartă ochelari cu lentilă groasă;
5. un copil care vorbește cu ajutorul limbajului semnelor;
6. un copil de etnie turcă, stabilit cu familia în Germania;
7. un copil din Afganistan, fără o mână;
8. un copil cu pistrui pe față, care permanent ascultă muzică în căști;
9. un copil obez din SUA;
10. un copil de etnie romă, cu cercei în urechi și inel de aur;
11. un copil orb, cu câinele lui însoțitor;
12. un copil din Moscova, care vorbește doar limba rusă;
13. un copil din Mexic, îmbrăcat în haine naționale;
14. un copil din Japonia, care este olimpic internațional la informatică;
15. un copil refugiat din Siria.

LECȚIA 6. RECUNOAȘTEREA ȘI ÎNFRUNTAREA DISCRIMINĂRII**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător. Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Atitudini	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă încrederea că poate să desfășoare activitățile pe care și le-a planificat.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își modifică părerile, dacă i se demonstrează, în grupul de lucru, prin argumente raționale, că acest lucru este necesar.
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> Construiește relații pozitive cu alte persoane dintr-un grup. Acționează în concordanță cu deciziile și activitățile echipei.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica sensul unor termeni, cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

O1 – să analizeze critic modurile de manifestare, cauzele și consecințele discriminării;

O2 – să descrie criteriile în baza cărora discriminarea este interzisă prin lege;

O3 – să propună acțiuni pentru a înfrunța discriminarea în baza empatizării cu persoanele discriminate.

STRATEGII DIDACTICE:

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontal, în grup mic/mare.
- Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată, proiectul de grup.

RESURSE NECESARE:

Coli de hârtie, markere, videoproiector și laptop conectat la internet, dacă este posibil.

CASETA CU INFORMAȚII:

Această lecție poate fi considerată o introducere în problematica discriminării, dar poate fi organizată și ca o secvență de două sau trei lecții pe această temă, în funcție de contextul local, de interesele și nevoile elevilor. La prima lecție, elevii, ghidați de profesor, reflectează asupra unor situații de discriminare și asupra noțiunii de „discriminare”. În continuare, una sau două lecții pot fi dedicate fie aprofundării studierii unora dintre situațiile de discriminare identificate, fie identificării de modalități în care se poate acționa pentru a asigura un tratament echitabil și respectarea drepturilor tuturor. Astfel, încurajăm înțelegerea critică a fenomenului și implicarea civică a copiilor în acțiuni pentru drepturile omului. Trebuie ținut cont și de faptul că asupra acestei teme se va reveni și în clasa a VIII-a.

Pentru început, profesorul va facilita procesul de dezbatere a temei, pornind de la exemple de situații de discriminare propuse de elevi. Indiferent dacă elevii propun sau nu exemple, profesorul va adăuga și va pune în discuția clasei exemplele oferite pe site-ul www.egalitate.md al *Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității în Republica Moldova*.

În continuare, la lecțiile următoare, se poate opta pentru:

- aprofundarea unora dintre exemplele analizate, de exemplu, cu referire la anumite criterii de discriminare;
- clarificarea motivului pentru care anumite situații sunt sau nu de discriminare;
- identificarea unor posibile soluții și moduri de acțiune pentru prevenirea și combaterea discriminării.

Desigur, se poate opta și pentru o combinație a opțiunilor de mai sus.

Prima și a doua opțiune pot fi abordate în baza materialului video din secțiunea *Ce este discriminarea?* de pe site-ul www.egalitate.md (<http://egalitate.md/what-is-discrimination/>) sau în baza unora dintre materialele din secțiunea e-învățare a site-ului.

Pentru cea de-a treia opțiune, se poate avea în vedere un proces structurat pe parcursul unei lecții sau pe parcursul a două lecții succesive.

În această a treia variantă, profesorul va încuraja elevii să spună cât mai multe idei posibile și să-i ajute să înțeleagă cine este responsabil de implementarea acestora. Se poate porni discuția de la constatarea faptului că există legislație privind discriminarea și că cetățenii se pot adresa *Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității în Republica Moldova*. Cu toate acestea, înfruntarea discriminării presupune intervenții ce pot veni de la diferite instituții, de la organizații civice, de la mass-media sau de la cetățeni. Și tinerii pot avea un rol important, în acest sens.

Profesorul încurajează implicarea activă a elevilor în prevenirea și combaterea excluderii sociale prin diverse modalități, identificate împreună cu elevii. Pentru unii elevi, aceasta va fi prima experiență de luare a atitudinii civice față de o problemă ce ține de cea mai frecventă încălcare a drepturilor omului/copilului – discriminarea.

Scopul de bază al acestui exercițiu este ca elevii să trăiască autentic acest proces, evitând astfel simularea și/sau manipularea. Acest lucru poate fi realizat doar dacă elevii, de sine stătător, conștient și benevol, vor decide asupra tuturor elementelor menționate, discutând și analizând critic, învățând autonom, iar profesorul va avea rolul de observator și facilitator activ în cadrul acestui proces.

DEMERSUL DIDACTIC

■ CLARIFICAREA NOȚIUNII DE „DISCRIMINARE”, PORNIND DE LA SITUAȚII CONCRETE

DISCUȚIE GHIDATĂ (15 MIN.)

Reamintind cele discutate la lecția precedentă, profesorul invită elevii să prezinte, în mod voluntar, situațiile de inegalitate/discriminare identificate prin discuții cu semenii și părinții. Pentru fiecare situație prezentată, inițiați o discuție în baza următoarelor întrebări:

- ▶ Care sunt grupurile de oameni afectate de discriminare?
- ▶ Unde și când se întâmplă discriminarea?
- ▶ Cum v-ați dat seama de acest lucru? Ce semne ne arată discriminarea?

PREZENTAREA ȘI DISCUTAREA UNUI MATERIAL VIDEO (SAU ANALIZA IDEILOR CONȚINUTE ÎN ACESTA). (20 MIN.)

Profesorul prezintă Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității în Republica Moldova, proiectând, dacă este posibil, site-ul www.egalitate.md și menționând că astfel de instituții există în toate statele-membre ale Consiliului European. Clasa vizionează materialul video de la secțiunea *Ce este discriminarea* și discută conținutul acestuia în raport cu situațiile analizate anterior.

Dacă nu este posibilă vizionarea materialului video, profesorul va descrie conținutul acestuia sau va lucra cu elevii în baza unei fișe, cu transcrierea conținutului materialului video.

Elevii analizează lista de criterii protejate de discriminare conform legii și exemplele corespunzătoare.

CONCLUZII SAU PREGĂTIREA PENTRU LECȚIA URMĂTOARE (5 MIN.)

Profesorul moderează o discuție generală, pornind de la următoarele întrebări:

- ▶ Ce vi s-a părut cel mai surprinzător în cadrul lecției?
- ▶ Tema discriminării este importantă în societate? De ce da sau de ce nu?

Dacă după această lecție se trece la tema următoare, profesorul menționează că asupra temei discriminării se va reveni și cu alte ocazii, în cadrul disciplinei, și încurajează elevii să fie atenți la situații de discriminare pe care le pot constata și să se gândească ce ar trebui făcut în astfel de cazuri.

Dacă urmează o altă lecție privind discriminarea, se va prezenta subiectul acesteia.

VARIANTA DE CONTINUARE CU O LECȚIE DE APROFUNDARE

În funcție de decizia profesorului, lecția poate fi dedicată, de exemplu:

- aprofundării unora dintre exemplele analizate, de exemplu, cu referire la anumite criterii de discriminare;
- clarificării motivului pentru care anumite situații sunt sau nu de discriminare.

În ambele cazuri, se poate structura procesul pornind de la materialul video din secțiunea „Ce este discriminarea?” de pe site-ul www.egalitate.md (<http://www.egalitate.md/what-is-discrimination>). Acesta prezintă un exemplu de discriminare pe criteriul de dizabilitate și criterii ce pot fi folosite pentru a decide dacă situația este sau nu de discriminare.

Aceeași logică poate fi aplicată pentru alte criterii sau alte situații, preferabil propuse de elevi sau preluate din exemplele de pe site-ul www.egalitate.md.

Alternativ, pot fi utilizate pentru aprofundare și materialele din secțiunea e-învățare a site-ului www.egalitate.md.

Elevii vor putea realiza analiza în grupuri și apoi concluziile sunt prezentate și discutate cu întreaga clasă.

VARIANTA DE CONTINUARE CU UNA SAU DOUĂ LECȚII CENTRATE PE ÎNFRUNTAREA DISCRIMINĂRII

Profesorul prezintă tema, făcând legătură cu lecția precedentă/cu lecțiile precedente: dacă până acum a fost clarificat ceea ce înseamnă discriminare și cum putem identifica situațiile de discriminare, în continuare, accentul este pe ceea ce se poate face, inclusiv pe ce putem face fiecare dintre noi, pentru a preveni discriminarea și a reacționa corect în situațiile de discriminare care ne afectează pe noi sau pe alții.

DISCUȚIE GHIDATĂ PRIVIND EFECTELE DISCRIMINĂRII (10 MIN.)

- Cum se simt oamenii excluși, izolați, discriminați?
- De ce se întâmplă astfel de situații în viață – unii oameni sunt excluși de alții?
- De ce au nevoie oamenii/copiii, ca să nu ajungă în astfel de situații? (Se notează pe o coală de hârtie sau pe tablă.)

ACTIVITATE DE GRUP (15 MIN.)

Elevii sunt repartizați în grupuri de câte patru-cinci persoane. Fiecare grup primește pentru analiză o situație. Dacă este necesar, aceeași situație poate fi analizată de mai multe grupuri. Analiza se va focaliza, în fiecare caz, asupra a ceea ce se poate face pentru a nu avea discriminare sau a remedia efectele discriminării. Se va avea în vedere: (i) ce ar putea să facă cei implicați direct în situație; (ii) ce ar face elevii, dacă ar fi martori la situația respectivă; (iii) ce ar trebui să facă instituțiile sau diferite organizații sau grupuri.

PREZENTARE ȘI DISCUȚIE (15 MIN.)

Fiecare grup prezintă concluziile la care a ajuns și, în final, se face o sinteză a tipurilor de acțiuni prin care se poate combate discriminarea.

Invitați elevii să formuleze învățăminte în urma acestei unități de învățare. (5 min.)

EXTINDERE:

Elevii discută cu membrii familiei, prietenii și semenii despre cea mai urgentă/importantă acțiune, în opinia acestora, pentru a preveni și combate discriminarea.

— VARIANTĂ ALTERNATIVĂ

(prin alocarea de ore suplimentare acestei unități de conținut sau ca activitate extracurriculară)

Lecția poate fi realizată în două etape. La prima etapă, elevii vor crea produsul sau ideea, iar la a doua etapă, vor prezenta produsul. În funcție de numărul de grupuri și, respectiv, de produse, dar și de decizia copiilor privind modul de prezentare a produsului, profesorul ar putea modifica sugestiile de timp alocate pentru activități. Astfel, produsele pot fi prezentate în clasă sau în cadrul unor evenimente publice, cu participarea altor elevi, părinți sau membri ai comunității, în funcție de ce vor decide copiii. Dacă clasa decide să prezinte produsele în afara școlii, atunci veți avea nevoie de o altă lecție, pentru a planifica minuțios acest eveniment.

Este important ca profesorul să se asigure, înainte de evenimentul public, că elevii nu vor expuși la riscuri, în special la cele legate de abuzul emoțional și fizic.

Prin aceste produse, copiii vor transmite mesajul lor împotriva izolării, discriminării unor persoane sau grupuri de persoane. Accentul trebuie pus pe proces și mai puțin pe rezultat sau pe produsul final. Nu vor fi încurajate competiția, ierarhizarea după locuri sau comentariile generalizate de genul „produs frumos sau mai puțin frumos”. Analiza procesului prin care au trecut elevii, reflecțiile asupra celor învățate și feedback-ul constructiv oferit reciproc vor constitui principalele instrumente de evaluare a acestui proces.

DEMERSUL DIDACTIC

— REALIZAREA PRODUSULUI

1. Elevii împărtășesc la dorință care ar fi acțiunile prioritare pentru prevenirea discriminării, aflate de la familie și semeni. (3–5 min.)

În grupuri a câte cinci-șase, elevii realizează un produs pentru sensibilizarea comunității în problema combaterii discriminării. Explicați obiectivele și criteriile de evaluare a produselor. Distribuți fiecărui grup Fișa de lucru Elaborarea produsului „Prevenirea discriminării în școală sau comunitate”.

2. Elevii decid asupra a trei aspecte de bază (15 min.):
 - ▷ **publicul-țintă**, adică persoanele cărora vor să le transmită mesajul (părinți, semeni, directorul școlii, comunitate);
 - ▷ **mesajul-cheie**, adică ce anume vor să comunice publicului-țintă (cuvinte-cheie, expresii, fraze etc.);
 - ▷ **forma** mesajului/produsului (de exemplu, o coală de hârtie, motto-ul și sigla unei campanii de sensibilizare, un spot video de un minut, filmat cu telefonul mobil etc.).
3. Invitați grupurile să prezinte produsele. După fiecare prezentare, ceilalți elevi fac comentarii, adresează întrebări echipei care a prezentat, oferă feedback. (10 min.)

4. După încheierea prezentării, discutați cu toată clasa în baza întrebărilor:

- ▷ Cum v-ați simțit în timpul realizării produsului? Ce v-a ajutat să realizați produsul? Ce obstacole ați întâmpinat? Cum le-ați depășit?
- ▷ Cum v-ați simțit în timpul prezentării?
- ▷ Cum credeți că pot contribui produsele voastre la prevenirea izolării persoanelor discriminate? (10 min.)

FIȘA DE LUCRU

■ ELABORAREA PRODUSULUI „PREVENIREA DISCRIMINĂRII ÎN ȘCOALĂ SAU COMUNITATE”

Obiective:

- ▶ să sensibilizați diferite grupuri de persoane din școală sau comunitate privind fenomenul discriminării;
- ▶ să propuneți soluții de prevenire și combatere a discriminării în școală/comunitate.

Toți membrii grupului discută și decid asupra următoarelor aspecte:

- ▶ **publicul-țintă**, adică persoanele cărora vor să transmită mesajul (părinți, semeni, directorul școlii, comunitate);
- ▶ **mesajul-cheie**, adică ce anume vor să comunice publicului-țintă (cuvinte-cheie, expresii, fraze etc.);
- ▶ **forma** mesajului/produsului (de exemplu, o coală de hârtie, mottoul și sigla unei campanii de sensibilizare, un spot video de un minut, filmat cu telefonul mobil etc.).

Criterii de evaluare a produsului:

- ▶ Să informeze explicit publicul-țintă despre problema discriminării.
- ▶ Să fie formulat laconic și clar pentru un anumit grup sau mai multe grupuri de vârstă.
- ▶ Să participe toți membrii grupului la toate etapele de elaborare și prezentare a produsului.

Timp pentru prezentare – maximum trei minute. Ulterior, grupul decide dacă produsul lor poate fi prezentat comunității școlare, difuzat în presa scrisă, pe rețelele de socializare, la radio sau față în față unui titular de obligații (părinți, directorul școlii etc.).

LECȚIA 7. REFLECȚIE ASUPRA UNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE „TOȚI DIFERIȚI, TOȚI EGALI”**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă respect pentru diferite opinii, viziuni asupra lumii și stiluri de viață, atâta timp cât acestea nu încalcă drepturile omului.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își respectă angajamentele personale față de alții la timp.
Abilități	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Dă dovadă de abilitatea de a căuta informații în mod independent.
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Poate formula concluzii în baza unei analize a informațiilor. Poate compara diferite idei, când se gândește la un subiect. Poate reflecta în mod critic asupra experiențelor trecute, pentru a obține informații utile pentru progresul viitor.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Acordă atenție nu doar celor spuse, ci și felului în care sunt spuse. Urmărește gesturile și limbajul corporal general al vorbitorilor, pentru a-și putea da seama de sensul celor spuse. Poate asculta în mod eficace, pentru a descifra sensurile și intențiile altei persoane.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate descrie propriile sale motivații. Poate reflecta în mod critic asupra felului în care ceilalți îl/o percep.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să analizeze propriile cunoștințe, abilități, atitudini;
- O2 – să ofere și să primească feedback constructiv;
- O3 – să-și planifice propriile acțiuni de dezvoltare a descriptorilor de competență.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individual, în perechi, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: jocul didactic, discuția dirijată.

Materiale necesare: lista cu descriptorii de competență, fișa de reflecție în pereche.

CASETA CU INFORMAȚII:

Lecția de reflecție este un proces bazat pe analiza activităților realizate pe tot parcursul unității de învățare. Este important ca profesorul să acorde timp suficient elevilor, pentru a reflecta și a împărtăși cu colegii concluziile. Reflecțiile realizate pe parcursul lecției au mai multe scopuri complementare:

- ▶ Ajută elevii să consolideze și să clarifice anumite noțiuni, termeni, facilitând conexiunea între lecții și o privire generală asupra tematicii/problematicii unității de învățare. Multe din cele învățate se cimentează prin exercițiile de reflecție. Profesorul trebuie să manifeste flexibilitate față de părerile și atitudinile exprimate, oferindu-le elevilor posibilități pentru reflecție.
- ▶ Ajută elevii să conștientizeze competențele dobândite pe parcursul activităților, dincolo de acumularea de cunoștințe și incluzând aspecte legate de valori, atitudini, abilități și înțelegere critică.
- ▶ Stimulează în mod direct dezvoltarea mai multor competențe, în special a abilităților de învățare autonomă (mai puțin vizate prin activitățile de învățare din cadrul celorlalte lecții), a abilităților de observare și ascultare, precum și a cunoștințelor și a înțelegerii critice orientate asupra propriei persoane.
- ▶ Sprijină dezvoltarea unei atmosfere pozitive, de sprijin reciproc, în cadrul clasei.
- ▶ Furnizează informații esențiale pentru procesul de evaluare a elevilor.

DEMERSUL DIDACTIC

ACTIVITATE DE INTRODUCERE „UN MINUT” (5 MIN.)

Cereți elevilor să lase deoparte telefoanele mobile, ceasurile sau alte obiecte care indică timpul. Apoi, toți sunt rugați să exerseze să se ridice și să se așeze de câteva ori pe scaun, cu ochii închiși. În continuare, spuneți-le că la comanda „start” fiecare va aștepta un minut în picioare și apoi se va așeza, deschizând ochii. Pentru ca acest exercițiu să aibă succes, este necesar ca pe toată durata lui să fie liniște. Elevii pot deschide ochii doar după ce s-au așezat pe scaun, după ce consideră că a trecut un minut de la „start”, dar nu mai devreme. Fiecare elev observă, când deschide ochii, câți dintre colegi sunt deja așezați. După ce s-a așezat și ultimul participant, jocul se oprește. Apoi, are loc o discuție în baza următoarelor întrebări:

- ▶ Ce s-a întâmplat în timpul jocului?
- ▶ De ce au fost percepții diferite asupra noțiunii de „un minut”?
- ▶ Ce înseamnă percepții diferite asupra aceluiași lucru? La ce duce aceasta?
- ▶ În care alte situații putem avea percepții diferite, în special prin prisma temelor studiate?
- ▶ Ce ați învățat în urma acestui exercițiu?
- ▶ În ce fel vă ajută acest exercițiu în situații reale de viață?

REMEMORAREA PROCESULUI ȘI REFLECȚIE ÎN PERECHI (20 MIN.)

Profesorul adresează întrebări întregii clase, pentru a stimula memorarea lecțiilor realizate în cadrul unității de învățare, punând accentul atât pe conținut (ce teme au fost abordate), cât și pe proces (ce metode sau activități au fost folosite). Se vor nota pe tablă ideile esențiale.

În continuare, profesorul le propune elevilor să lucreze în perechi, în baza listei de descriptori de competență. În fiecare pereche, elevii se vor susține reciproc, pentru a identifica situații în care au manifestat, pe parcursul activităților din cadrul unității de învățare, comportamente corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică.

Este important să se precizeze, pentru elevi, că nu trebuie să insiste să parcurgă toți descriptorii, ci să marcheze doar acolo unde este cazul și să discute cu colegul sau colega din pereche despre situații concrete în care au manifestat comportamentele respective. Se va pune accentul pe evidențierea situațiilor în care a fost manifestat comportamentul, nu pe cele în care acesta a lipsit și nu pe compararea între elevi în cadrul perechilor. Pentru activitatea în perechi, se poate folosi o fișă de reflecție, cu un format ca cel prezentat mai jos. Se va reaminti că nu se vor pune note în urma acestui exercițiu și că fiecare elev poate manifesta comportamentele respective la lecțiile următoare, fără a fi judecat, dacă până acum nu le-a manifestat.

■ DISCUȚIE GENERALĂ ȘI CONCLUZII (20 MIN.)

Elevii prezintă în fața întregii clase unele dintre situațiile pe care le-au putut conecta cu anumiți descriptori de competență. Dacă un elev menționează o situație, profesorul întreabă dacă și alți elevi au mai avut comportamente similare în situația respectivă sau în alte situații. Profesorul se asigură că fiecare elev dă un exemplu de comportament corespunzător unui descriptor, dar și că sunt acoperiți cât mai echilibrat descriptorii din categoriile valori, atitudini, abilități și cunoștințe și înțelegere critică.

■ DEBRIFAREA ACTIVITĂȚII (5 MIN.):

Se va discuta cu întreaga clasă în baza următoarelor întrebări:

- Cum și unde puteți aplica cele învățate?
- Ce ați învățat despre voi personal și colegii voștri pe parcursul acestei unități de învățare?
- În urma celor învățate, ce ați dori să adăugați/schimbați la regulile clasei?

Unitatea de învățare: Bullyingul

LECȚIA 1. RECUNOAȘTEREA SITUAȚIILOR DE BULLYING

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Sușține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății. Sușține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Atitudini	
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să delimiteze situațiile de bullying de alte comportamente care îl fac să se simtă neconfortabil;
- O2 – să exploreze părerile, emoțiile și nevoile colegilor privind siguranța la școală;
- O3 – să analizeze critic percepția și înțelegerea colegilor despre bullying;
- O4 – să demonstreze respect față de colegii care au puncte de vedere diferite de ale sale.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în grup, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: activitatea „Semaforul”, discuția-reflecție ghidată, prezentarea.

RESURSE NECESARE:

Cartonașe cu trei culori: verde, galben și roșu.

Surse: Adaptat după SPI Forschung and Grenzläufer e. V. (www.grenzlaeufer-ev.de).

CASETA CU INFORMAȚII:

Această lecție face parte dintr-o serie de ore care au rolul de a-i ajuta pe elevi să recunoască fenomenul **bullying**, să empatizeze și să demonstreze respect; să identifice suport, ajutor în persoanele-resursă și instituțiile la care se pot adresa când sunt victime sau martori ai unor situații de **bullying**.

Informația de mai jos este doar pentru a sprijini profesorii să înțeleagă critic fenomenul bullyingului. Elevii NU trebuie să reproducă aceste informații. Prin toate activitățile facilitate de profesori în cadrul acestei unități de învățare, elevii vor avea înțelegerea critică a fenomenului și abilitățile necesare pentru a identifica și reacționa adecvat la diferite manifestări, inclusiv în mediul online.

Etimonul cuvântului **bullying** datează din secolul XVI, când *my bully* însemna „dragul meu”, „iubitul meu”, provenind din cuvântul danez **boele**. Un secol mai târziu, a apărut pentru prima dată cu sensul actual, dar abia în secolul XX acest cuvânt a dobândit definițiile academice folosite astăzi. Ca verb, **to bully** înseamnă „a intimida, a speria, a domina”, printre altele. *Bully* este o persoană care își folosește puterea și forța sa pentru a speria sau răni persoanele mai slabe (Oxford Advanced Learners Dictionary, 2016). Nu există un echivalent în limba română pentru termenul **bullying**. **Bullyingul** este una dintre cele mai complexe forme de comportament agresiv și violență. Cu toate acestea, nu fiecare act de violență este o acțiune de bullying.

Pentru a face diferența, este important să ghidați elevii să deducă principalele caracteristici ale fenomenului bullying, și anume că aceasta este o acțiune:

- prin care un copil este expus, în mod **REPETAT**, unor acțiuni negative din partea unuia sau mai multor elevi/copii;
- provocată **INTENȚIONAT**, urmărindu-se ca victima să experimenteze durere fizică, emoțională sau disconfort;
- în care relația de putere dintre cei care agresează și cei care sunt agreșați este **ASIMETRICĂ** și **DEZECHILIBRATĂ**.

Contrar miturilor despre autoapărarea victimei, aceasta nu se poate apăra prin propriile eforturi. Bullyingul nu se oprește de la sine, fără intervenție din exterior. Mai mult, fenomenul poate fi, de cele mai multe ori, unul ascuns și în unele cazuri profesorii nu-l recunosc. Fenomenul se manifestă foarte timpuriu, la etapa preșcolară.

Profesorul norvegian dr. Dan Olweus² a făcut diferența între trei tipuri de bază ale comportamentului de bullying:

- **fizic:** lovire, împingere, pocnire, ciupire, constrângerea celuilalt elev prin contact fizic;
- **verbal:** amenințări, tachinare, insulte, bătaie de joc, șantaj, poreclire, răspândirea de zvonuri și minciuni;
- **emoțional/psihologic:** excluderea intenționată a cuiva dintr-un grup sau activitate, manipulare, ridiculizare.

² Olweus, D. (1993). *Bullying at school: what we know and what we can do*. Malden, MA: Wiley.

DEMERSUL DIDACTIC

Profesorul inițiază o discuție cu elevii despre percepția lor asupra semnificației culorilor roșu, verde, galben: cu ce le asociază, în ce situații le-au întâlnit și cum i-au ajutat sau dacă le-au creat anumite dificultăți. (3–5 min.)

ACTIVITATEA „SEMAFORUL”

1. Elevii lucrează individual. Profesorul arată cartonașele colorate și explică întrebările care corespund fiecărei culori. Întrebările se scriu pe tablă sau pe o foaie de hârtie. Fiecare elev ia unul sau mai multe cartonașe din fiecare culoare, scriind câte un răspuns pe un cartonaș. Nimeni nu este obligat să-și scrie numele pe cartonaș. (5 min.)
 - ▷ **Verde:** Când mă simt bine și în siguranță, în relațiile cu colegii din clasă/școală?
 - ▷ **Galben:** Când mă simt prost sau supărat, în relațiile cu colegii din clasă/școală?
 - ▷ **Roșu:** Când mă simt foarte rău, ofensat și afectat, în relațiile cu colegii din clasă/școală?
2. Când elevii au finalizat activitatea, colectați cartonașele și clasificați-le pe culori. Citiți cu voce tare și puneți cartonașele pe tablă, grupate pe culori. Dacă un răspuns apare de mai multe ori pe aceeași culoare (de exemplu, roșu), puneți-l doar o dată. Dacă apare pe cartonașe de culori diferite (de exemplu, la unii elevi, pe un cartonaș galben, la alții, pe unul roșu), puneți toate cartonașele cu același răspuns împreună. RISCURI: este important ca elevii să nu recunoască scrisul colegilor. În caz contrar, cartonașele nu se vor afișa, doar se vor citi de către profesor.
 Alternativ: Dacă clasa este numeroasă, elevii vor discuta în trei grupuri, pe culori. (15 min.)
 Fiecare grup va raporta rezultatele. (15 min.)
3. Discuție de grup în baza următoarelor întrebări (20–25 min.):
 - ▷ Cum v-ați simțit atunci când v-am cerut să identificați cele trei situații?
 - ▷ A fost mai ușor să identificați situațiile în care vă simțiți în siguranță sau situațiile în care nu vă simțiți în siguranță?
 - ▷ De ce aveți nevoie, pentru a vă simți în siguranță?
 - ▷ Cum vreți să fiți tratați de ceilalți?
 - ▷ Credeți că îi tratați pe ceilalți așa cum vreți voi să fiți tratați?
 - ▷ Ați auzit vreodată despre bullying? Știți la ce se referă?
 - ▷ Înseamnă bullyingul același lucru pentru noi toți?
 - ▷ Credeți că toate situațiile prezentate se referă la bullying?
 - ▷ Cum am putea deosebi bullyingul de alte cazuri care vă fac să vă simțiți prost?
 - ▷ Ce trebuie să faceți când identificați o situație de bullying (fie ca victimă, fie ca observator)? (În baza a ceea ce răspund elevii la această întrebare, profesorul concluzionează că este important să fie informat întotdeauna un adult, într-o situație de bullying – profesor, părinte etc.)

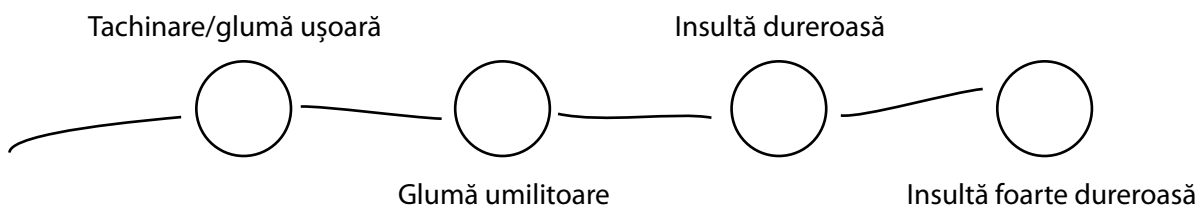
EXTINDERE:

Elevii sunt încurajați să discute cu prietenii/semenii despre un caz de bullying despre care au citit sau pe care l-au văzut pe rețele de socializare.

■ VARIANTĂ ALTERNATIVĂ

Adaptată după: <http://listen.animusassociation.org/wp-content/uploads/2016/09/manual-rom-web.pdf>, p. 30.

1. Elevii primesc foi de hârtie și au sarcina de a lucra individual și a scrie pe foi comentariile abuzive și nepoliticoase, insultele sau poreclele ofensatoare pe care le-au auzit despre alți elevi (fără a indica nume) – câte un comentariu/o insultă/o poreclă pe fiecare foaie. (10 min.)
2. Pe podeaua sălii de clasă sau pe tablă, se lipește o bandă adezivă, schițându-se pe ea următoarea grilă-scară:

3. Elevii au sarcina de a lipi foile lor pe scară, luând în considerare cel mai adecvat loc, după părerea lor. Li se cere elevilor să nu vorbească unul cu altul și să nu comenteze foile, în timp ce fac acest lucru. (10 min.)
4. După ce toți elevii au ocazia să se uite bine la scară (este posibil să fie cuvinte care se repetă, plasate în poziții diferite pe scară de diferiți elevi), urmează o discuție de reflecție în baza următoarelor întrebări:
 - ▷ Ce v-a surprins la această scară?
 - ▷ Ați văzut anumite cuvinte în mai multe locuri, pe scară?
 - ▷ De ce credeți că unii dintre voi au decis că un anumit cuvânt este mai puțin/nu este ofensator, în timp ce alții îl consideră dureros sau umilitor?
 - ▷ Contează modul în care cuvântul a fost utilizat sau de către cine a fost utilizat? (Este important să se discute despre faptul că nu doar cuvintele în sine contează, ci și modul în care sunt prezentate, intenția cu care este spus un cuvânt; tonul cu care este pronunțat; expresia feței – toate acestea influențează modul în care un anumit cuvânt va fi perceput ca pozitiv sau negativ (bun sau rău)).
 - ▷ De ce folosesc oamenii astfel de cuvinte?
 - ▷ Există vreo similitudine între cuvintele de pe foi, de exemplu, **cuvinte legate de aspectul fizic, abilități, etnie, sex** etc.
 - ▷ Există cuvinte care sunt folosite doar pentru fete și alte cuvinte doar pentru băieți?
 - ▷ Ce categorie/temă a primit cele mai multe foi? Cum explicați acest lucru?
 - ▷ Ați auzit vreodată despre bullying? Știți la ce se referă?
 - ▷ Înseamnă bullyingul același lucru pentru noi toți?
 - ▷ Considerați că toate situațiile prezentate se referă la bullying?
 - ▷ Cum am putea deosebi bullyingul de alte cazuri care va fac să vă simțiți prost?

- ▷ Ce trebuie să faceți când identificați o situație de bullying (fie ca victimă, fie ca observator)? (În baza a ceea ce răspund elevii la această întrebare, profesorul concluzionează că este important întotdeauna ca ei să informeze un adult, într-o situație de bullying – profesor, părinte etc.) (25 min.)

EXTINDERE:

Elevii sunt încurajați să discute cu prietenii/semenii un caz de bullying despre care au citit sau pe care l-au văzut pe rețele de socializare.

LECȚIA 2. CYBERBULLYINGUL: CUM ÎI FACEM FAȚĂ?**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății.
Atitudini	
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Abilități	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri. Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Abilități de aplanare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> Poate comunica cu părțile conflictuale în mod respectuos. Poate identifica căile de aplanare a unui conflict.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să analizeze critic diferite manifestări ale cyberbullyingului;
- O2 – să conteste atitudinile și comportamentele agresorilor în mediul online;
- O3 – să dezvolte empatie față de victimele cyberbullyingului;
- O4 – să propună sugestii de utilizare în siguranță a dispozitivelor mobile.

STRATEGII DIDACTICE:

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individual, în perechi, în grupuri mici, frontal.
- Metode și procedee didactice: activitatea „Jasmine: nu sunt un bully”, prezentarea.

RESURSE NECESARE:

Fișa de lucru „Scenariul lui Jasmine”; Fișa de lucru „Idei: Eu nu sunt bully”. Opțional, elevii ar putea utiliza telefoane mobile, tablete.

Sursa: Bully Stoppers. Make a stand. Lend a hand. Activity guide for teachers of secondary school students. Module: Bullying, 2013.

CASETA CU INFORMAȚII:

La această lecție, elevii vor afla că dispozitivele utilizate pentru a naviga pe internet (telefonul mobil, computerul, tableta) pot fi folosite pentru un anumit tip de bullying, care ia amploare și afectează tot mai multe persoane – **cyberbullyingul, sau hărțuirea online**. Acesta este cu atât mai periculos, cu cât este public, greu de eliminat din spațiul virtual și îi poate afecta permanent, chiar și când sunt acasă. Mai mult, le poate fi afectat chiar viitorul, dacă anumite informații rămân postate mereu online – pentru că, până când este ștearsă, informația poate fi ușor preluată sau salvată de alte persoane.

Profesorul ghidează un proces prin care elevii recunosc și analizează diferite manifestări de cyberbullying – mesaje răutăcioase de la persoane cunoscute sau de la necunoscuți; mesaje amenințătoare sau jignitoare prin intermediul rețelelor sociale, precum Facebook, AskFm, Instagram, Odnoklassniki, Twitter; poze sau clipuri cu o persoană, cu scopul de a o jigni sau a o face să se simtă stânjenită; răspândirea zvonurilor prin SMS sau aplicații de chat precum WhatsApp sau Viber; furtul parolilor, pentru a prelua conturile; crearea profilurilor false cu pozele persoanei sau postări și comentarii ca venind din partea persoanei etc.

Este important ca profesorul să încurajeze discuții, fără să moralizeze, despre:

- ▶ **consecințele cyberbullyingului** – sentimente de vinovăție, copilul se poate simți prins într-o situație fără scăpare, se poate simți singur, ca și cum nimeni nu-l susține, exclus. Poate avea depresie, sentimente de supărare, frică și nesiguranță, anxietate și stres, poate fi respins de către grup. Acestea pot duce până la încercarea de a-și face rău sau a-și lua viața;
- ▶ **cum poate fi prevenit sau diminuat** – dacă persoanele nu postează informații personale, precum adresa sau numărul de telefon, nu le împărtășesc cu persoane necunoscute, au grijă ce tip de poze postează sau distribuie, păstrează parolele doar pentru sine, nu le spun nici măcar prietenilor, nu răspândesc mesaje atunci când sunt nervoase sau supărate, nu răspund hărțuitorului, pentru a nu-l încuraja să continue. Este bine să se delogheze pentru o perioadă și NEAPĂRAT să raporteze și să blocheze persoanele care îi deranjează;
- ▶ **cyberbullyingul făcut de persoane cunoscute** se realizează cel mai adesea de persoane cunoscute, nu doar necunoscute, de prieteni sau foști prieteni, deoarece aceștia cunosc mai multe informații despre persoana respectivă.

Profesorul poate recomanda pentru consultare site-ul <https://siguronline.md/rom/copii/informatii-si-sfaturi>.

DEMERSUL DIDACTIC

ACTIVITATEA „JASMINE: NU SUNT UN BULLY”

1. Elevii citesc Fișa de lucru „Scenariul lui Jasmine”. În perechi sau în grupuri mici, răspund la următoarea întrebare: Care dintre acțiunile/comportamentele din scenariu (din fiecare propoziție) le-ați considera pozitive, neutre sau negative? (9 min.)
2. Profesorul desfășoară o discuție cu toată clasa despre orice asemănări sau diferențe de opinie, în baza următoarelor întrebări (10 min.):

- ▷ Cum credeți că se simt Tereza, Jana, Jasmine?
 - ▷ Cine se află într-o situație dificilă?
 - ▷ Care sunt riscurile în situația descrisă?
 - ▷ Ce ați fi făcut voi în locul Jasminei, în locul Janei, Terezei?
 - ▷ Ați citit, auzit despre astfel de situații sau ați fost martori la situații similare?
3. Profesorul proiectează sau distribuie Fișa de lucru „Idei: Eu nu sunt un bully”. Elevii, în perechi, analizează și clasifică, după anumite semne/simboluri, informația citită în trei categorii:
 - ▷ am știut despre aceasta;
 - ▷ am aflat pentru prima dată despre aceasta;
 - ▷ nu îmi este clară/am nevoie de explicații. (7 min.)
 4. Ulterior, în grupul mare, discutați cu elevii despre ce au aflat nou, ce au cunoscut deja și cum îi pot ajuta aceste sfaturi. (7 min.)
 5. În grupuri mici, elevii vor scrie un **e-mail** sau **sms** Jasminei despre utilizarea telefonului mobil, computerului, tabletei, astfel încât să nu-i rănească pe ceilalți. Elevii pot utiliza pentru această sarcină telefonul mobil sau tableta. (6 min.)
 6. În grupul mare, elevii care doresc împărtășesc mesajele scrise. (5 min.)
 7. Propuneți elevilor să analizeze situații de cyberbullying și să identifice un exemplu pe care să-l poată prezenta la lecția următoare.

FIȘA DE LUCRU „SCENARIUL LUI JASMINE”

„Tereza a fost cea mai bună prietenă a mea, dar nu mai este. Nu pot să cred că a spus chestii urâte despre mine lui Max. I-am spus că niciodată nu voi mai vorbi cu ea. M-am prefăcut ca nu aveam telefonul meu și că am ceva urgent să comunic mamei. Am rugat-o pe Jana să-mi împrumute telefonul pentru câteva clipe. Jana nu o cunoaște pe Tereza. Am trimis un mesaj cu un text destul de urât Terezei și apoi am șters mesajul din telefonul Janei. Ei bine, să vedem cum se simte atunci când cineva spune lucruri urâte despre ea!”

FIȘA DE LUCRU

■ „IDEI: NU SUNT UN BULLY”

Mesajele-text pot fi trimise ușor și rapid, dar odată trimise, nu mai pot fi luate înapoi, deci este important să gândești bine, înainte de a trimite un mesaj.

Care-i problema?

Telefoanele mobile ne permit să comunicăm mult mai rapid ca oricând. Putem trimite mesaje către oameni în mod spontan, fără să ne gândim cu adevărat la ceea ce spunem și la consecințe. Deoarece telefoanele mobile sunt mici și portabile, ele pot fi ușor împrumutate altora și chiar furate.

De ce contează?

- Uneori, spunem lucruri la mânie sau pentru că suntem răniți/supărați. Mai târziu, putem regreta ceea ce am trimis, dar daunele s-au făcut deja.
- Primirea mesajelor anonime care sunt neplăcute sau amenințătoare poate fi înspăimântătoare și produce o mare teamă/neliniște pentru destinatar.
- Dacă astfel de mesaje sunt primite în mod repetat, este afectată sănătatea mintală a persoanei.
- Încercarea „răzbunării” aproape întotdeauna creează o situație de conflict, și nu o aplanare a acesteia.
- Utilizarea intenționată a telefonului mobil al altcuiva pentru a trimite mesaje negative este necinstită și duce la pierderea încrederii.

Sfat: Gândește-te înainte de a scrie un mesaj.

Încearcă să-ți programezi puțin timp pentru a analiza gândurile, emoțiile și acțiunile tale. Când suntem supărați și/sau răniți, putem simți emoții foarte intense. După ceva timp, aceste emoții negative pot trece, dar dacă am trimis deja mesajul, este prea târziu.

Respectă proprietatea altor persoane.

- Dacă un prieten este dispus să împărtășească utilizarea telefonului mobil cu tine, respectă generozitatea acestuia și utilizează dispozitivul în mod cinstit și responsabil.

Urmărește cum alte persoane folosesc telefonul tău.

- Deoarece numărul tău de telefon face parte din identitatea ta, trebuie să știi ce se întâmplă cu el, când permiți accesul altcuiva la el.

Fii deschis și direct cu prietenii tăi.

- Dacă ești supărat pe un prieten sau sunteți în dezacord, este o idee bună să vorbești cu el despre ceea ce te-a supărat. Acest lucru arată că prețuiești prietenia.

LECȚIA 3. BAROMETRUL BULLYINGULUI**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății. Susține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Atitudini	
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Abilități	
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Cunoștințe	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul. Poate reflecta critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să analizeze atitudinile și comportamentele cotidiene care susțin dominarea, inegalitatea de putere, bullyingul și violența;
- O2 – să dezvolte empatie față de victimele bullyingului;
- O3 – să exploreze diferențele dintre sexe în actele de bullying și percepția lor subiectivă.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în grupuri, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: activitatea „Barometrul bullyingului”, prezentarea.

RESURSE NECESARE:

Fișa de lucru 1, cartonașe roșii, verzi, albe.

CASETA CU INFORMAȚII:

Această lecție are scopul de a-i ghida pe elevi în analiza diferitor tipuri de comportamente și a efectului pe care acestea le au asupra fetelor și băieților.

Lecția este conectată cu cea cu privire la stereotipuri, din prima unitate de învățare, pentru că o categorie răspândită de bullying este cea bazată pe stereotipuri de gen, care sunt adânc înrădăcinate în tradițiile noastre. Ideile despre ce „ar trebui” și ce „nu ar trebui” să facă sau să fie femeile (fetele) și bărbaiții (băieții) pot cauza acte de bullying. De multe ori, copiii care nu se conformează stereotipurilor de gen ar putea deveni victime ale bullyingului. Stereotipurile legate de gen sunt pe larg răspândite în sistemele educaționale și contribuie la o creștere a dezechilibrului de putere dintre fete și băieți. Acestea servesc și ca pretext și justificare pentru bullyingul în școală. Atunci când nu sunt puse la îndoială, descrierile rigide ale rolurilor sexelor și stereotipurile negative pot declanșa un bullying în bază de gen. Statisticile arată că bătăile dintre băieți sunt mai tolerate decât bătăile dintre fete, atât de elevi, cât și de profesori, pentru că foarte multe persoane încă se mai ghidează după stereotipul că „băieții trebuie să ajungă bărbați puternici”. Fetele sunt judecate mai sever, dacă sunt implicate sau inițiază o bătaie, deoarece percepția stereotipică este că fetele trebuie „să se comporte mai frumos decât băieții”.

DEMERSUL DIDACTIC**■ PREGĂTIREA ACTIVITĂȚII**

Înainte de lecție, profesorul va pregăti și decupa cartonașe cu exemple de situații dureroase (Fișa 1): câte două seturi, pentru a forma două grupuri. Cartonașele vor fi plasate într-un șir neîntrerupt pe o masă. Se pregătesc și două seturi a câte patru cartonașe suplimentare: „cel mai dureros” (cartonașe roșii), „cel mai puțin dureros” (cartonașe verzi), „deloc dureros” și „nu se întâmplă niciodată” (cartonașe albe). Cartonașele „**cel mai dureros**” și „**cel mai puțin dureros**” vor fi amplasate la cele două capete ale șirurilor. Cartonașele „deloc dureros” și „nu se întâmplă niciodată” vor fi amplasate în afara șirurilor.

■ ACTIVITATEA „BAROMETRUL BULLYINGULUI”

1. Discutați cu elevii despre exemplele de cyberbullying identificate în tema pentru acasă. Notați exemplele pe tablă sau pe o coală de hârtie, pentru a le putea utiliza ulterior, ca să completați fișa de lucru. (5 min.)
2. Întrebați elevii ce înseamnă pentru ei cuvântul *dureros*. (Atunci când spunem că un comportament este dureros, înseamnă că acel comportament doare, este ofensator sau deranjant, atât emoțional/moral, cât și fizic. Explorați diferitele percepții ale acestui cuvânt). (2–3 min.)
3. Divizați clasa în două grupuri. Dați fiecărui grup respectivul set de cartonașe, cu o afirmație scrisă cu privire la atitudine sau comportament. Invitați fiecare grup să pună fiecare cartonaș într-un rând, de-a lungul șirului între „**cel mai dureros**” și „**cel mai puțin dureros**”. Dacă grupul consideră un anumit comportament ca „nedureros” sau „deloc dureros”, acesta ar trebui pus la

cartonașul „deloc dureros”. În cazul în care un anumit comportament nu apare, acesta ar trebui pus la „nu se întâmplă niciodată”, în afara șirului. Spuneți-le elevilor că există și cartonașe ne-completate, pe care ei pot scrie afirmații suplimentare și/sau comportamente pe care le consideră „dureroase”/„ofensatoare”/„deranjante”. Aici, ar putea utiliza exemplele identificate în tema pentru acasă. (5–7 min.)

4. După ce finalizează activitatea, rugați fiecare grup să aranjeze barometrul bullyingului. Spuneți-le grupurilor că dacă nu sunt de acord cu locul unui anumit cartonaș, să discute împreună, pentru a ajunge la o decizie comună cu privire la poziția finală a cartonașului. Subliniați faptul că nu există răspunsuri corecte sau greșite, ci că părerea și perspectiva fiecărui grup este ceea ce contează în acest exercițiu. (10 min.)
5. Invitați grupurile să se uite la șirul celorlați colegi. (2 min.)
6. Invitați elevii în cerc și începeți prezentarea barometrelor bullyingului. Câte un reprezentant al fiecărui grup va citi șirul alcătuit de grupul său. (4 min.)
7. Discutați în baza următoarelor întrebări (5 min.):
 - ▷ Ce ați discutat în timp ce alcătuiți șirul?
 - ▷ Au fost momente în care nu ați fost de acord cu cele discutate?
 - ▷ Au fost momente în care ați căzut de acord foarte ușor cu cele discutate?

Împreună, comparați și reflectați la posibilele diferențe de gen în percepția/actele de bullying (12 min.):

- ▷ Există unele comportamente considerate mai dureroase mai degrabă de către fete decât de către băieți?
- ▷ Există unele comportamente considerate mai dureroase mai degrabă de către băieți decât de către fete?
- ▷ Ce face ca fetele să considere unele comportament mai mult sau mai puțin dureroase decât băieții (și invers)?
- ▷ Există așteptări diferite din partea adulților cu privire la comportamentele fetelor, respectiv, ale băieților?
- ▷ Care sunt așteptările adulților sau ale semenilor față de fete și față de băieți?
- ▷ Este bine ca oamenii să se aștepte ca fetele și băieții să se comporte diferit?
- ▷ Care factori contribuie la faptul ca unele persoane, care nu se comportă conform stereotipului, să fie expuse într-o măsură mai mare bullyingului?
- ▷ Ce ați putea aplica în clasa voastră și în relațiile cu colegii, din ceea ce ați învățat la această activitate?

Dacă există posibilitate și rămâne timp după discuții, elevii pot viziona unul din următoarele videoclipuri, despre egalitatea de gen:

<https://www.youtube.com/watch?v=323tllgqAs8;>

[https://www.youtube.com/watch?v=LtZMyxUq3RA&t=185s.](https://www.youtube.com/watch?v=LtZMyxUq3RA&t=185s)

FIȘA DE LUCRU 1

Cartonașe

Este dureros pentru cineva atunci când prietenul cel mai bun din clasă îi spune că nu îi mai este prieten.

Este dureros pentru cineva să i se spună că este laș/lașă.

Este dureros pentru cineva să i se spună că este gras/grasă.

Este dureros pentru cineva atunci când colegii îi dau porecle.

Este dureros pentru cineva ca prietenii săi să nu aibă încredere în el/ea și îl fac mincinos/o fac mincinoasă.

Este dureros pentru cineva atunci când un prieten/o prietenă spune secretul său unui alt coleg/unei alte colege.

Este dureros pentru cineva să fie lovit/lovită de colegii săi.

Este dureros pentru cineva să i se spună că este nebun/nebună.

Este dureros pentru cineva ca prietenii să îl/o bârfească.

Este dureros pentru cineva să fie lovit/lovită de colegii săi/colegele sale.

LECȚIA 4. MARTORI AI BULLYINGULUI**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Sușține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății. Sușține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Atitudini	
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Abilități	
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să conștientizeze rolul martorilor activi în cazurile de bullying;
- O2 – să identifice modalități adecvate de a schimba rolul unui martor pasiv în rolul unui martor activ, în cazurile de bullying;
- O3 – să decidă când și cum să acționeze în calitate de martor în situații de bullying;
- O4 – să demonstreze respect față de colegii care au puncte de vedere diferite de ale sale.

STRATEGII DIDACTICE:

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în perechi, în grup format din patru elevi, frontal.
- Metode și procedee didactice: discuția-reflecție.

RESURSE NECESARE:

Fișe roșii, verzi, coli de hârtie, carioci.

CASETA CU INFORMAȚII:

În orice situație de bullying, există, de obicei, persoana care este hărțuită (sau grupul care este hărțuit) și persoana (persoanele) care hărțuiește (hărțuiesc). În multe cazuri, există și „spectatori” sau „martori” – alte persoane care urmăresc sau se află în apropiere în momentul în care are loc bullyingul.

În cele mai multe cazuri, martorul este persoana care îl încurajează pe cel ce aplică bullyingul, stă și privește în liniște, se amuză sau ignoră situația și pleacă, distribuie sau transmite cuiva o imagine, o postare sau un mesaj ofensator, pe rețelele de socializare; pe de altă parte, ar putea să-i spună agresorului să înceteze, să cheme ajutor sau să informeze un adult. Dacă martorii sunt convingși că este bine să întreprindă acțiuni sigure și eficiente în situațiile de bullying, există posibilitatea ca bullyingul să înceteze sau să fie redusă amploarea acestuia. Un martor activ va folosi cuvinte și/sau acțiuni care pot ajuta pe cineva supus bullyingului.

Persoanele care intimidează par puternice, dar își câștigă puterea din reacția celor care asistă la actul de bullying. Tăcerea, râsul sau încurajarea tacită a bullyingului oferă putere persoanei care manifestă acest comportament. Persoana dată poate fi dezarmată atunci când cineva îi ia apărarea persoanei intimidată. În majoritatea cazurilor, este eficientă intervenția colegilor, pentru a stopa bullyingul.

În această activitate, elevii vor conștientiza rolul martorilor activi în cazurile de bullying și vor identifica modalități adecvate de a schimba rolul unui martor pasiv în rolul unui martor activ. Rolul martorilor este complex, iar modalitatea adecvată de intervenție este diferită pentru fiecare situație în parte și pentru fiecare elev în parte. Elevii trebuie să știe și să simtă că școala îi va susține moral, dacă intervin sau raportează o situație de bullying, și va respecta decizia fiecărui elev cu privire la propria siguranță și oportunitatea de a lua măsuri sigure într-o situație de bullying.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul întreabă elevii dacă au fost vreodată martorii unei situații de bullying. Discutați ce anume au făcut în acest rol de martor, fără a comenta sau judeca, și scrieți cuvintele-cheie pe tablă (de exemplu, am privit, am distribuit, am dat like, am râs, am bătut din palme, am spus încetează etc.). (10 min.)

IMPORTANT: Reamintiți-le elevilor să nu folosească nume și să respecte confidențialitatea persoanelor.

Elevii discută în baza următoarelor întrebări:

- ▷ Ce ați simțit atunci când ați fost martorii unei situații de bullying?
 - ▷ Cum ați reacționat?
 - ▷ Cum v-ați simțit după ce ați reacționat sau nu ați reacționat?
 - ▷ Ați face din nou același lucru?
2. Desenați pe tablă trei cercuri concentrice colorate diferit: în centru, unul roșu, apoi unul portocaliu și în cercul exterior, unul verde.
 - ▷ Pe care dintre cercuri ați plasa persoana agresată, agresorii și martorii și de ce?

- ▷ Cum credeți, câte persoane ar putea fi plasate pe fiecare dintre cercuri? (*Persoanele intimidate sunt, de obicei, singure, uneori și în grup, agresorii, de asemenea, pot fi și singuri, și în grup, iar martorii, de obicei, sunt mai mulți.*)
 - ▷ Cum credeți că se simte persoana din centru (cea intimidată)?
 - ▷ Cum credeți că se simt martorii?
 - ▷ Cum credeți că se simte bully-ul? (5–7 min.)
3. În perechi sau în grupuri a câte patru-cinci, elevii discută despre acțiunile martorilor – cei care pot face o alegere: să se alătore agresorilor, să ajute persoana agresată sau să nu facă nimic. Elevii discută despre mai multe modalități prin care cineva de pe cercul exterior ar putea răspunde la situația de bullying la care asistă. Oferiți fiecărei perechi câte două fișe verzi și câte două fișe roșii. Pe fiecare dintre fișele roșii, elevii scriu o acțiune sau inacțiune prin care martorii susțin bullyingul. Pe fișele verzi, elevii scriu una sau două acțiuni care ar ajuta la stoparea bullyingului și ar ajuta persoana agresată, după care lipesc fișele pe cercul exterior. (10–12 min.)
4. Discuție cu toată clasa în baza următoarelor întrebări (10–15 min.):
- ▷ Care soluții vi se par cele mai reușite?
 - ▷ Care propuneri pot implica anumite riscuri? Cum le putem depăși?
 - ▷ De ce credeți că cineva alege să nu facă nimic, atunci când este martorul unei situații de bullying?
 - ▷ De ce credeți că cineva alege să intervină în susținerea victimei, atunci când este martorul unei situații de bullying?
 - ▷ De ce credeți că cineva alege să intervină în susținerea agresorului, atunci când este martorul unei situații de bullying?
 - ▷ Ați reacționat vreodată în vreun mod propus pe fișe la o situație de bullying? Cum a funcționat (fără să utilizăm nume)?
 - ▷ Ce s-ar întâmpla, dacă mai multe persoane ar avea opțiuni „verzi”?
 - ▷ Cu cine putem discuta despre cazurile de bullying la care suntem martori? (*Este important ca elevii să fie încurajați, de câte ori există ocazia, să comunice unui adult – profesori, părinte etc. – situațiile de bullying pe care le observă sau le trăiesc.*)

EXTINDERE:

Elevii sunt invitați să elaboreze un plan individual de acțiuni pe care le-ar putea realiza atunci când sunt martori într-o situație de bullying. De exemplu:

- Să nu râd atunci când cineva își bate joc de altcineva.
- Să spun că acel comportament nu este în regulă.
- Să informez un adult etc.

LECȚIA 5. CARTOGRAFIEREA BULLYINGULUI ÎN ȘCOALĂ**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Susține că școala trebuie să fie un mediu în care elevii să acționeze ca cetățeni activi.
Atitudini	
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni.
Abilități	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri. Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să determine contextele/locurile din școală unde se întâmplă bullyingul;
- O2 – să observe comportamentele persoanelor implicate în bullying;
- O3 – să ia atitudine responsabilă privind fenomenul bullyingului în școală.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în grup, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: activitatea „Cartografierea bullyingului”, discuția-reflecție ghidată, prezentarea.

RESURSE NECESARE:

Coli de hârtie, carioci de diferite culori; harta școlii (opțional).

CASETA CU INFORMAȚII:

Elevii petrec o jumătate de zi, dacă nu mai mult, la școală. Pentru ca elevii să fie cu adevărat parte din comunitatea școlară, ei au nevoie să se simtă în siguranță și să participe la identificarea locurilor sigure și mai puțin sigure din școală. Copiii sunt cei mai buni experți în identificarea acestor locuri, precum și a comportamentelor care indică asupra faptului că se simt în pericol. Bullyingul are loc, de obicei, în lipsa adulților care supraveghează comportamentul elevilor în școală. Pe de altă parte, copiii sunt aproape întotdeauna prezenți în locurile unde are loc bullyingul, de multe ori ei știu când se întâmplă, ce se întâmplă, cine sunt abuzatorii, cine sunt persoanele victime ale bullyingului etc. Administrația școlii poate afla de la copii despre situația privind bullyingul în școală, acesta fiind un prim pas în prevenirea lui.

La această lecție, profesorii vor ghida copiii în procesul de identificare a locurilor din spațiul școlar unde are loc bullyingul. Potrivit unor sondaje, cele mai multe cazuri de bullying au loc în locuri relativ nesupravegheate, precum holurile, vestiarele, sălile de mese, curtea școlii etc.

Pentru ca activitatea să fie mai eficientă, ar fi bine ca profesorul să solicite de la administrație harta instituției, dacă aceasta există. Este important să ținem cont de faptul că o hartă conține o legendă, care include imagini, simboluri, culori ce indică diferite domenii ale hărții. În cazul nostru, legenda va conține locurile unde are loc bullyingul, tipurile de bullying, poate vârsta celor implicați. La această etapă, profesorul va valorifica competențele elevilor dezvoltate în cadrul lecțiilor de Geografie și Istorie.

ATENȚIE: Nu puneți accent pe calitatea/corectitudinea hărții – cât de exact este aceasta realizată! În acest exercițiu, ne interesează procesul de analiză a diferitor locuri ca fiind sigure sau periculoase!

În descrierea demersului didactic, se menționează că elevii notează „punctele fierbinți” cu diferite culori. Acesta poate fi doar un punct de pornire sau ghidare și nu un element obligatoriu. Profesorul va încuraja elevii să utilizeze și alte semne, pentru a indica locurile sigure și locurile nesigure în legenda hărții. Dacă elevii au nevoie de mai mult timp, pentru a reflecta asupra acestei hărți, atunci oferiți-le această posibilitate.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul le spune elevilor că la această oră se va discuta despre locurile unde se manifestă bullyingul în școala în care învață. Elevii vor realiza o hartă cu locurile sigure și mai puțin sigure din școala lor. Empatizați cu elevii, menționând că, probabil, pentru unii dintre ei, s-ar putea să nu le fie deloc ușor să vorbească despre aceasta. Dacă nu se simt confortabil să spună, pot să scrie sau să se apropie și să discute cu profesorul sau cu altă persoană de încredere. (3 min.)
2. Elevii formează grupuri de câte patru-cinci persoane și fac o hartă a școlii, care să includă sălile de clasă, holurile, vestiarele, sala de sport, băile, laboratoarele, curtea etc. (5–7 min.)
3. Copiii vor marca pe hartă locurile în care au fost martori sau victimă a unor situații de bullying sau au auzit că s-a întâmplat o situație de bullying, conform culorilor din exemplul de legendă a hărții de mai jos (Puteți să vă amintiți despre asocierea emoțiilor cu anumite culori, din lecțiile precedente, din activitatea „Semaforul”):

- ▷ **Bulina/culoarea roșie** – locurile unde au loc cel mai frecvent situații de bullying, „punctele fierbinți”;
 - ▷ **Bulina/culoarea galbenă** – locurile unde au loc uneori situații de bullying, existând temerea că aceste cazuri vor deveni mai frecvente, dacă nimeni nu intervine;
 - ▷ **Bulina/culoarea verde** – locurile unde se simt în siguranță, nu au loc situații de bullying.
4. În paralel, în aceleași grupuri, elevii vor completa în caietele lor un tabel, în care vor răspunde la mai multe întrebări. Recomandați copiilor să lucreze în paralel la hartă și în tabel – după ce identifică locul marcat cu bulină, să reflecteze asupra întrebărilor din tabel. (20 min.)

Ce se întâmplă în locurile marcate cu bulină roșie?

Când se întâmplă (în pauze, după ore, în timpul orelor, în timpul activității secțiilor sportive sau a cercurilor după interese)?

Cine este implicat (vârsta, clasa, fără a da nume concrete)?

Ce se întâmplă în locurile marcate cu bulină galbenă?

Când se întâmplă (în pauze, după ore, în timpul orelor, în timpul activității secțiilor sportive sau a cercurilor după interese)?

Cine este implicat (vârsta, clasa, fără a da nume concrete)?

Ce se întâmplă în locurile marcate cu bulină verde?

Cine este prezent în aceste locuri?

Cum se simt elevii? Ce îi ajută să se simtă astfel?

Alte informații/date despre care elevii nu sunt siguri la ce culoare sau rubrică se referă.

5. Fiecare grup va prezenta lucrarea. Prezentarea ar putea fi realizată, la decizia grupului, de un purtător de cuvânt sau de doi – pentru hartă și pentru tabel –, sau de tot grupul, împreună. Notați răspunsurile pe o foaie de hârtie. Formulați întrebări, pentru a ajuta copiii să reflecteze asupra rezultatelor finale, prezentate pe colile de hârtie:
- ▷ Care sunt locurile unde are loc cel mai frecvent bullyingul?
 - ▷ Cine este implicat în situațiile de bullying (sexul, vârsta) în școala/clasa în care învățați?
 - ▷ Cine sunt abuzatorii? NU vom da nume, ci vom preciza doar vârsta, sexul, clasa etc.
 - ▷ Cine sunt victimele? NU vom da nume, ci vom preciza doar vârsta, sexul, clasa etc.
 - ▷ Când au loc cele mai grave forme de abuz? (15 min.)
6. Invitați elevii să reflecteze asupra a ceea ce au învățat în cadrul acestei lecții. Formulați concluzii cu referire la faptul că participarea copiilor la identificarea bullyingului se poate dovedi a fi un pas eficient în prevenirea și combaterea bullyingului în școală. (5 min.)
7. Discutați cu prietenii sau semenii despre acțiunile pe care le-au realizat atunci când au fost martori la bullying sau despre ce au auzit despre situațiile de bullying.

LECȚIA 6. HARTA AJUTORULUI ÎN SITUAȚIILE DE BULLYING**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății. Susține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Abilități	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri. Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Atitudini	
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica felul în care tonul vocii, contactul vizual și limbajul corporal pot ajuta comunicarea. Poate reflecta critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să manifeste spirit civic, atunci când este martor al cazurilor de bullying;
- O2 – să reflecteze asupra propriei rețele de ajutor, în cazurile de bullying;
- O3 – să exploreze experiențele colegilor despre rețelele de ajutor în situațiile de bullying;
- O4 – să ia atitudine privind fenomenul bullyingului în școală.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individual, în grup, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: activitatea „Harta ajutorului în situații de bullying”, discuția-reflecție ghidată, prezentarea.

RESURSE NECESARE:

Coli de hârtie, carioci.

CASETA CU INFORMAȚII:

Este important ca profesorii să țină cont de faptul că, în cele mai multe cazuri, copiii victime ale bullyingului nu vorbesc cu nimeni despre ce li se întâmplă din cauza rușinii (în special în cazul băieților) sau de frică să nu li se întâmple ceva mai rău, dar ceea ce nu înțeleg atât adulții, cât și elevii este faptul că tocmai pe aceasta mizează agresorii. O bună parte din adulți consideră că bullyingul este o caracteristică specifică vârstei și trece de la sine, ceea ce nu este adevărat. Un copil nu poate depăși un comportament de bullying, dacă nu intervine un adult.

A comunica/raporta un caz de bullying este primul pas spre a-i pune capăt. Profesorii sau alte persoane cărora li se adresează copiii pentru a raporta un caz de bullying nu trebuie să considere acest lucru „o pârâtură”! Dimpotrivă, toți adulții trebuie să încurajeze raportarea cazurilor de bullying, văzute sau auzite. Comunicarea de către elevi a cazurilor de bullying care îi afectează pe ei sau pe colegi este o responsabilitate ce derivă, în primul rând, din valorizarea drepturilor omului și a demnității umane.

Problema bullyingului în școală nu poate fi rezolvată printr-o singură intervenție. Mai mult, situațiile de bullying nu seamănă una cu alta și fiecare școală ar trebui să aibă propria politică sau procedură antibullying. Practica antibullying nu este simplă, deoarece copiii afectați, fie ei victime, agresori sau martori, se simt mai confortabil să-și împărtășească experiențele cu semenii decât cu profesorii sau cu alți adulți.

Este foarte important ca elevii să simtă că există persoane de încredere, capabile să se implice în situațiile create, cărora pot să le vorbească și de care vor fi luați în serios, atunci când sunt martori sau victime ale bullyingului. Persoanele și organizațiile responsabile, identificate de copii, trebuie să-i asculte și să-i ia în serios, să empatizeze cu ei și să recunoască contribuția lor în rezolvarea problemelor.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul le reamintește elevilor ce s-a discutat la lecția precedentă în legătură cu locurile unde ei nu se simt în siguranță și le comunică despre faptul că la această lecție se vor gândi la ajutorul pe care îl pot avea în situațiile de bullying. Vor realiza o hartă a ajutorului în situații de bullying. Vor porni de la hărți individuale, apoi vor realiza hărți comune, în grupuri, pentru ca la final să aibă o hartă a întregii clase. (2 min.)

■ HARTA INDIVIDUALĂ

Fiecare elev își scrie prenumele în mijlocul unei foi de hârtie. Elevii sunt încurajați să se gândească la diferite persoane, grupuri sau servicii/organizații la care s-ar duce/pe care le-ar contacta într-o situație în care pot fi martorii sau victima bullyingului. Spuneți-le să utilizeze informația pe care au aflat-o din discuția cu prietenii sau semenii lor despre acțiunile pe care le-au întreprins atunci când au fost martorii unei situații de bullying și persoanele cărora li s-au adresat, precum și aspectele la care s-au gândit atunci când au realizat tema pentru acasă de la lecția Martorii bullyingului.

Menționați și resurse online (chat-uri, linii de ajutor online sau la telefon etc.). Elevii trasează linii de la prenumele lor, la capătul cărora vor scrie prenumele sau numele persoanei/grupului/serviciului de la care pot solicita ajutor. Cereți-le să scrie orice le vine în minte. Drept rezultat, fiecare elev va crea o hartă personală a ajutorului, care va arăta ca un păianjen. (8–10 min.)

■ HARTA GRUPULUI MIC

După ce au finalizat lucrul individual, elevii formează grupuri a câte patru-cinci și discută hărțile pe care le-au realizat individual. Având la bază aceste hărți, elevii creează o hartă a grupului, care include toate elementele hărților individuale. (10 min.)

■ HARTA COMUNĂ A AJUTORULUI

- ▷ Grupurile își prezintă reciproc hărțile. Profesorul notează toate ideile pe o coală de hârtie sau pe tablă, astfel realizând împreună o hartă comună a ajutorului pentru întreaga clasă, adăugând toate ideile noi și resursele utile. (10–15 min.)
 - ▷ Harta ajutorului este afișată într-un loc vizibil în sala de clasă și se face referire la ea în situațiile dificile.
2. Discuție de grup pornind de la următoarele întrebări (10–15 min.):
- ▷ A fost ușor sau dificil să identificați persoane/grupuri/organizații care să vă ajute în situații de bullying?
 - ▷ Ce v-a surprins din ceea ce au prezentat colegii?
 - ▷ Ați aflat despre persoane/grupuri/organizații despre care nu știați și pe care le puteți contacta acum în situații de bullying? *(Dacă elevii nu cunosc astfel de organizații, profesorul poate să dea exemple. Aceste informații se găsesc pe site-ul Consiliului Național pentru Protecția Drepturilor Copilului – <https://cnpdc.gov.md> –, la secțiunea „Instituții și organizații care oferă asistență copiilor și tinerilor.”)*
 - ▷ Credeți că toți elevii au acces la aceste persoane/grupuri/organizații?
 - ▷ Ce s-ar putea face pentru ca elevii să aibă cât mai multe informații despre cei la care pot apela în situații de bullying?
3. Profesorul încheie prin a reitera sprijinul său și a-i încuraja pe elevi să discute cu el/ea situațiile de bullying pe care le trăiesc sau la care sunt martori.

LECȚIA 7. CE POATE ȘCOALA SĂ FACĂ PENTRU CA TOȚI ELEVII SĂ SE SIMTĂ ÎN SIGURANȚĂ LA ȘCOALĂ?

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății. Susține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Atitudini	
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun. Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Abilități	
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate. Utilizează metode de comunicare nonverbală (gesturi, mimică), pentru a transmite mesajul dorit.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să identifice soluții pentru prevenirea și combaterea bullyingului;
- O2 – să lucreze împreună, pentru a face școala lor un loc mai sigur, ferit de bullying;
- O3 – să facă propuneri concrete pentru administrația școlii, referitoare la bullying.

STRATEGII DIDACTICE:

Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individual, în grup, frontal.

RESURSE NECESARE:

Coli de hârtie, carioci.

CASETA CU INFORMAȚII:

Scopul acestei lecții este de a ghida elevii în elaborarea unei liste de inițiative pe care ar trebui să le ia școala, pentru ca toți elevii să se simtă în siguranță, protejați în clasă și în școală. Rolul profesorului, la această lecție, este de a sprijini elevii, însă ei sunt cei care iau decizii cu privire la conținutul listei. Profesorul trebuie să se asigure că elevii se simt în siguranță să facă propuneri, fără a se teme de consecințe negative. Este indicat ca profesorul să înștiințeze administrația școlii despre aceste demersuri.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul roagă elevii să-și amintească despre ceea ce s-a discutat la lecțiile precedente, în special legat de bullyingul în școală, și le spune că la această lecție vor elabora un mesaj pentru administrația școlii, care să includă opinia lor cu privire la situația din școală cu referire la bullying. (2 min.)
2. Elevii sunt repartizați în patru-cinci grupuri și sunt rugați să facă o listă de schimbări pe care consideră că ar trebui să le facă școala, pentru a reduce numărul cazurilor de bullying. Pentru fiecare schimbare propusă, elevii exprimă ceea ce consideră că ar putea face ei, ceea ce ar putea face colegii din alte clase și ceea ce ar putea face conducerea sau angajații școlii în această privință. Profesorul poate da niște exemple, dacă este nevoie, pentru ca elevii să înțeleagă mai bine sarcina. (10–15 min.)
3. Fiecare grup prezintă lista de schimbări. (10–15 min.)
4. Elevii întocmesc împreună o scrisoare adresată administrației școlii, în care sunt incluse propunerile grupurilor – atât ceea ce își doresc să facă ei, cât și ceea ce își doresc să facă administrația școlii și, eventual, ceea ce ar putea să facă împreună. (10–15 min.)
5. Elevii, ghidați de profesor, alcătuiesc un plan pentru a prezenta demersul către administrația școlii. Profesorul poate invita reprezentanții administrației la această lecție, pentru a asculta opinia elevilor. Răspunsul administrației va putea fi analizat în cadrul lecției de reflecție. (5 min.)

LECȚIA 8. REFLECȚIE ASUPRA UNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE „BULLYINGUL”**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite.
Abilități	
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri. Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica felul în care tonul vocii, contactul vizual și limbajul corporal pot ajuta comunicarea. Poate reflecta critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să observe comportamentele care denotă bullying;
- O2 – să reflecteze critic referitor la siguranță și confort la școală;
- O3 – să analizeze critic propriile capacități, abilități, atitudini.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontal, în perechi.
- ▶ Metode și procedee didactice: jocul didactic, discuția dirijată.

MATERIALE NECESARE:

Fișa de reflecție „Ce este bullyingul?”.

CASETA CU INFORMAȚII:

Lecția de reflecție este un proces bazat pe analiza activităților realizate pe tot parcursul unității de învățare. Este important ca profesorul să acorde timp suficient elevilor, pentru a reflecta despre ce este bullyingul și cum ar acționa într-o situație de bullying etc. Reflecțiile realizate pe parcursul lecției au mai multe scopuri complementare:

- ▶ Ajută elevii să-și consolideze și clarifice anumite noțiuni, facilitând conexiunea între lecții și o privire generală asupra tematicii/problematicii unității de învățare. Multe din cele învățate se consolidează prin exercițiile de reflecție. Profesorul trebuie să manifeste flexibilitate față de părerile și atitudinile exprimate, oferind elevilor posibilități pentru reflecție, exprimare a opiniei, exprimare a emoțiilor.
- ▶ Ajută elevii să identifice și să analizeze situațiile de bullying, să empatizeze cu victimele bullyingului, încercând să-i înțeleagă, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
- ▶ Ajută elevii să conștientizeze competențele dobândite pe parcursul activităților, dincolo de acumularea de cunoștințe și incluzând aspecte legate de valori, atitudini, abilități și înțelegere critică.
- ▶ Stimulează în mod direct dezvoltarea mai multor competențe, în special a abilităților de observare și ascultare, precum și a empatiei.
- ▶ Susține dezvoltarea unei atmosfere pozitive, de sprijin reciproc, în cadrul clasei.
- ▶ Furnizează informații esențiale pentru procesul de evaluare a elevilor.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Activitate de introducere „Imagina înghețată” (15 min.)

Profesorul le va solicita elevilor, care stau în cerc, să creeze imagini „înghețate” pentru următoarele acțiuni (Acțiunile sunt notate pe fișe, pe care profesorul le distribuie elevilor. Ar putea fi aceeași situație pentru mai mulți elevi.): *privește atent, urmărește, furișează-te, privește insistent, trage cu urechea, bârfește, spionează, uită-te pe furiș, blochează, sfârtecă, amenință, hărțuiește, trânteste pe cineva la podea.*

Pentru ca acest exercițiu să aibă succes, este necesar ca elevii să observe cum execută colegii instrucțiunile. Urmează apoi o discuție ghidată de profesor, pentru înțelegerea faptului că acestea sunt exemple de situații de bullying, fără a le spune acest lucru în mod direct:

- ▷ Ce s-a întâmplat în timpul jocului?
- ▷ De ce vă amintesc aceste imagini înghețate?
- ▷ Cu ce situații din viața voastră le puteți asocia?
- ▷ Ce legătură au aceste exemple cu tema studiată de noi?

2. Rememorarea procesului și reflecție individuală și în perechi (20 min.)

Profesorul adresează întrebări întregii clase, pentru a stimula rememorarea lecțiilor realizate în cadrul unității de învățare, punând accentul atât pe conținut (ce teme au fost abordate), cât și pe proces (ce metode sau activități au fost folosite). Se vor nota pe tablă ideile esențiale.

În continuare, profesorul le propune elevilor să lucreze în perechi, în baza Fișei de reflecție „Ce este bullyingul?”. În fiecare pereche, elevii se vor susține reciproc, pentru a identifica răspunsuri comune, dar și diferite, cu referire la bullying.

3. Discuție generală și concluzii (15 min.)

Elevii prezintă pe rând situațiile pe care le-au discutat în perechi. Când un elev menționează o situație, profesorul întreabă ce cred despre aceasta alte perechi de elevi, pentru a evita repetarea. Profesorul se asigură că elevii pot să-și exprime liber opiniile.

4. Debrifarea activității (5 min.):

Se va discuta cu întreaga clasă în baza următoarelor întrebări:

- ▷ În urma celor învățate, în ce măsură vă simțiți mai pregătiți decât înainte să faceți față situațiilor de bullying?
- ▷ De ce anume ați mai avea nevoie, pentru a vă simți și mai pregătiți?
- ▷ În urma celor învățate, ce ați dori să adăugați/schimbați la voi, la regulile clasei/regulamentul școlar?

Profesorul le dă elevilor ca temă să se gândească la un slogan antibullying al clasei lor, cu care să fie toți de acord și pe care să-l afișeze în sala de clasă.

Notă. Spre deosebire de celelalte lecții de reflecție la final de unitate de învățare, la această lecție elevii nu lucrează direct cu lista de descriptori. Cu toate acestea, realizând activitățile propuse, elevii vor putea manifesta pe parcursul lecției numeroase comportamente care să permită evaluarea elevilor în baza descriptorilor. Așa cum s-a menționat în partea introductivă a ghidului, profesorul decide formatul cel mai potrivit pentru activitățile didactice. Astfel, se poate opta pentru preluarea la diferite unități a unui format inspirat de lecția de mai sus sau se poate alege pentru această lecție un alt format, din cele propuse la alte unități, un format adaptat sau conceput de profesor.

FIȘA DE REFLECȚIE INDIVIDUALĂ ȘI ÎN PERECHI „CE ESTE BULLYINGUL?”

A. Completați tabelul de mai jos, apoi discutați răspunsurile cu colegul/colega.

Un lucru pe care l-am învățat
despre bullying/cyberbullying
în general

Un lucru pe care l-am învățat
despre bullyingul din școala
mea

Un lucru pe care l-am învățat
despre cei care pot oferi ajutor
în situații de bullying

Ce voi face diferit de acum
încolo în situații de bullying

Cui voi comunica situațiile de
bullying

B. Discutați în perechi următorul scenariu:

La ieșirea din școală, un grup de băieți i-au furat lui Sorin telefonul mobil și l-au prevenit: „*Mâine, la aceeași oră, vei aduce un alt telefon mobil, în caz contrar, te vom bate măr.*”

1. Ce riscă Sorin să i se întâmple, dacă mâine va aduce un alt telefon mobil?

2. Cum ai proceda tu în situația lui Sorin?

3. Ce ai face tu, dacă ai fi martorul acestei discuții?

Unitatea de învățare: Relațiile în cadrul echipei – învățarea bazată pe proiect

CASETA CU INFORMAȚII (PENTRU TOATĂ UNITATEA)

DISTINCȚII NECESARE PRIVIND PROIECTUL ÎN CONTEXTUL ACTIVITĂȚILOR DIN ȘCOALĂ

Termenul *proiect* este utilizat în contextul școlar în principal cu două sensuri distincte și clarificarea acestora este importantă în vederea evitării confuziilor, a practicilor și așteptărilor neadecvate.

Tabelul de mai jos evidențiază principalele diferențe, prin contrast:

Proiectele cu tematică educațională	Activitățile de învățare bazată pe proiect
Au, în general, caracter excepțional, presupun ceva diferit față de practica obișnuită.	Sunt activități didactice incluse în curriculum și care se aplică în fiecare an, cu toate clasele.
Sunt centrate pe realizarea unor obiective și obținerea unei schimbări, fie în mediul școlar, fie în raport cu o problemă a comunității sau a societății. Pot avea, direct sau indirect, impact asupra competențelor acestora, dar focalizarea rămâne pe obiectivele preconizate.	Sunt centrate pe dimensiunea de învățare, pe dezvoltarea competențelor elevilor, adică pe realizarea a ceea ce este prevăzut în curriculum și regăsit în planificarea didactică.
Necesită, de obicei, o finanțare (din fonduri private sau publice, locale, naționale sau europene) sau, cel puțin, alocarea unor resurse ale școlii pentru susținerea implementării proiectului.	Sunt realizate ca parte a procesului didactic obișnuit, utilizează resurse existente la nivelul școlii și nu necesită fonduri suplimentare.
Sunt coordonate de către adulți (din conducerea școlii, dintre profesori sau din cadrul unor organizații cu care școala are relații de parteneriat).	Sunt realizate de către elevi, cu sprijinul pe care cadrul didactic îl poate oferi în principal în cadrul lecțiilor și sub supervizarea acestuia.
Deseori implică un număr limitat de elevi, selectați în baza motivației, a anumitor abilități deținute sau a apartenenței la anumite grupuri.	Vizează în mod necesar și echilibrat toți elevii, la fel ca orice altă activitate didactică. Chiar dacă elevii vor avea sarcini și contribuții diferite, toți vor fi implicați și toți își dezvoltă competențele pe parcursul procesului.

Exemple

Proiecte cu tematică educațională	Activități de învățare bazată pe proiect
<ul style="list-style-type: none"> • Un proiect realizat în parteneriat cu alte școli europene, în cadrul Programului Erasmus+, al Uniunii Europene, sau în cadrul Rețelei europene a școlilor democratice, susținută de Consiliul Europei • Participarea școlii la un proiect cu scopul reducerii abandonului școlar • Un proiect în parteneriat cu o asociație pentru promovarea de activități extrașcolare cu tematică ecologică 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizarea unei competiții de dezbateri • Organizarea unui proces de identificare a unor probleme, studierea lor și propunerea de soluții • Realizarea unor strategii de lucru în echipă

Activitățile de învățare bazată pe proiect pot fi realizate la teme diferite, dar au, în general, o structură comună și o serie de caracteristici comune.

Tabelul de mai jos conține **principalele criterii** care este important să fie îndeplinite pentru a avea un **proces de învățare bazată pe un proiect de calitate**.

Centrarea pe dezvoltarea de competențe: valori, atitudini, abilități, cunoștințe și înțelegere critică

Proiectul este axat pe dezvoltarea competențelor pentru cultură democratică ale elevilor, inclusiv pe valorizarea demnității umane și a drepturilor omului, valorizarea diversității culturale, deschiderea spre diversitate, respect, spiritul civic, înțelegerea critică, empatie, abilitățile de gândire critică, de ascultare și observare, de cooperare și învățare autonomă.

Tema proiectului: o problemă sau o întrebare-cheie

Proiectul se bazează pe o problemă semnificativă de rezolvat sau pe o întrebare la care trebuie să se răspundă la nivelul adecvat de provocare pentru elevi, operaționalizată printr-o întrebare deschisă, care să stimuleze implicarea.

Autenticitate

Proiectul se referă la situații din lumea reală, folosește procese, instrumente și standarde de calitate din lumea reală, are un impact real și/sau este conectat la preocupările, interesele și identitățile elevilor.

Decizia lăsată elevilor

Proiectul permite elevilor să facă alegeri cu privire la produsele create, la modul în care lucrează și își folosesc timpul, ghidați de profesor.

Documentare din partea elevilor

Proiectul implică un proces activ, aprofundat, eșalonat pe mai multe săptămâni, în care elevii caută și analizează informații pentru a soluționa problema sau a răspunde la întrebarea pe care este centrat proiectul.

Realizarea unui produs prezentat public

Proiectul solicită elevilor să creeze un produs ca rezultat al procesului și să prezinte sau să ofere acest produs altor persoane, inclusiv din afara clasei.

Primirea de feedback și posibilitatea de revizuire

Proiectul include procese prin care elevii oferă și primesc feedback legat de munca lor, pentru a-și revizui ideile și produsele sau pentru a continua investigarea.

Reflecție

Proiectul oferă oportunități elevilor de a reflecta la ceea ce învață, la cum învață, precum și la modul în care proiectul a fost planificat și realizat.

UN PROCES DE ÎNVĂȚARE BAZATĂ PE PROIECT SE REALIZEAZĂ PRIN MAI MULȚI PAȘI.

Unii pași se vor realiza pe parcursul unei lecții, alții, pe parcursul mai multor lecții. Elevii vor lucra atât individual, cât și în grupuri. Pe cât este posibil, se recomandă ca grupurile să nu fie omogene în funcție de sex, etnie, competențe, mediu socioeconomic etc. Ajutați elevii să formeze grupuri diverse, în care să fie și fete, și băieți, și minoritari, și majoritari, și elevi cu rezultate școlare bune, și elevi cu rezultate școlare slabe. Cea mai simplă modalitate de a forma grupurile este să-i rugați pe elevi să numere, de exemplu, de la unu la șase, începând dintr-o parte a sălii de clasă și continuând până când toți elevii au spus un număr. Apoi, toți elevii care au spus unu vor fi în grupul 1, toți elevii care au spus doi vor fi în grupul 2 ș.a.m.d. Această repartizare aleatorie asigură, de obicei, un anumit nivel de diversitate în cadrul fiecărui grup. Acest lucru se întâmplă deoarece elevii au tendința să stea lângă prietenii lor și lângă cei cu care au interese comune. Repartizarea în grupuri prin numărare asigură că șase persoane aflate în proximitate vor ajunge în grupuri diferite. Dacă după această repartizare aleatorie observați că în unul sau în mai multe grupuri sunt doar fete sau doar băieți, discutați cu elevii despre cum puteți reorganiza grupurile, pentru ca acestea să fie mixte. Această atenție pentru a asigura diversitatea grupurilor trebuie comunicată și elevilor, arătându-le că prin colaborarea în cadrul unui grup divers, toată lumea are de câștigat și se contribuie astfel și la creșterea coeziunii clasei, la crearea unei apartenențe comune a tuturor elevilor, evitând separarea în anumite grupuri.

Este recomandată evitarea formării grupurilor pornind de la elevi care să fie lideri. Învățarea bazată pe proiect urmărește să implice toți elevii, în mod egal, și să le dea șansa să contribuie la proiectul clasei. Există mai multe modalități prin care puteți realiza acest lucru. Astfel, este important ca de la început elevii să înțeleagă că nu există o ierarhie. Una dintre modalitățile de încurajare a colaborării este să oferiți fiecărui elev oportunitatea de a contribui la lucrul în grup, nu doar cu idei despre conținutul discuției, ci și cu aspecte organizatorice. În acest sens, distribuiți roluri precise pentru lucrul în grup, precum:

- ▶ moderator – se asigură că grupul realizează sarcina fără a fi distras de alte subiecte, că fiecare membru al grupului are ocazia să-și spună părerea, că deciziile sunt luate în mod democratic;
- ▶ responsabil de managementul timpului – se asigură că sarcinile sunt realizate în timpul alocat; informează regulat grupul cu privire la timpul rămas pentru realizarea sarcinii;
- ▶ responsabil de notarea și prezentarea idelor principale – notează aspectele principale ale discuției și prezintă un rezumat al acestora pentru colegii din celelalte grupuri.

Elevii își asumă aceste roluri pe lângă rolul general de a contribui la discuție și de a realiza sarcinile primite. Rolurile specifice sunt distribuite aleatoriu și nu rămân fixe pe toată durata proiectului. La

fiecare pas, altcineva preia rolul de moderator, de responsabil pentru managementul timpului și de responsabil pentru notarea și prezentarea ideilor principale. Astfel, fiecare elev din grup va ajunge până la final să-și asume fiecare din cele trei roluri. Dacă doriți să includeți și alte roluri, pe care le considerați importante, puteți să le adăugați în listă, explicând elevilor la ce se referă ele. Așadar, nu există un lider de grup, ci doar sarcini asumate pe rând de toți membrii fiecărui grup.

Pe parcursul activităților de grup, rolul dumneavoastră este să monitorizați alocarea echilibrată a responsabilităților, măsura în care li se asigură tuturor elevilor șansa de a contribui la activități și să interveniți în cazul în care apar dificultăți și este nevoie de sprijin.

Stimulați elevii să acorde atenție nu doar obținerii rezultatelor, ci și procesului de grup, modului în care interacționează sau modului în care sunt valorificate în grup competențele și interesele membrilor, punând întrebări despre aceste aspecte înainte de a asculta prezentările fiecărui grup.

Arătați elevilor că aveți încredere în ei și în capacitatea lor de a realiza sarcinile propuse. Acest lucru le va crește stima de sine și interesul pentru a-și aduce contribuția la succesul proiectului. Chiar dacă elevii nu au mai primit sarcini asemănătoare în trecut, activitățile propuse sunt gândite astfel încât toți elevii să le poată realiza, indiferent de competențele pe care le au la momentul de început.

Observați permanent modul în care elevii interacționează în activitățile de grup și dacă identificați elevi care se retrag sau care, chiar și involuntar, sunt excluși în anumite situații ori părerea lor nu este luată în considerare, interveniți, amintindu-le elevilor regulile stabilite, adresând întrebări grupului respectiv referitoare la modul în care pot asigura o participare egală.

De asemenea, în discuțiile cu întreaga clasă, acordați atenție specială elevilor care, de obicei, nu participă la activitățile clasei și nu răspund la întrebări. Arătați întregii clase că toate opiniile contează și încurajați toți elevii să contribuie cu idei, arătând că nu trebuie să le fie teamă că vor propune ceva greșit, având în vedere că toate ideile vor fi analizate în baza unor criterii clare, fără să conteze cine le-a formulat.

Produsul realizat de către elevi în cadrul acestei unități **este un „Ghid al echipei eficiente”**, care să prezinte aspectele de care ei consideră că este important să se țină cont pentru a colabora în realizarea diferitor activități ca membri ai unei echipe eficiente. Ghidul va fi prezentat și discutat în cadrul unui eveniment la care sunt invitați să participe părinții elevilor. Acesta va fi conceput astfel încât, dacă este posibil, să fie afișat în sala de clasă, iar elevii să poată face referire la conținutul lui, atunci când consideră necesar.

În cadrul acestei unități, elevii vor parcurge următorii pași:

Pasul 1. Ce înseamnă o echipă eficientă?

Pasul 2. Documentare și identificare de propuneri privind ghidul echipei eficiente

Pasul 3. Determinarea structurii și formatului ghidului echipei eficiente

Pasul 4. Elaborarea secțiunilor ghidului

Pasul 5. Prezentarea ghidului la nivel de clasă și părinților

Pasul 6. Reflecție

În faza inițială, li se explică elevilor întregul proces și modul în care vor lucra împreună în cadrul diferitor etape și se clarifică semnificația temei proiectului, prin conștientizarea importanței respectării unor principii și reguli, atunci când lucrăm alături de alți colegi, pentru a asigura o activitate eficientă.

Un exercițiu practic și interactiv le va permite elevilor să identifice principalele aspecte asupra cărora să se focalizeze. Acestea vor genera o primă formă a structurii ghidului, structură ce poate fi ulterior modificată, dacă se constată că este necesar.

Pentru a organiza procesul de lucru la realizarea proiectului, faza de documentare este structurată în două părți: o parte în care elevii identifică elemente utile pentru ghidul la care lucrează, în baza unor studii de caz, și, respectiv, o parte în care aceștia pot completa informațiile prin documentare individuală, consultând adulții sau analizând informații din diferite publicații sau de pe internet.

Având în vedere că, cel mai probabil, elevii nu au mai experimentat metoda de învățare bazată pe proiect, este important ca în cadrul primei lecții să fie acordat suficient timp, pentru ca elevii să înțeleagă că vor participa la un proces care se va extinde pe mai multe lecții și va avea niște etape bine definite. În special dacă elevii nu au experiență de lucru în grupuri, o atenție deosebită trebuie acordată modului în care sunt formate grupurile (ținând cont de sugestiile din documentul cu informații generale privind învățarea bazată pe proiect) și modului în care elevii experimentează acest lucru în cadrul lecției.

De asemenea, profesorul are un rol important în stimularea și susținerea elevilor în etapa de reflecție, fără a formula concluziile în locul lor, dar adresându-le întrebări deschise, care să faciliteze reflecția.

LECȚIA 1. CE ÎNSEAMNĂ REALIZAREA UNUI PROIECT ÎN ECHIPĂ?**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Sușține că școala trebuie să fie un mediu în care elevii să acționeze ca cetățeni activi.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni. Își realizează sarcinile cât de bine poate.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri. Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

O1 – să înțeleagă ce înseamnă un proiect și care sunt etapele de realizare a acestuia;

O2 – să identifice elemente specifice lucrului în colaborare;

O3 – să conștientizeze importanța unor reguli și principii pentru ca o echipă să funcționeze eficient.

RESURSE NECESARE:

Șase coli mari de hârtie, creioane colorate, markere.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul le explică elevilor că la această unitate vor lucra împreună pe parcursul mai multor lecții și vor realiza un proiect; prezintă în detalii în ce va consta acest lucru, descriind, pe înțelesul elevilor, informațiile principale prezentate în partea de descriere a învățării bazată pe proiect. Scopul acestei introduceri este ca elevii să înțeleagă faptul că există o serie de lecții care vor fi realizate împreună și care au o anumită logică și cronologie, că va exista un produs final, că elevii vor coopera la realizarea acestui produs, care va fi al întregii clase. Profesorul arată pașii specifici pentru proiectul pe care îl va realiza clasa în cadrul acestei unități, și anume ghidul unei echipe eficiente.

Profesorul le explică elevilor că la primele lecții vor înțelege ce înseamnă o echipă eficientă, apoi se vor documenta, pentru a colecta mai multe informații, și vor lucra împreună, pentru a redacta un ghid al echipei eficiente. Acest ghid va fi prezentat în fața părinților și ulterior elevii vor realiza un proces de reflecție despre competențele pe care și le-au dezvoltat. (15 min.)

2. Profesorul divide clasa în șase grupuri, conform indicațiilor din partea introductivă, și explică faptul că pe parcursul unității elevii vor lucra individual, în aceste grupuri, precum și împreună, toată clasa. Apoi, le dă elevilor sarcina să realizeze o pictură a întregii clase. Elevii vor lucra în grupuri, pentru a realiza o secțiune a picturii, apoi toate cele șase secțiuni vor fi puse împreună, pentru a realiza o pictură comună. Fiecare grup primește o coală mare de hârtie, creioane colorate și markere. Fără a oferi alte informații suplimentare, profesorul informează grupurile că au 10 minute să realizeze secțiunea lor din pictură și apoi toate colile sunt puse împreună, pentru a realiza pictura clasei. (15 min.)
3. Profesorul ghidează o discuție de reflecție, pornind de la următoarele întrebări:
 - ▷ Ați stabilit de la început care va fi tema desenului?
 - ▷ Cum ați decis ce să includeți în desen?
 - ▷ Credeți că toată lumea a contribuit în mod egal?
 - ▷ Credeți că au fost puse în valoare competențele cele mai bune, existente în cadrul echipei? Cum știți acest lucru?
 - ▷ Toată lumea este mulțumită de rezultatul obținut?
 - ▷ Ce ați face diferit, dacă ați primi din nou această sarcină?
 - ▷ Ce credeți că este diferit atunci când lucrăm în echipă, față de atunci când lucrăm singuri?
 - ▷ Cum considerați că trebuie să ne schimbăm comportamentul, atunci când lucrăm în echipă, față de atunci când lucrăm singuri? (10 min.)
4. În baza discuției, profesorul concluzionează că atunci când se lucrează în echipă, pentru ca rezultatul să fie unul eficient, iar procesul să fie unul plăcut și constructiv, este nevoie să există anumite reguli de comunicare și comportament și să se facă o planificare a muncii în echipă. Li se comunică elevilor faptul că exercițiul pe care l-au realizat în cadrul acestei lecții a avut rolul de a-i ajuta să înțeleagă aceste lucruri și faptul că o echipă nu înseamnă o situație în care fiecare lucrează separat și apoi totul este pus împreună. La lecțiile următoare, vor discuta despre ce înseamnă o echipă eficientă și cum poate un grup de oameni să devină o echipă. Este important ca elevii să înceapă să conștientizeze că ceea ce vor face în continuare – elaborarea unui ghid al echipei eficiente – este ceva util, ceva ce le va putea facilita colaborarea pe tot parcursul gimnaziului, la toate disciplinele școlare și la alte activități, pe care le vor desfășura în cadrul școlii sau în afara ei. (5 min.)

LECȚIILE 2–3. CE ÎNSEAMNĂ O ECHIPĂ EFICIENTĂ?**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății.
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător. Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Atitudini	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă convingerea că situațiile dificile pot fi depășite.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își modifică părerile, dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să identifice caracteristicile unei echipe eficiente;
- O2 – să înțeleagă obstacolele care pot sta în calea eficienței echipelor;
- O3 – să înțeleagă importanța colaborării în echipe și între echipe.

RESURSE NECESARE:

Ace de siguranță și paie de băut.

LECȚIA 2**DEMERSUL DIDACTIC**

1. Profesorul menționează că pentru a decide ce să includă ghidul echipei eficiente și ce structură să aibă acesta, este important să se înțeleagă ce este o echipă eficientă. Pentru aceasta, se va realiza o activitate în care elevii vor lucra în cele șase grupuri stabilite la lecția precedentă. Fiecare grup primește o mulțime de ace de siguranță și de paie de băut și are sarcina de a construi o clădire, utilizând doar ace de siguranță și paie. La sfârșit, clădirea va fi apreciată pentru înălțime, stabilitate și formă neobișnuită. Profesorul încurajează elevii ca înainte de a începe să construiască să petreacă puțin timp discutând despre design și despre cum vor lucra împreună.

Fiecare grup va desemna câte un observator, care să înregistreze modul în care grupul realizează sarcina, fără a interveni. Observatorii vor nota ceea ce observă, cu atenție specială asupra unor aspecte legate de modul în care fiecare membru al grupului contribuie la realizarea scopului, la modul în care membrii grupului se susțin reciproc, cum iau deciziile, cum gestionează neînțelegerile etc. și vor împărtăși ceea ce observă cu întreaga clasă (aceste informații pot fi comunicate observatorilor prin intermediul unei fișe de observare pe care o primesc aceștia). Doar două grupuri vor prezenta informația în cadrul lecției respective, restul urmând să prezinte la lecția următoare. (10 min.)

2. Grupurile lucrează timp de 10 minute la realizarea clădirilor din ace și paie, iar observatorii își notează ce identifică interesant în comportamentul membrilor grupului lor. De exemplu: cum au comunicat membrii echipei, dacă cineva s-a impus ca lider, dacă au avut de la început o strategie pentru construcția clădirii, dacă au existat neînțelegeri și conflicte etc. Profesorul verifică stabilitatea clădirilor și desemnează grupul sau grupurile câștigătoare, motivând decizia în baza criteriilor stabilite. (15 min.)

3. Observatorii primelor două grupuri sunt invitați să descrie succint ceea ce au observat, cu referire la aspectele menționate la punctul 2, precum și la următoarele aspecte:

- ▷ Au discutat membrii grupului înainte de a începe realizarea sarcinii? Au planificat clar ce au de făcut? Au fost sugerate diferite idei?
- ▷ Au fost ideile sugerate apreciate/valorificate de alții?
- ▷ S-au oferit elevii să se ajute reciproc?
- ▷ Care decizii au fost cele mai eficiente? (15 min.)

Profesorul cere apoi părerea restului membrilor celor două grupuri, pornind de la următoarele întrebări:

- ▷ Considerați că ceea ce au remarcat observatorii este corect? Doriți să adăugați ceva, să clarificați sau să corectați?
- ▷ Cum vi s-a părut lucrul împreună la această sarcină?
- ▷ Ați simțit că vă doriți ca grupul vostru să reușească?
- ▷ S-a simțit cineva exclus? De ce?
- ▷ A decis cineva să nu participe?
- ▷ Care decizii au fost cele mai eficiente? (15 min.)

4. Pornind de la cele discutate, se începe elaborarea unei liste cu caracteristici ale unei echipe eficiente, care va fi completată la lecția următoare. În această listă, se notează unul sau mai multe aspecte care definesc o echipă eficientă, în funcție de ceea ce reiese din discuții, fără a le spune elevilor ce să pună pe listă. Rolul profesorului este de a ghida procesul, elevii fiind cei care iau decizii cu privire la conținut.

Studiile realizate asupra funcționării echipelor evidențiază diferite aspecte, care fac ca acestea să fie eficiente, între care:

- ▷ Membrii echipei se simt bine în cadrul echipei, respectați și apreciați și există atitudini pozitive în cadrul echipei.
- ▷ Membri echipei împărtășesc valori comune, consideră anumite lucruri ca fiind importante și se ghidează după acestea în ceea ce fac și în deciziile pe care le iau.
- ▷ Există o bună comunicare în cadrul echipei.
- ▷ Echipa este bine organizată, pentru a realiza cu succes scopurile.
- ▷ Fiecare membru contribuie în mod echitabil la efortul echipei.
- ▷ Membrii echipei se susțin reciproc și cooperează.
- ▷ Este recunoscută și apreciată diversitatea membrilor echipei.
- ▷ Există mecanisme considerate corecte de toți membrii pentru gestionarea conflictelor, divergențelor și neînțelegerilor.
- ▷ Există momente de feedback reciproc și de reflecție cu privire la funcționarea echipei, la ceea ce merită continuat sau extins și la ceea ce poate fi îmbunătățit.

Profesorul poate ghida discuția prin întrebări deschise, astfel încât elevii să aibă în vedere unele dintre aceste aspecte, dar nu este obligatoriu ca toate aceste elemente să figureze în lista caracteristicilor identificate de elevi. Deseori, pornind de la un aspect din cele de mai sus, elevii vor deduce singuri alte aspecte, inclusiv în cadrul lecțiilor următoare. Lista caracteristicilor echipei eficiente nu trebuie să fie foarte lungă, dar este bine să fie clar structurată.

LECȚIA 3

DEMERSUL DIDACTIC

1. Celelalte patru grupuri (activitatea a două grupuri a fost discutată la lecția precedentă) continuă cu reflectarea asupra procesului ce a avut loc pe parcursul activității, pornind de la prezentările observatorilor și comentariile membrilor grupului. (20 min.)
2. În baza acestora, se va completa lista cu elementele care caracterizează o echipă eficientă. (10 min.)
3. Se inițiază o discuție generală despre diferențierea între grup și echipă: o echipă este un anumit tip de grup, în care cei implicați se simt împreună, colaborează, se susțin reciproc și contribuie cât de bine pot la realizarea unui scop comun. Discuția va continua în etapele următoare.

Un aspect care, probabil, va apărea în discuție este legat de eficiența grupurilor care au un lider autoritar și în care membrii execută ordinele acestuia, respectiv, de grupurile cu structură ierarhică piramidală, în care fiecare execută ceea ce spune șeful și transmite ordine celor de la nivelul inferior. Profesorul îndrumă elevii prin întrebări deschise să reflecteze asupra motivelor pentru care aceste grupuri nu sunt echipe, dar și asupra faptului că într-o echipă este posibil și uneori necesar ca cineva să-și asume roluri de coordonare. (15 min.)

LECȚIILE 4–5. DOCUMENTARE ȘI IDENTIFICARE DE PROPUNERI PRIVIND GHIDUL ECHIBEI EFICIENTE**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă încrederea că poate să desfășoare activitățile pe care și le-a planificat.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Abilități	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Poate aduna informații în mod eficace, folosind o varietate de tehnici și surse.
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Se adaptează bine la diferite cerințe și contexte. Își modifică părerile, dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate.
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> Construiește relații pozitive cu alte persoane dintr-un grup. Acționează în concordanță cu deciziile și activitățile echipei.
Abilități de aplanare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> Poate comunica cu părțile conflictuale în mod respectuos.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul. Poate reflecta critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri.
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților echipei/grupului, clasei, școlii.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să analizeze critic diverse experiențe de lucru în echipă;
- O2 – să selecteze, din diferite surse, informații/propuneri pentru ghidul echipei eficiente;
- O3 – să argumenteze necesitatea unor elemente/propuneri legate de ghidul echipei eficiente.

LECȚIA 4

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul le explică elevilor că, pentru a identifica ce anume consideră că este important să figureze în ghidul echipei eficiente, vor primi pentru analiză niște studii de caz (Anexa 1). Acestea vor ilustra diferite moduri în care funcționează unele echipe sau grupuri. Profesorul informează elevii că vor lucra în grupuri și fiecare grup primește câte două studii de caz (unul din exemplele 1–3 și unul din exemplele 4-5). (5 min.)
2. Fiecare grup de elevi are sarcina de a citi studiile de caz și de a răspunde la întrebările aferente. (15 min.)
3. Grupurile prezintă, descriind succint cazurile și apoi răspunsurile la întrebări. Vor fi unele grupuri care au avut de studiat același caz. În această situație, după ce un grup prezintă, celălalt grup nu va relua întreaga prezentare, ci doar va completa cu aspecte care nu au fost menționate sau cu păreri diferite, dacă este cazul.

Pe parcursul prezentărilor, sunt notate pe tablă ideile principale și se obține astfel o listă ce poate fi structurată în felul următor:

- ▷ aspecte ce facilitează succesul echipei în îndeplinirea sarcinii;
- ▷ reguli de funcționare a echipei;
- ▷ obstacole și modalități de depășire a lor;
- ▷ alte aspecte de luat în considerare.

În listă se trec doar formulări pozitive. Așadar, pentru completarea listei, în cazurile în care la un studiu de caz elevii identifică ceea ce îi lipsește echipei analizate pentru a fi eficientă, vor fi reținute formulările corespunzătoare pozitive. (17 min.)

4. Pornind de la lista de aspecte identificate în urma prezentărilor, profesorul ghidează elevii într-un proces de reflecție, bazat pe următoarele întrebări:
 - ▷ Ce a făcut ca unele situații să fie rezolvate mai cu succes decât altele?
 - ▷ Care dintre caracteristicile unei echipe eficiente discutate la lecțiile precedente s-au regăsit în aceste echipe?
 - ▷ Ce reguli care să descrie modul de lucru și de comunicare între membrii echipei ajută ca echipa să fie eficientă? De ce?
 - ▷ Cum ați lucrat în echipa voastră, în cadrul acestui exercițiu? Considerați că activitatea a fost eficientă? A avut toată lumea oportunitatea de a participa? Cum altfel ați fi putut lucra, pentru a fi și mai eficienți/incluzivi?

- ▶ Ce reguli pot ajuta, care să descrie modul în care o echipă lucrează cu alte echipe? De ce?

La finalul lecției, profesorul invită elevii să se documenteze – individual, în perechi sau în grupuri mici, de trei-patru elevi – asupra aspectelor care pot facilita funcționarea unei echipe eficiente. Ei pot face apel la adulții pe care îi cunosc, pot consulta publicații sau căuta informații pe internet. (7 min.)

ANEXA 1. STUDII DE CAZ

STUDIUL DE CAZ 1. CLUBUL ECOLOGIC

Ideea de a crea un club ecologic a venit de la două prietene, pasionate de protecția mediului înconjurător. Ele au discutat ideea cu alți elevi din școală, care l-au considerat o bună oportunitate de învățare. Elevi din diferite clase au devenit membri ai clubului. Fetele sunt alese în calitate de președinte și vicepreședinte ai clubului. Ele organizează o întâlnire cu membrii clubului și elaborează un plan pentru a implica toți elevii în curățarea teritoriului școlii. Fiecare lider de clasă este responsabil de formarea unui grup. S-a decis că în fiecare dimineață de sâmbătă o oră va fi dedicată curățării teritoriului școlii și grădinăritului. Activitățile vor fi desfășurate în bază de rotație. Membrii clubului vor supraveghea curățarea și grădinăritul.

Întrebări pentru reflecție:

- ▶ Ce i-a ajutat pe membrii grupului să-și realizeze sarcina?
- ▶ Există niște reguli de funcționare a clubului? Sunt ele clare pentru toată lumea?
- ▶ Ce obstacole ar putea întâmpina membrii clubului?
- ▶ Cum pot fi depășite aceste obstacole?
- ▶ Ce ai face tu, dacă ai fi membru al clubului ecologic?

STUDIUL DE CAZ 2. NOI ȘI SCHIMBAREA

În toamna anului 2017, în cadrul proiectului „Elevii vor schimba lumea”, am format o echipă de voluntari. La început, am făcut cunoștință unul cu celălalt, am elaborat reguli de lucru, am ales un lider și am stabilit un orar al întâlnirilor. Pentru a ne face auziți, am discutat și cu alte persoane despre proiect. Problema de bază a proiectului a fost îmbunătățirea stării râulețului care traversează localitatea noastră. Am elaborat un plan de acțiuni, care a inclus informarea elevilor și părinților, precum și salubritatea râulețului. După prima sesiune de informare, copiii, împreună cu părinții, dar și cu alți membri ai comunității, au colectat deșeurile din râuleț, iar primăria a asigurat transportarea acestora într-un loc autorizat. Ulterior, ne-am întrunit și am împărtășit experiența și emoțiile trăite.

Întrebări pentru reflecție:

- ▶ Considerați că sarcina a fost realizată?
- ▶ Există niște reguli de funcționare a echipei de voluntari? Sunt ele clare pentru toată lumea?
- ▶ Ce obstacole ar fi întâmpinat membrii echipei?
- ▶ Cum au fost depășite obstacolele?
- ▶ Ce ai face tu, dacă ai fi membru sau lider al echipei de voluntari?

STUDIUL DE CAZ 3. ECHIPA DE FOTBAL

Liderul clasei a VI-a a anunțat colegii că la sfârșit de an școlar se va desfășura competiția regională la fotbal și a invitat toți băieții din clasă să formeze echipa. A argumentat că este o bună oportunitate de a consolida relațiile între colegi. Liderul clasei a devenit și căpitanul echipei de fotbal. Când aveau timp liber, băieții mergeau și se antrenau. În ziua meciului, nici un băiat nu voia să stea în poartă, toți voiau să fie atacanți, astfel, portarul a fost ales prin tragere la sorți. În timpul meciului,

băieții se mișcau haotic pe teren, deoarece fiecare ar fi vrut să marcheze și să aducă echipei câștig. Mai mult, băieții au rămas surprinși că în echipa adversă erau și fete. Echipa a pierdut meciul, nereușind să marcheze nici un gol.

Întrebări pentru reflecție:

- ▶ Considerați că sarcina a fost realizată?
- ▶ Există niște reguli de funcționare a echipei de fotbal? Sunt ele clare pentru toată lumea?
- ▶ Ce obstacole ar fi întâmpinat membrii echipei?
- ▶ Cum ar fi putut fi depășite obstacolele?
- ▶ Ce ai face tu, dacă ai fi membru sau lider al echipei de fotbal?

STUDIUL DE CAZ 4. SALVATORII ȘI POMPIERII AU LUCRAT TOATĂ NOAPTEA ÎN CHIȘINĂU.

La data de 20 aprilie 2017, în Chișinău a căzut zăpadă în abundență și din această cauză au fost doborâți mai mult de 1000 de copaci. Copacii căzuți la pământ au blocat drumurile, au distrus acoperișuri și mașini.

Mai multe echipe de salvatori și pompieri, împreună cu echipe de carabinieri și soldați și angajați de la Spațiile Verzi, au acționat pe toate străzile din capitală toată noaptea și în următoarele zile. Ei au defrișat și ridicat copacii și crengile căzute. Serviciile 901 și 902 au preluat toate apelurile cetățenilor, direcționându-le echipelor de salvatori.

Salvatorii au deblocat mai multe mașini rămase în nămeți, care au derapat de pe traseu ori peste care au căzut arbori. Au fost deblocate și tractate peste 200 de mijloace de transport, în care se aflau circa 400 de persoane, inclusiv copii. Polițiștii și medicii au intervenit în peste 900 de cazuri de urgență. De asemenea, mai mulți locuitori ai capitalei au ajutat salvatorii la curățarea curților de zăpadă și crengi. La sfârșitul zilei, toate drumurile și curțile au fost curățate și a fost reluată circulația pe toate străzile.

www.timpul.md

Întrebări pentru reflecție:

- ▶ De ce a fost nevoie de intervenția mai multor echipe?
- ▶ Considerați că membrii echipelor au realizat sarcina?
- ▶ Ce obstacole au întâmpinat membrii echipelor, atunci când au lucrat împreună, și cum le-au depășit?
- ▶ Cum ar fi putut fi depășite obstacolele?
- ▶ Ce ai face tu, dacă ai fi membrul vreunei echipe?
- ▶ Ce ai face, dacă ar trebui să coordonezi lucrul echipelor?

STUDIUL DE CAZ 5. O ECHIPĂ FORMATĂ DIN SALVATORI, MEDICI ȘI POLIȚIȘTI A REUȘIT SĂ ÎNLĂTURE CONSECINȚELE UNUI GRAV ACCIDENT ÎN DOAR CÂTEVA ORE.

O autocisternă s-a răsturnat în seara zilei de ieri, în jurul orei 19:40, într-o intersecție din apropierea orașului Vulcănești. În acest sens, au fost mobilizate două echipe de salvatori, cu două autospeciale. Șoferul a fost transportat de urgență la spital, suferind leziuni minore.

În urma accidentului, traseul a fost parțial blocat, circulația fiind dirijată de către reprezentanții Inspectoratului Național de Patrulare. Echipetele de salvatori și pompieri au solicitat o altă autocisternă și au desfășurat lucrările de pompare și transfer a motorinei din autocisterna răsturnată în cea venită.

Între timp, poliția rutieră și salvatorii au asigurat paza antiincendiară, pentru a evita alte situații de risc. Lucrările au fost încheiate în câteva ore, ulterior fiind evacuat de pe traseu și camionul răsturnat.

www.ipn.md

Întrebări pentru reflecție:

- ▶ De ce a fost nevoie de intervenția mai multor echipe?
- ▶ Considerați că membrii echipelor au realizat sarcina?
- ▶ Ce obstacole au întâmpinat membrii echipelor, atunci când au lucrat împreună, și cum le-au depășit?
- ▶ Cum s-ar fi putut depăși obstacolele?
- ▶ Ce ai face tu, dacă ai membrul vreunei echipe?
- ▶ Ce ai face dacă ar trebui să coordonezi lucrul echipelor?

LECȚIA 5

DEMERSUL DIDACTIC

În funcție de contextul clasei, se poate proceda în diferite moduri la această lecție:

1. Profesorul invită elevii să prezinte informația pe care au găsit-o referitoare la echipele eficiente. Aceste informații sunt discutate și analizate cu întreaga clasă. Se completează, dacă este cazul, listele cu informații relevante, identificate anterior. Este important să se aloce timp suficient, pentru ca efortul elevilor de a se documenta singuri să fie apreciat și ei să înțeleagă faptul că sunt încurajați să caute singuri informații și să gândească în mod critic, nu doar să fie receptivi la ceea ce află de la profesor.

Este posibil ca unele informații obținute de elevi să nu fie pertinente sau chiar să fie greșite. Și în acest caz efortul elevilor trebuie apreciat, dar în discuțiile din sala de clasă se vor realiza corecțiile necesare.

În cazul în care elevii nu au informații pe care să le prezinte, profesorul poate avea diferite variante de rezervă, de exemplu:

- ▷ păstrarea unui studiu de caz din lista anterioară, pentru a fi discutat în grupuri în cadrul acestei lecții;
- ▷ pregătirea unui text relevant, inclusiv ceva specific contextului local;
- ▷ împărtășirea de către profesor a unei experiențe personale de colaborare în echipă și discutarea acestora cu clasa.

2. O altă variantă de organizare a lecției poate fi bazată pe invitarea unei persoane cu experiență sau specializare corespunzătoare, care să le vorbească elevilor și să le răspundă la întrebări la tema lucrului în echipă.

Dacă se alege această variantă, se va aloca timp la începutul lecției, pentru ca elevii să prezinte informațiile identificate de ei, cerând apoi și părerea invitatului.

LECȚIA 6. DETERMINAREA STRUCTURII ȘI FORMATULUI GHIDULUI ECHIPEI EFICIENTE**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății.
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător. Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Atitudini	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă convingerea că situațiile dificile pot fi depășite.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerea. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își modifică părerea, dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să demonstreze respect față de colegii care au puncte de vedere diferite de ale sale;
- O2 – să determine criteriile de apreciere a eficienței unei echipe;
- O3 – să decidă asupra structurii generale a ghidului echipei eficiente.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul le reamintește elevilor discuțiile despre ce înseamnă o echipă, pe care le-au purtat la lecțiile precedente, și faptul că, împreună, vor elabora un ghid al echipei eficiente, care să le servească drept reper în activitățile viitoare.

Dacă este posibil, elevii vor identifica pe pereții sălii de clasă un spațiu în care vor amplasa ghidul realizat. Elevii pot alege ce format doresc pentru ghid (de exemplu, poate fi un panou afișat în clasă, un set de afișe, o broșură sau un document scris sau în format electronic).

Este important ca decizia să fie a elevilor. Dacă sunt mai multe propuneri, acestea vor fi discutate și se va lua o decizie prin vot. (15 min.)

2. Profesorul invită elevii să lucreze în grupuri și, în funcție de formatul stabilit și de aspectele identificate la lecțiile precedente, să propună o structură pentru ghidul clasei. (10 min.)
3. Fiecare echipă prezintă ideile discutate și un elev/o elevă le notează pe tablă. Pornind de la aceste idei, profesorul ajută elevii să le clasifice și să decidă o structură provizorie pentru ghidul echipei eficiente. La finalul acestui demers, va rezulta cuprinsul provizoriu al ghidului. (10 min.)
4. Profesorul invită elevii, pe grupuri, să-și aleagă secțiunile de care să fie responsabil fiecare grup. Este important ca sarcinile să se distribuie astfel încât toate grupurile să aibă ceva de făcut și nici un grup să nu fie suprasolicitat. Se ține cont de interesele elevilor, iar dacă mai multe grupuri vor să se documenteze despre un anumit capitol, se negociază sau se trage la sorți. Grupurile pot începe documentarea acasă. Profesorul va sublinia că ghidul este produsul întregii clase și că grupurile vor colabora și se vor susține reciproc în activitate. (10 min.)

De exemplu, un ghid ar putea avea Următoarea structură:

- ▷ Introducere
- ▷ Ce înseamnă o echipă eficientă?
- ▷ Cum ne dăm seama că o echipă este eficientă?
- ▷ Diversitatea în cadrul echipei
- ▷ Reguli de funcționare a echipei eficiente
- ▷ De ce unele echipe nu sunt eficiente?

Acesta este doar un exemplu. Este de preferat ca profesorul să nu dea acest exemplu elevilor și să îi lase pe ei să decidă ce anume vor să includă în ghid, câte secțiuni să aibă, cât de lung să fie etc. Ghidul poate avea două sau 10 pagini, poate fi realizat sub formă de broșură, panou, colaj etc.

LECTIILE 7-8. ELABORAREA SECȚIUNILOR GHIDURILOR

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător. Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile.
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun. Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni. Își realizează sarcinile cât de bine poate.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă încrederea că poate să desfășoare activitățile pe care și le-a planificat.
Abilități	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Realizează sarcinile de învățare în mod independent.
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană. Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate.
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> Construiește relații pozitive cu alte persoane dintr-un grup. Acționează în concordanță cu deciziile și activitățile echipei.
Abilități de aplanare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> Poate comunica cu părțile conflictuale în mod respectuos. Poate identifica căile de aplanare a unui conflict.

Cunoștințe și înțelegere critică

Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> • Poate explica felul în care tonul vocii, contactul vizual și limbajul corporal pot ajuta comunicarea. • Poate reflecta critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare.
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> • Poate explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților echipei/grupului, clasei, școlii.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să colaboreze eficient cu ceilalți colegi, pentru realizarea conținutului ghidului;
- O2 – să reflecteze critic asupra propunerilor privind secțiunile ghidului echipei eficiente;
- O3 – să ofere feedback colegilor referitor la conținutul secțiunilor ghidului echipei eficiente;
- O4 – să manifeste curiozitate/interes față de diferite interpretări/perspective/percepții asupra structurii/formei/conținutului ghidului echipei eficiente;
- O5 – să înțeleagă cum funcționează procesul de luare a deciziilor în grup.

LECȚIA 7**DEMERSUL DIDACTIC**

1. Profesorul invită elevii să lucreze în grupuri și să realizeze conținutul pentru secțiunile din ghid, care le-au fost repartizate. În funcție de formatul stabilit, se va ține cont că acest lucru poate presupune redactarea de texte, realizarea de ilustrații și un anumit mod de prezentare a conținuturilor, care să transmită cât mai bine mesajul avut în vedere. (25 min.)
2. Profesorul invită elevii să-și prezinte reciproc ceea ce au lucrat până la momentul respectiv în perechi de grupuri (grupurile 1 și 2, 3 și 4, 5 și 6 își prezintă reciproc ceea ce au realizat) și să-și ofere feedback și sugestii privind conținutul secțiunilor respective. Profesorul informează elevii că la lecția următoare vor continua lucrul la ghid și vor avea sarcina să includă feedback-ul colegilor, dacă îl consideră util. Profesorul le explică elevilor că atunci când oferă feedback, este important să menționeze atât aspectele pozitive, cât și aspectele care, după părerea lor, ar putea fi îmbunătățite. De asemenea, notează pe tablă exemple despre cum ar putea fi formulat feedback-ul, cu începuturi de fraze, precum:
 - ▷ Îmi place că ați inclus informații despre...
 - ▷ Mi se pare interesant că ați menționat...
 - ▷ Mi s-ar părea interesant să menționați...
 - ▷ Poate ar fi util să mai adăugați ceva despre...
 - ▷ Eu cred că dacă schimbați ordinea acestor idei... (20 min.)

3. Profesorul invită elevii la o scurtă reflecție în baza următoarelor întrebări:
 - ▷ Ați reușit să respectați cerințele unui feedback constructiv?
 - ▷ Cum v-ați simțit când ați dat feedback colegilor?
 - ▷ Cum v-ați simțit când ați primit feedback?
 - ▷ Ce rețineți din această experiență pentru situațiile viitoare în care veți primi sau oferi feedback? (5 min.)

LECȚIA 8

DEMERSUL DIDACTIC

1. La această lecție, se realizează versiunea finală a ghidului. Profesorul invită fiecare grup să realizeze versiunea finală a secțiunilor de care se ocupă, în baza feedback-ului primit în cadrul lecției precedente. (12 min.)
2. Profesorul ghidează o discuție în care elevii să analizeze critic conținutul ghidului, în special să se gândească dacă mai lipsește ceva important. Profesorul nu trebuie să le spună elevilor ce să mai includă în ghid, ci le adresează întrebări, pentru ca ei să decidă dacă este necesar să mai includă ceva ce nu a fost inclus până atunci. (15 min.)
3. Profesorul invită elevii să discute și despre ilustrațiile (desene, scheme, fotografii) utilizate, și despre modul în care acestea comunică ceea ce s-a dorit. (15 min.)
4. Profesorul felicită elevii pentru munca depusă până în acest moment și îi informează că urmează partea în care vor pregăti și vor realiza o prezentare a muncii și a rezultatelor lor. (3 min.)

LECTIILE 9–10. PREZENTAREA GHIDULUI

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății. Susține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Atitudini	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile.
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun. Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni. Își realizează sarcinile cât de bine poate.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Se adaptează bine la diferite cerințe și contexte.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate. Utilizează metode de comunicare nonverbală (gesturi, mimică), pentru a transmite mesajul dorit.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul. Poate reflecta critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să pregătească aspectele de conținut ale unei prezentări;
- O2 – să prezinte o comunicare în fața unei audiențe;
- O3 – să colaboreze cu colegii pentru realizarea unei prezentări în grup;
- O4 – să asculte în mod activ comunicările celorlalte grupuri.

RESURSE NECESARE:

Anexa 1; videoproiector și laptop, dacă prezentarea este făcută în format electronic; o sală în care să se desfășoare prezentarea publică, suficient de încăpătoare pentru toți invitații; dacă sala este foarte mare, poate fi necesar un sistem sonor cu microfoane și boxe.

LECȚIA 9

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul discută cu elevii despre modul în care va fi realizată prezentarea ghidului și se asigură că fiecare elev/elevă are un rol în organizarea prezentării, conform sugestiilor din Anexa 1. Repartizarea acestor responsabilități se realizează în mod democratic. Este important ca fiecare elev/elevă să se simtă confortabil cu rolul pe care îl joacă și să înțeleagă responsabilitatea pe care o are pentru succesul întregului proiect. (20 min.)
2. Finalizarea conținutului prezentării. Realizați o simulare generală în fața clasei, pentru a vă asigura că toată lumea este pregătită, că fiecare elev/elevă știe când îi vine rândul să prezinte și că știe ce are de spus. Explicați elevilor că este important ca prezentarea să fie coerentă, clară și interesantă. (15 min.)
3. Profesorul se asigură că toată lumea știe exact ce are de făcut până la prezentare și în timpul acesteia. Elevii sunt încurajați să repete acasă ceea ce au prezentat, pentru a fi cât mai pregătiți la eveniment. Elevii pot să repete prezentarea în fața oglinzii, în fața unor colegi, prieteni sau a părinților. (10 min.)

LECȚIA 10

DEMERSUL DIDACTIC

1. Desfășurarea prezentării. În acest moment, rolul profesorului este minim. Elevii sunt cei care prezintă, conform instrucțiunilor din Anexa 1 și conform simulării realizate la lecția precedentă.
2. Profesorul transmite elevilor un mesaj de încurajare înainte de începerea evenimentului și un mesaj de felicitare după încheierea lui (în public sau în privat).

ANEXA 1

ORGANIZAREA PREZENTĂRII

Fiecare elev din clasă va avea un rol în organizarea prezentării. Identificați ce elemente sunt necesare pentru o bună organizare, planificați când să se desfășoare acestea și stabiliți care elevi vor fi responsabili de fiecare aspect. De exemplu:

1. Stabilirea datei, orei și locului (poate fi sala de clasă, sala de festivități sau sala de sport a școlii, o altă sală disponibilă, de exemplu, dintr-o instituție publică etc.). Poate fi necesară obținerea aprobării pentru utilizarea sălii.
2. Pregătirea sălii (locul unde vor sta invitații, afișarea portofoliului, dacă s-au folosit panouri, sau instalarea și testarea echipamentului de proiecție, dacă prezentarea este electronică).
3. Salutul de bun venit adresat participanților.
4. Prezentarea ghidului și a modului în care au lucrat elevii.
5. Moderarea discuției ce urmează după prezentare.
6. Realizarea de fotografii.

Unul sau mai mulți elevi pot primi sarcina de a nota ideile importante și de a scrie apoi un articol despre eveniment pentru blogul clasei sau pentru revista școlii. Dacă toți participanții sunt de acord, puteți realiza și o înregistrare audio sau video a prezentării.

DESFĂȘURAREA PREZENTĂRII

1. Deschiderea evenimentului

Salutul de bun venit și prezentarea invitațiilor.

Precizarea etapelor și a duratei prevăzute – explicați succint că evenimentul va consta în prezentarea ghidului elaborat, iar după finalizarea prezentării, invitații vor avea ocazia să adreseze întrebări.

2. Prezentarea ghidului

Reprezentanții desemnați prezintă fiecare secțiune a ghidului.

3. Prezentarea modului în care elevii au lucrat pentru realizarea ghidului

Reprezentanții desemnați prezintă modul în care elevii au lucrat pentru pregătirea ghidului și a prezentării.

4. Discuții cu invitații

Moderatorul invită participanții să reacționeze la conținutul prezentării:

- ▷ să ceară clarificări;
- ▷ să solicite exemple;
- ▷ să-și exprime punctele de vedere.

5. Încheierea evenimentului

Mulțumiți tuturor pentru participare.

LECTIA 11. LECTIA DE REFLECȚIE

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător. Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Atitudini	
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Manifestă interes pentru a învăța despre credințele, valorile, tradițiile și viziunile asupra lumii ale altor persoane. Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni.
Abilități	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Poate aduna informații în mod eficace, folosind o varietate de tehnici și surse.
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri. Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate. Utilizează metode de comunicare nonverbală (gesturi, mimică), pentru a transmite mesajul dorit.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul. Poate reflecta critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să reflecteze critic asupra comportamentului personal și al colegilor, manifestat în activitățile din cadrul unității de învățare;
- O2 – să asculte în mod activ diverse păreri cu referire la procesul de învățare;
- O3 – să folosească dovezi pentru a-și susține părerile, motivațiile, nevoile cu referire la dezvoltarea competențelor personale;
- O4 – să formuleze concluzii/lecții învățate, reieșind din experiența de elaborare a ghidului echipei eficiente.

DEMERSUL DIDACTIC

Etapă de reflectare asupra experienței de învățare are în vedere conștientizarea competențelor dobândite.

1. Profesorul implică elevii într-un proces de reflecție, organizat în două etape. În prima etapă, profesorul invită elevii să-și reamintească pașii parcurși și să discute despre elemente concrete, precum:
 - ▷ Cum ați aflat ce înseamnă o echipă?
 - ▷ Cum ați aflat ce înseamnă o echipă eficientă?
 - ▷ Cum ați luat deciziile privind structura ghidului?
 - ▷ Ce surse de informații ați consultat pentru a pregăti conținutul ghidului?
 - ▷ Cum ați colaborat cu colegii, pentru a organiza informațiile obținute?
 - ▷ Cum ați pregătit și organizat prezentarea publică? (10 min.)
2. Apoi, profesorul le oferă elevilor posibilitatea de a reflecta la emoțiile și părerile lor referitoare la:
 - ▷ Proces – Cum v-ați simțit pe parcursul procesului:
 - Ce v-a surprins?
 - Ce a fost neclar?
 - Ce v-a plăcut să faceți?
 - Ce nu v-a plăcut să faceți?
 - Ce ați vrea să faceți diferit într-un proiect asemănător?
 - ▷ Rezultate – Ce părere aveți despre rezultatele obținute:
 - Despre ghidul realizat?
 - Despre prezentarea lui? (10 min.)
3. În continuare, profesorul le propune elevilor să lucreze în perechi, pentru a reflecta asupra competențelor dezvoltate. În fiecare pereche, elevii se vor susține reciproc, pentru a identifica situații în care au manifestat, pe parcursul activităților din cadrul unității de conținut, comportamente corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică. Elevii trebuie să identifice exemple de comportamente concrete. Este important să se

precizeze, pentru elevi, că nu trebuie să insiste să parcurgă toți descriptorii, ci să marcheze doar acolo unde este cazul și să discute cu colegul sau colega din pereche despre situații concrete în care au manifestat comportamentele respective. Se va pune accentul pe evidențierea situațiilor în care a fost manifestat comportamentul, nu pe cele în care acesta a lipsit și nu pe compararea între elevi în cadrul perechilor. (15 min.)

4. Discuție generală. Elevii prezintă, în fața întregii clase, unele dintre situațiile pe care le-au putut conecta cu anumiți descriptori de competență. Profesorul se asigură că descriptorii din categoriile valori, atitudini, abilități și cunoștințe și înțelegere critică sunt acoperiți cât mai echilibrat. (10 min.)

ANEXA 1. FIȘA DE REFLECȚIE ÎN BAZA DESCRIPTORILOR

Notă. Lista de descriptori folosită în activitatea de reflecție în perechi este lista cu toți descriptorii menționați în cadrul acestei unități și care sunt preluați din metodologia de evaluare

Descriptori de competență	Activitatea sau situația în care s-a manifestat comportamentul	
	Exemple personale	Exemple oferite de coleg

Unitatea de învățare: Opinia fiecăruia contează

NOTĂ INFORMATIVĂ

În cadrul acestei unități de învățare, elevii vor învăța despre cum să-și facă vocea auzită și să participe în procesul decizional în clasă și în școală – condiție vitală pentru instaurarea în sălile de clasă a unei atmosfere sociale care să stimuleze respectul pentru demnitatea umană, cooperarea și sprijinul mutual.

Convenția cu privire la drepturile copilului (Articolul 12) stipulează că „statele părți vor garanta copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile acestuia urmând să fie luate în considerare, ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate”.

DREPTUL DE A FI AUZIT ARE TREI ELEMENTE DE BAZĂ:

- a avea oportunități pentru exprimarea liberă a punctelor de vedere;
- a lua în considerare/în serios punctele de vedere exprimate;
- a avea posibilitatea de a influența procesul decizional.

Prin urmare, dreptul de a fi auzit sau dreptul la participare se referă la încurajarea și susținerea copiilor și tinerilor să-și prezinte punctele de vedere și, astfel, să influențeze toate deciziile care le afectează viața, inclusiv în mediul școlar. Participarea copilului este un *proces* care implică acțiune. Nu se va face nimic pentru copil, fără că acesta sa fie întrebat. Din punctul de vedere al unui profesor, acest lucru înseamnă că trebuie să se găsească procesele și metodele care sunt realiste, legale și prin care se asigură că adulții iau în considerare opinia copilului.

În conformitate cu cele menționate mai sus, Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului, în Comentariul General nr. 12 (2009), stipulează că toate procesele în cadrul cărora se solicită opiniile sau participarea unuia sau mai multor copii trebuie să fie:

1. *Transparente și informative* – copiii trebuie să dispună de informații complete, accesibile, ce vor ține cont de diversitate și vor fi adaptate vârstei lor, cu privire la dreptul de a-și exprima liber viziunile, acestea fiind luate ulterior în considerare.
2. *Benevole* – în nici un caz copiii nu trebuie impuși să-și exprime punctul de vedere; ei trebuie să fie informați că au dreptul să se retragă la orice etapă a participării.
3. *Bazate pe principiul respectului* – opiniile copiilor trebuie tratate cu respect și ei trebuie să se bucure de oportunități de a propune idei și a lansa activități. De asemenea, se impune necesitatea înțelegerii contextului social, economic, ecologic și cultural în care se înscrie viața copiilor.
4. *Relevante* – problemele în privința cărora copiii au dreptul să se expună trebuie să fie cu adevărat relevante pentru viața lor și să le permită să profite de cunoștințele, competențele și capacitățile lor.
5. *Prietenoase copilului* – contextele și metodele de lucru urmează a fi adaptate la capacitățile copiilor. Timpul și resursele necesare trebuie puse la dispoziția copiilor pentru a-i pregăti corespunzător și a le permite să capete încrederea necesară.

6. *Incluzive* – participarea trebuie să poarte caracter incluziv, să evite modelele existente de discriminare și să ofere copiilor marginalizați, băieți și fete, posibilitatea de a se implica.
7. *Susținute prin instruire* – pentru a facilita eficient participarea copiilor, adulții au nevoie să urmeze o pregătire specială, să-și dezvolte anumite competențe, cum ar fi capacitatea de a asculta copiii, de a conlucra cu aceștia, precum și de a-i implica, în funcție de capacitățile lor, în evoluție.
8. *Sigure și să țină cont de riscuri* – în anumite circumstanțe, exprimarea unei opinii poate presupune anumite riscuri. Adulții trebuie să întreprindă toate măsurile de precauție, pentru a reduce la minimum riscurile de a expune un copil la violență, exploatare sau orice altă consecință negativă, din simplul motiv că acesta a decis să-și exercite dreptul la participare.
9. *Responsabile* – este deosebit de important să se asigure monitorizarea și evaluarea participării copiilor. De exemplu, în cadrul oricărei cercetări sau oricărui proces de consultare, copiii trebuie să fie informați despre felul în care opiniile lor au fost interpretate și utilizate și, în caz de necesitate, să li se ofere posibilitatea de a contesta și influența analiza rezultatelor.

Comitetul pentru drepturile copilului consideră că implicarea constantă a copiilor în procesele decizionale poate fi realizată în special prin intermediul consiliilor de clasă, consiliilor de elevi, precum și prin prezența reprezentanților elevilor în cadrul consiliilor și comitetelor școlare, în care aceștia să-și poată exprima liber viziunile asupra elaborării și implementării politicilor școlare și codurilor de conduită.

În pregătirea acestei lecții, este indicat ca profesorul să facă, individual sau în colaborare cu alți colegi, exercițiul de a identifica persoanele sau grupurile prezente în viața școlii și responsabilitățile acestora. Acest demers va ajuta profesorul să fie mai pregătit la oră și să răspundă mai ușor la întrebările pe care le vor avea elevii.

LECȚIA 1. DREPTUL DE A FI AUZIT/LA PARTICIPARE**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni. Își realizează sarcinile cât de bine poate.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Ascultă în mod activ diferite păreri.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra propriilor motivații, nevoi și scopuri.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să identifice rolul persoanelor/grupurilor de persoane implicate în viața școlară;
- O2 – să examineze responsabilitățile tuturor persoanelor care activează în cadrul școlii;
- O3 – să manifeste respect pentru contribuția fiecărui membru al comunității școlare în conducerea democratică a acesteia.

STRATEGII DIDACTICE:

- Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în grup mare/mic, frontal.
- Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată, prezentarea.

CASETA CU INFORMAȚII:

Prezenta lecție se referă la sistemul educație. Scopul acesteia constă în a le propune elevilor să identifice toate persoanele implicate în sistemul de educație și rolul acestora, inclusiv rolul elevilor. Republica Moldova reprezintă o democrație cu un parlament și guvern alese pe cale democratică. În mod similar unei societăți democratice, în școli, fiecare are drepturi și responsabilități. Scopul acestei activități constă în a identifica drepturile și responsabilitățile tuturor persoanelor ce activează în cadrul unității de învățământ.

În prima etapă, cadrul didactic va ghida elevii în procesul de identificare a persoanelor și a grupurilor de persoane implicate în viața școlară (*elevii, profesorii, personalul tehnic, părinții, administrația, psihologul, asistentul medical, bibliotecarul, administrația publică locală, cadrul didactic de sprijin, pedagogul social, Consiliul de administrare, Consiliul elevilor (CE), Comitetul părinților etc.*). În a doua etapă a lecției, elevii vor discuta despre rolul și responsabilitățile acestora (de exemplu, *elaborarea orarului, comunicarea cu respect pentru fiecare, curățenia în sălile de clasă, echipamentul adecvat, aprovizionarea cu hrană, siguranță și protecție, predarea lecțiilor etc.*).

În finalul lecției, elevii vor explora modalitățile prin care se pot face auziți în relație cu toate persoanele sau grupurile de persoane identificate. Întrebarea-cheie este cum putem face ca școala și clasa noastră să funcționeze în baza principiilor democratice.

Profesorul va ajuta elevii să concluzioneze că școala este o mare comunitate de oameni și că fiecare are un rol important în guvernarea acesteia. Descoperirea de către elevi a rolului și responsabilităților fiecărui membru al comunității le va permite să analizeze critic dacă școala funcționează în baza unor norme democratice, bazate pe respectarea demnității umane, drepturilor omului, legii și dreptății.

În același timp, este importantă înțelegerea de către elevi a faptului că o democrație nu înseamnă o distribuire a puterii în mod egal pentru toți oamenii, ci respectarea unor principii, care înseamnă că cei aflați în poziție de autoritate dețin puterea în mod legitim și au atât drepturi, cât și responsabilități. Astfel, unele persoane din conducerea școlii au și responsabilitatea de a lua decizii care sunt obligatorii pentru anumite grupuri de membri ai comunității școlare, dar și responsabilitatea de a-i consulta pe cei afectați de o anumită decizie, de a-i implica în luarea deciziilor și, unde este posibil, de a le lăsa posibilitatea să decidă.

În cadrul acestei lecții, se va iniția o discuție introductivă despre Consiliul elevilor, ca una din structurile prin care elevii își pot face vocea auzită, discuție care va fi continuată în profunzime la lecțiile următoare.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Desenați pe tablă un puzzle mare, cu mai multe piese și inițiați o discuție despre persoanele sau grupurile de persoane implicate în viața școlii. Completați, împreună cu elevii, fiecare piesă

din puzzle cu o persoană sau cu un grup de persoane din școala lor. Porniți în completarea puzzle-ului de la ceea ce spun elevii (fără a urma vreo ordine anume sau vreo ierarhizare), iar dacă aceștia omit persoane/grupuri, adresați-le întrebări ajutătoare, pentru ca ei să le identifice. (5–7 min.)

2. Se formează grupuri mici, pentru a discuta despre responsabilitățile fiecărei persoane sau grup de persoane implicate în viața școlii. Fiecare grup alege o persoană/un grup de persoane din listă și discută, pentru a identifica trei responsabilități de bază ale acestora. Dacă este necesar, profesorul ajută elevii cu câteva exemple, cum ar fi: persoanele care fac curățenie au responsabilitatea de a se asigura că școala este curată; bibliotecara are responsabilitatea de a menține ordinea și liniștea în bibliotecă, pentru ca elevii să poată găsi ușor cărțile de care au nevoie și să le poată citi etc. (7 min.)

O variantă alternativă posibilă este ca fiecare grup să primească două pachete de bilețele:

- ▷ un pachet de bilețele cu diferite persoane implicate în viața școlii;
- ▷ un pachet cu responsabilități.

Sarcina elevilor va fi să asocieze persoanele cu responsabilitățile și dacă se poate, să adauge și alte exemple de responsabilități pentru fiecare persoană.

Activitatea poate începe cu identificarea de către elevi a persoanelor care au un anumit rol în viața școlii.

3. Rezultatele obținute în grupurile mici se prezintă în grupul mare și se inițiază o discuție. Elevii adresează întrebări și completează sau concretizează ceea ce nu le este clar. (7–10 min.)
4. Ajutați copiii să identifice legăturile dintre aceste persoane sau grupuri, adresându-le următoarele întrebări:
 - ▷ Cine deține puterea în școala noastră? De ce unele grupuri de persoane au responsabilitatea de a lua decizii obligatorii pentru alții? În ce bază sunt luate deciziile (arbitrar, conform cadrului legal, prin consultare etc.)? Ce avantaje sunt, dacă deciziile se iau în bază de consultări? Dar dezavantaje?
 - ▷ În școala noastră, cine consultă pe cine și în ce privință?
 - ▷ Cum sunt elevii implicați în acest proces? Cum ar dori să fie implicați? (15 min.)
5. Invitați elevii să formuleze concluzii despre importanța/valoarea rolurilor și responsabilităților fiecărui membru al comunității școlare, pentru a ne asigura că aceasta funcționează în baza unor norme democratice. (7 min.)

EXTINDERE:

Propuneți elevilor să discute cu un coleg/o colegă sau prieten/prietenă și să facă o listă cu decizii din școală/clasă, în care a fost implicat din clasa I și până în acest moment. Elevii pot discuta și cu unii adulți, părinți sau angajați ai școlii, despre experiența lor de participare la luarea unor decizii.

LECȚIA 2. PARTICIPAREA ELEVILOR ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Susține că școala trebuie să fie un mediu în care elevii să acționeze ca cetățeni activi.
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că toate instituțiile publice trebuie să respecte, să protejeze și să implementeze drepturile omului.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile.
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun. Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își realizează sarcinile cât de bine poate.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își modifică părerile, dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica sensul unor termeni, cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să analizeze critic diferite experiențe de implicare în luarea deciziilor în școală;
- O2 – să discute despre modalitățile prin care își pot face vocea auzită în clasă/școală;
- O3 – să manifeste respect pentru diverse experiențe de implicare în procesul decizional.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în perechi, în grup mic/mare, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată, prezentarea.

CASETA CU INFORMAȚII:

Această activitate decurge din prima lecție. După ce elevii au identificat rolul și responsabilitățile tuturor celor implicați în viața școlii, înainte ca aceștia să porceadă la analiza detaliată a rolului Consiliului elevilor, este important să reflecteze asupra mai multor modalități de luare a deciziilor care există în școala lor (Consiliul de administrare, Consiliul profesoral, ședințele elevilor din clasă, orele de clasă/dirigenție, Consiliul elevilor, Consiliul părinților etc.).

Lecțiile de Educație pentru societate concep școala ca pe un loc unde elevii pot învăța din experiența reală de viață. Școala este o microcomunitate care servește ca un model de societate în general. Într-o anumită măsură, școala poate deveni chiar un model pentru o societate mai bună, mai democratică, deoarece membrii unei comunități școlare pot participa la luarea deciziilor într-o mai mare măsură în mediul școlar decât ar fi posibil în afara acestuia.

În cadrul acestei lecții, profesorul dirijează un proces complex de explorare a modalităților/căilor prin intermediul cărora vocea elevilor poate fi auzită. Astfel, elevii nu doar vor ști care sunt drepturile la participare, dar și vor fi capabili să le folosească. Astfel, profesorul creează oportunități prin care ei se implică în luarea deciziilor privind toate aspectele vieții școlare.

Scopul acestei lecții rezidă în stabilirea unor premise/unui cadru ce ar permite înființarea unui Consiliu al elevilor, care poate contribui la respectarea drepturilor și responsabilităților tuturor celor implicați în activitățile școlii.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Profesorul scrie pe tablă cuvântul *decizie* și invită elevii să spună ce înseamnă aceasta pentru ei (cum se realizează, asupra cui are impact, cum diferă deciziile individuale față de deciziile de grup etc.). Apoi, le propune elevilor să discute în perechi despre o situație din viața școlii sau a clasei, din clasele primare și până în prezent, în care au fost implicați în luarea deciziilor. Rugați elevii să spună la ce s-a referit decizia, cine a mai fost implicat și cum au influențat situația/problema. (10 min.)
2. Profesorul încurajează elevii să împărtășească ce au aflat, de la prieteni și/sau adulți, în legătură cu experiența lor de influențare a deciziilor. Ce este asemănător și ce este diferit între experiența lor și cea a colegilor/prietenilor lor? Ce este asemănător și ce este diferit între experiența lor de luare a deciziilor și cea a adulților? (10 min.)
3. Elevii sunt invitați să formeze grupuri mici și să facă o listă a modalităților prin care își pot face vocea auzită în școală, prin care pot contribui la luarea deciziilor. (5 min.)
4. Reprezentanți din fiecare grup prezintă răspunsurile în grupul mare, apoi se discută rezultatele în baza următoarelor întrebări (10 min.):
 - ▷ Cum vă puteți face auziți în structurile sau locurile menționate?
 - ▷ Care dintre locuri sau structuri sunt cele mai potrivite, pentru ca opinia elevului să se poate face auzită?

- ▷ *Care este rolul Consiliului elevilor în reprezentarea vocii tuturor elevilor din instituție?*
5. Concluziile formulate împreună cu elevii se vor referi la faptul că fiecare dintre ei are dreptul de a se implica în toate deciziile care se referă la viața lor școlară (elaborarea orarului, selectarea disciplinelor opționale, elaborarea regulamentului clasei/școlii, măsurile de siguranță în cadrul școlii, măsurile de asigurare a condițiilor igienice, metodele de predare și evaluare etc.). (5 min.)

EXTINDERE:

Elevii vor consulta opinia a doi-trei colegi sau prieteni despre asocierile pe care le au cu referire la Consiliul elevilor. Îi vor întreba ce știu despre acesta, cu ce cuvinte sau responsabilități îl asociază. Răspunsurile primite vor fi folosite la lecția următoare.

LECȚIA 3. CE ESTE UN CONSILIU AL ELEVILOR?**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Susține că școala trebuie să fie un mediu în care elevii să acționeze ca cetățeni activi.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă convingerea că situațiile dificile pot fi depășite.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Recunoaște situațiile ambigue.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica de ce se supără o persoană
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica felul în care tonul vocii, contactul vizual și limbajul corporal pot ajuta comunicarea verbală.
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica sensul unor termeni, cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să exploreze opinii despre ce este un Consiliu al elevilor;
- O2 – să argumenteze necesitatea unui Consiliu al elevilor;
- O3 – să formuleze așteptări de la activitatea Consiliului elevilor.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în grup, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată, prezentarea.

CASETA CU INFORMAȚII:

La această lecție, elevii vor discuta despre ce este un Consiliu al elevilor și care este rolul acestuia. În conformitate cu prevederile *Instrucțiunii privind constituirea și funcționarea Consiliului elevilor*, aprobată prin ordinul Ministerului Educației nr. 136 din 26.03. 2013, fiecare instituție de învățământ este obligată să instituie un Consiliu al elevilor.

Inițiativa de creare a Consiliului elevilor poate veni din partea elevilor, care se adresează administrației cu această solicitare. În cazul dat, personalul de conducere oferă elevilor asistență logistică și metodologică, pentru organizarea acestui proces. În cazul în care această inițiativă întârzie să apară din partea elevilor, administrația și cadrele didactice vor iniția și facilita procesul creării consiliului.

Conform Instrucțiunii, directorul instituției, după discuții cu elevii, emite un ordin privind crearea sau re alegerea Consiliului elevilor, prin care stabilește procedura, termenele și responsabilii. Ordinul este făcut public atât pentru cadrele didactice, cât și pentru părinți și elevi. Directorul instituției se asigură că consiliul este constituit la începutul fiecărui an școlar și desemnează un profesor coordonator responsabil de activitatea acestuia.

Veți propune elevilor să identifice cuvinte pe care le asociază cu sintagma *Consiliul elevilor*. Iată câteva cuvinte care pot defini ce este un Consiliu al elevilor: *comunicare, cooperare, echipă, obiective, acțiuni, scop, alegeri, opinii, compromisuri, independență, negocieri, acorduri, idei, reprezentare, decizii, proces* etc.

Împreună, veți formula un enunț care ar defini un Consiliu al elevilor. De exemplu: *Un Consiliu al elevilor este o structură consultativă și reprezentativă a elevilor, prin intermediul căreia aceștia pot să se implice în guvernarea școlii, în parteneriat cu administrația, personalul și părinții, în beneficiul școlii și al tuturor elevilor.*

Veți analiza unele opinii ale copiilor de la Platforma Copiilor (CIDDC), care au realizat o cercetare despre cum școala susține elevii să participe la luarea deciziilor prin intermediul Consiliului elevilor. http://monitor.drepturilecopilului.md/files/Raportul_CIDDC.pdf

De asemenea, veți analiza și ideile elevilor din școala dumneavoastră – ceea ce au avut ca sarcină pentru acasă.

DEMERSUL DIDACTIC

1. Rugați elevii să împărtășească succint colegilor opiniile lor referitoare la asocierile legate de Consiliul elevilor. Întrebați elevii cum s-au simțit atunci când au consultat semenii, ce reacții au avut aceștia, ce i-a ajutat să facă acest lucru și ce dificultăți au întâmpinat, ce ar schimba data viitoare în consultarea opiniei unor colegi sau prieteni. (3–5 min.)
2. Propuneți elevilor, în perechi, să reflecteze critic asupra celor spuse de colegii lor și să scrie pe două-trei fișe cu ce asociază ei Consiliul elevilor. (5 min.)

3. Invitați-i să acroșeze pe rând fișele pe tablă și, pe măsură ce le prezintă, să creeze mai multe categorii, grupate după anumite idei/criterii. Discutați despre produsul elaborat în comun, în baza următoarelor întrebări:
 - ▷ *Care sunt cuvintele-cheie?*
 - ▷ *Ce cuvinte credeți că lipsesc sau ar mai fi necesare, pentru a da mai mult sens Consiliului elevilor?*
 - ▷ *Ce v-a surprins în acest exercițiu?*
4. Propuneți elevilor să completeze cu unele cuvinte care nu sunt scrise. Discutați despre ce putere au aceste cuvinte atunci când explicăm ce este un Consiliu al elevilor. Formulați împreună un enunț despre ce este un Consiliu al elevilor.
5. Spuneți elevilor că un grup de adolescenți de la Platforma Copiilor (CIDDC) a făcut o cercetare despre cum școala susține elevii să participe la luarea deciziilor prin intermediul Consiliului elevilor. Rugați elevii să analizeze câteva opinii despre ce este un Consiliu al elevilor, exprimate în cadrul acestui studiu, prin prisma discuțiilor de mai sus, argumentând dacă sunt sau nu de acord cu cele spuse.
 - ▷ *„Consiliul elevilor are rolul să le prezinte profesorilor opinia elevilor (idei pentru ore deschise, opinii despre uniformă)”.*
 - ▷ *„De două-trei ori pe săptămână, consiliul organizează un recital de poezie și scenete”.*
 - ▷ *„Eu asociez Consiliul elevilor cu un grup de persoane care decid soarta școlii, emit reguli pe care trebuie să le respectăm. De exemplu, organizează activități extracurriculare; decid când și cum se vor desfășura acestea și, cu aprobarea directorului, realizează activitatea”.*
 - ▷ *„La fiecare sărbătoare, consiliul propune un concert”.*
 - ▷ *„Consilierii sunt cei care se autosesizează – observă unele situații problematice și le pun în discuție”.*
6. În grupuri mici, elevii vor discuta în baza următoarelor întrebări: (5–7 min.)
 - ▷ *De ce este nevoie în școală de un Consiliu al elevilor?*
 - ▷ *Ce așteptări au elevii de la Consiliul elevilor?*
 - ▷ *În ce aspecte ale școlii am vrea să fie implicat Consiliul elevilor?*
7. Fiecare grup prezintă rezultatele discuțiilor. Concluzionați, împreună cu elevii, că menirea de bază a Consiliului elevilor este:
 - ▷ să consulte periodic opinia tuturor elevilor;
 - ▷ să transmită opinia elevilor personalului de conducere și celui didactic din școală, care au responsabilitatea să reacționeze la aceste sesizări;
 - ▷ să ofere feedback semenilor despre cum opinia copiilor a influențat o anumită situație/decizie.

EXTINDERE:

Elevii vor discuta despre responsabilitățile lor cu unul sau doi reprezentanți ai altor clase în Consiliul elevilor și/sau vor căuta aceste informații în mediul online.

LECȚIA 4. RESPONSABILITĂȚILE REPREZENTANTULUI CLASEI ÎN CONSILIUL ELEVILOR**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului	<ul style="list-style-type: none"> Susține că drepturile specifice ale copiilor trebuie respectate și protejate de către toți membrii societății.
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Susține că școala trebuie să fie un mediu în care elevii să acționeze ca cetățeni activi. Susține că alegerile democratice trebuie organizate întotdeauna în mod liber și corect.
Atitudini	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun. Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile. Exprimă respect față de alte persoane, ca ființe umane egale.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă convingerea că situațiile dificile pot fi depășite.
Toleranța ambiguității	<ul style="list-style-type: none"> Interacționează pozitiv cu alte persoane, care au puncte de vedere diferite. Recunoaște situațiile ambigue.
Abilități	
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Realizează sarcinile de învățare în mod independent.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își modifică părerile, dacă i se demonstrează prin argumente raționale că acest lucru este necesar.
Abilități de cooperare	<ul style="list-style-type: none"> Construiește relații pozitive cu alte persoane dintr-un grup. Acționează în concordanță cu deciziile și activitățile echipei.
Abilități de aplanare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> Poate comunica cu părțile conflictuale în mod respectuos.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind limba și comunicarea	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra felului în care diferite stiluri de comunicare pot duce la blocaje în comunicare.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să reflecteze critic asupra competențelor și responsabilităților reprezentantului clasei în Consiliul elevilor;
 - O2 – să analizeze critic pe cine reprezintă un grup de elevi în Consiliul elevilor;
 - O3 – să demonstreze respect pentru dreptul fiecăruia de a reprezenta și de a fi reprezentat în Consiliului elevilor din școală.
- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: în perechi, în grup, frontal.
 - ▶ Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată, prezentarea.

RESURSE NECESARE:

Coli de hârtie, Fișa de lucru „Supereroul”.

CASETA CU INFORMAȚII:

La această lecție, profesorul discută cu elevii despre ce înseamnă reprezentarea în Consiliul elevilor. Pe cine reprezintă membrii Consiliului elevilor? Care grupuri de elevi din școală sunt și care nu sunt reprezentate în Consiliul elevilor? De ce se întâmplă așa? Cum putem schimba situația?

Conform studiului realizat de Platforma Copiilor și Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului³, de cele mai multe ori, CE sunt formate din elevi care „au note mari, un comportament „exemplar” sau care participă la diverse activități/cercuri în cadrul sau în afara școlii și la olimpiade”. De obicei, „aceste persoane sunt șefii clasei”.

Unii profesori și elevi sunt de părerea că „un consiliu nu poate fi format din elevi cu note mici sau care au probleme de disciplină, sau care nu au experiență de a organiza diferite activități” etc. Acest fapt duce la crearea unui consiliu nereprezentativ, încălcându-se dreptul la participare al celorlalți elevi: al celor care au media mai mică, au altă religie decât majoritatea, vin din familii cu venituri reduse sau care au un comportament problematic. Unii elevi și profesori consideră că asemenea reprezentanți ar „strica imaginea școlii, iar Consiliul elevilor va arăta neserios”.

Pentru ca un CE să fie unul reprezentativ, adulții trebuie să aibă încredere în capacitățile tuturor copiilor și să încurajeze implicarea tuturor elevilor în procesul decizional din clasă și/sau școală. În multe situații „se creează o „normalitate” pe care cei mai mulți elevi o cred și o susțin: precum că un membru CE trebuie să fie cel mai bun, cel mai deștept și cel mai exemplar”. „Se crede în stereotipul că elevii care au note mici nu pot da idei bune sau că dacă învață la o școală profesională sunt mai puțin deștepti decât cei de la colegiu”, „În consiliu sunt doar cei care au talent la dans, cântec, recitare de poezii”, „Unii elevii sunt scoși sau presați să iasă din consiliu, dacă au idei proprii, diferite de cele ale majorității colegilor sau ale profesorului/directorului adjunct, sau dacă folosesc cuvinte ce nu sunt pe placul celorlalți” – acestea sunt doar câteva opinii ale unor copii care au participat în cadrul cercetării.

³ Studiul integral, realizat de Platforma Copiilor/CIDDC, poate fi găsit aici: http://monitor.drepturilecopilului.md/files/Raportul_CIDDC.pdf

Fiecare copil trebuie să aibă șanse egale și echitabile de a-și reprezenta semenii în CE, iar acesta trebuie să reprezinte toți elevii din școală. Copiii consideră: „*Dacă un consiliu este format în mare parte din fete, acesta nu poate lua decizii pentru băieți (și invers)*”; „*În consiliu nu contează cât de bun ești la matematică sau la chimie, ci faptul că expui problemele tuturor elevilor*”; „*Problemele școlare trebuie reprezentate de diferite grupuri, nu doar de cei mai buni elevi la poezie sau la alte materii*”.

Pe parcursul lecției, profesorul va ajuta elevii să deducă în ce mod competențele pentru cultură democratică facilitează participarea echitabilă și respectuoasă a fiecărui elev la viața clasei și a școlii, inclusiv să-și reprezinte semenii în CE.

DEMERSUL DIDACTIC

1. În perechi, în baza Fișei de lucru „Supereroul”, elevii discută despre abilitățile/competențele și responsabilitățile reprezentantului clasei în Consiliul elevilor. (10 min.)
2. În grupuri mici, elevii discută și formulează trei-cinci abilități de bază și trei-cinci responsabilități de bază ale reprezentantului clasei în Consiliul elevilor. (10 min.)
3. Reprezentanții grupurilor notează ideile pe tablă, clasificate în două categorii: competențe și responsabilități. (10 min.)
4. Profesorul le amintește elevilor despre studiul analizat la lecțiile precedente și le spune că cei care au participat la cercetare au discutat și despre cine poate fi reprezentantul clasei în Consiliul elevilor. Opiniile lor au fost foarte diferite – unii consideră că „*un membru al Consiliului elevilor trebuie să fie cel mai bun, cel mai deștept și cel mai exemplar*” sau „*în consiliu sunt doar cei care au talent la dans, cântec, recitare de poezii*”, alți elevi consideră că „*în consiliu nu contează cât de bun ești la matematică sau la chimie, ci faptul că expui problemele tuturor elevilor*” sau „*problemele școlare trebuie reprezentate de diferite grupuri, nu doar de cei mai buni elevi la poezie sau la alte materii*”. Următoarele și alte întrebări pot facilita exprimarea critică a opiniei cu privire la faptul cine poate reprezenta clasa în Consiliul elevilor:
 - ▷ Care sunt cele mai importante calități și abilități pe care ar trebui să le aibă un reprezentant al clasei în Consiliul elevilor? Dacă este cazul, elevilor li se poate propune Fișa de lucru „Competențele și responsabilitățile reprezentantului clasei în Consiliul elevilor”.
 - ▷ Reprezentantul clasei în Consiliul elevilor trebuie să fie un supererou? (Nu, el este exact ca toți ceilalți elevi, nu este mai presus decât alții.)
 - ▷ Ce neajunsuri poate avea un reprezentant al clasei în Consiliul elevilor? (Și el are dreptul la greșeală. Este important să fie onest, corect, să recunoască atunci când greșește și să solicite ajutor.)
 - ▷ În ce condiții/cazuri reprezentantul clasei în Consiliul elevilor ar trebui înlocuit de altcineva? Cum? (Atunci când el nu reprezintă vocea tuturor elevilor.)
 - ▷ Ce dorințe sau așteptări nu poate realiza un reprezentant al clasei în Consiliul elevilor? (15 min.)

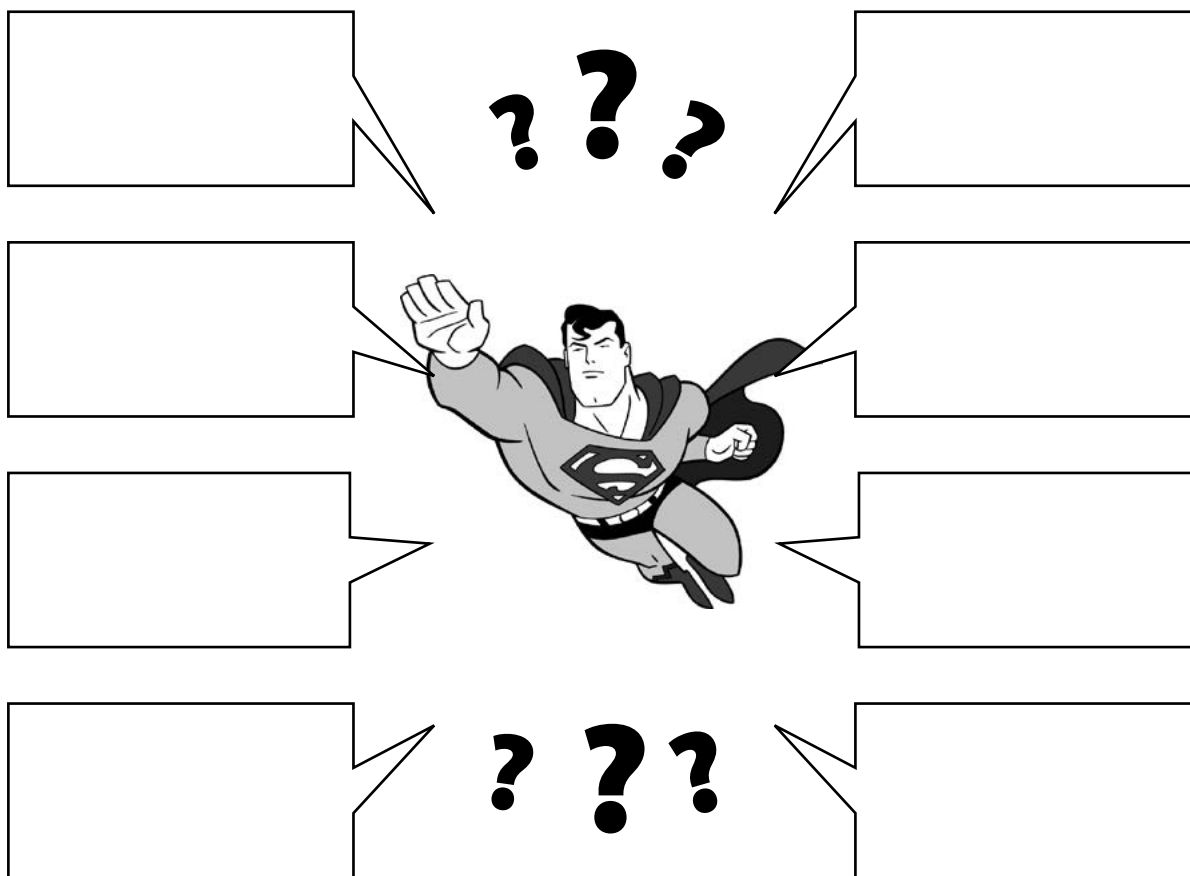

EXTINDERE

Elevii pot alege o sarcină din cele două:

1. Propuneți elevilor să se gândească dacă se văd în rolul de reprezentant al clasei în Consiliul elevilor, despre intenția de a candida pentru a fi reprezentant al clasei în CE.
2. Elevii vor discuta cu părinții despre cum ar trebui să fie o procedură de votare, pentru ca să fie considerată corectă și în baza legii.

FIȘA DE LUCRU „SUPEREROUL”

Sursă ilustrație: avatanplus.com

FIȘA DE LUCRU „COMPETENȚELE ȘI RESPONSABILITĂȚILE REPREZENTANTULUI CLASEI ÎN CONSILIUL ELEVILOR”

■ RESPONSABILITĂȚILE REPREZENTANTULUI CLASEI ÎN CONSILIUL ELEVILOR

- ▶ Ai misiunea să aduni opiniile și ideile colegilor de clasă și să le transmiți Consiliului elevilor. Întrucât există elevi care nu doresc să vorbească în fața clasei, urmează să identifici o modalitate de colectare a opiniilor și de la acești elevi.
- ▶ În cadrul orelor de clasă sau al altor ședințe, elevii vor decide ce probleme/preocupări ar dori să abordeze în cadrul Consiliului elevilor.
- ▶ Notează ideile enunțate de colegi, prezintă-le în cadrul ședinței Consiliului elevilor și asigură-te că au fost puse pe agenda acestuia.
- ▶ După fiecare ședință, informează colegii, cât de curând posibil, despre subiectele discutate în cadrul Consiliului elevilor și deciziile luate.

■ COMPETENȚE ALE REPREZENTANTULUI CLASEI ÎN CONSILIUL ELEVILOR:

- ▶ **Respect:** Ești în stare să promovezi opiniile și ideile clasei în cadrul ședințelor Consiliului elevilor, chiar dacă personal nu ești de acord cu acestea?
- ▶ **Responsabilitate:** Vei participa cu regularitate la ședințele CE? Vei informa clasa despre activitățile, discuțiile și deciziile CE?
- ▶ **Comunicare:** Vei oferi tuturor elevilor din clasă oportunitatea de a se exprima și vei aprecia în mod egal și echitabil toate părerile exprimate?
- ▶ **Ascultare și observare:** Poți asculta opiniile fiecăruia și rezuma ceea ce s-a spus? Poți vorbi clar și concis, pentru a-ți exprima punctul de vedere și a lua parte activă la discuții? Poți observa comportamentele colegilor și adulților din clasă/școală?
- ▶ **Autoeficacitate:** Ești în stare să faci notițe clare și exacte în timpul ședințelor de clasă și ale CE? Vei comunica cu exactitate ideile clasei Consiliului elevilor și vei informa clasa despre deciziile consiliului? Vei păstra informațiile în formă scrisă sau electronică și nu vei pierde lucrurile importante?
- ▶ **Cooperare:** Dacă în cadrul ședințelor CE se discută informații confidențiale, ești capabil să fii discret și să comunici aceste date doar persoanelor care au obligația să rezolve aceste probleme/cazuri?

LECȚIILE 5–6. PROCEDURA DE ALEGERE A REPREZENTANTULUI CLASEI ÎN CONSILIUL ELEVILOR**COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:**

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Susține că alegerile democratice trebuie organizate întotdeauna în mod liber și corect.
Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii	<ul style="list-style-type: none"> Manifestă interes pentru a învăța despre credințele, valorile, tradițiile și viziunile asupra lumii ale altor persoane. Exprimă curiozitate față de alte credințe, interpretări, orientări și apartenențe culturale.
Atitudini	
Spirit civic	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni.
Autoeficacitate	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă încrederea că poate să desfășoare activitățile pe care și le-a planificat.
Abilități	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Poate aduna informații în mod eficace, folosind o varietate de tehnici și surse.
Abilități de ascultare și observare	<ul style="list-style-type: none"> Reține detalii cu privire la comportamentul altor persoane.
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile. Poate analiza o situație, înainte de a lua o decizie.
Empatie	<ul style="list-style-type: none"> Încearcă să-i înțeleagă mai bine pe cei din jur, imaginându-și cum arată lucrurile din perspectiva lor.
Flexibilitate și adaptabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Se adaptează bine la diferite cerințe și contexte.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate. Utilizează metode de comunicare nonverbală (gesturi, mimică), pentru a transmite mesajul dorit.
Abilități de aplanare a conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> Poate identifica căile de aplanare a unui conflict.

Cunoștințe și înțelegere critică

Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	• Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul.
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	• Poate explica necesitatea unor proceduri democratice pentru alegerea reprezentanților echipei/grupului, clasei, școlii.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să reflecteze critic asupra propriilor valori, atitudini, abilități, cunoștințe;
- O2 – să ofere și să primească feedback constructiv de la colegi;
- O3 – să formuleze criteriile după care o procedură de vot este considerată corectă și legală;
- O4 – să experimenteze procesul de exprimare a votului.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: frontal, individual, în perechi.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția ghidată, prezentarea pe cerc, simulare.

RESURSE NECESARE:

Coli de hârtie, Fișa de autoevaluare/evaluare reciprocă, buletine de vot.

CASETA CU INFORMAȚII:

Aceste două lecții au caracter de simulare a unui proces de alegere a reprezentantului clasei în Consiliul elevilor. Este important ca profesorul, fără a forța procesul, să ofere elevilor oportunitatea de a-și exprima liber punctul de vedere și de a experimenta responsabilitatea. Elevii sunt încurajați să reflecteze critic asupra competențelor personale și ale colegilor și, dacă doresc, vor împărtăși aceste reflecții. Profesorul va iniția o discuție despre experiența de a vota a elevilor și cea a părinților, pentru a stimula formularea unor condiții referitoare la votul corect și just.

Acest proces îi va ajuta pe elevi să înțeleagă modul în care se desfășoară alegerile democratice, care este procedura și importanța votului și îi va pregăti pentru situațiile în care vor avea sarcina de a vota în mod real, atât pentru Consiliul elevilor, cât și în alte situații, în care deciziile sunt supuse la vot.

Profesorul va discuta cu elevii despre diversele modalități de alegere a membrilor Consiliului elevilor. Acest lucru depinde în mare parte de experiența existentă, dar și de dorința elevilor de a explora noi proceduri de creare a Consiliului elevilor. Cu toate acestea, există câteva reguli aplicabile pentru orice tip de alegeri:

- ▶ Consiliul elevilor este reprezentativ, în mod egal, pentru toți elevii din școală.
- ▶ Doar elevii pot fi aleși în Consiliul elevilor.

- ▶ Doar elevii au dreptul să participe la votarea membrilor Consiliului elevilor.
- ▶ Fiecare elev din școală poate vota doar o singură dată.
- ▶ Procedura de vot este discutată și aprobată în prealabil.
- ▶ Toți elevii sunt informați despre procedura de desfășurare a alegerilor.
- ▶ Procedura de alegere trebuie să asigure principiul votului secret.
- ▶ Elevii gestionează tot procesul, inclusiv numărarea voturilor, fiind asistați de profesori și/sau părinți.

Invitați un membru al CE să explice elevilor procedura de alegere a reprezentantului clasei în Consiliul elevilor, stabilită în școala în care învață, dacă aceasta există. Menționăm că aceasta variază de la o școală la alta și poate necesita explicarea următoarelor elemente de bază:

Nominalizare: Oricine din clasă poate nominaliza pe cineva, întrebându-l dacă dorește să participe la alegeri. Când persoana este de acord să fie nominalizată, numele acesteia este introdus într-o listă.

Candidați: Elevii care au acceptat să fie nominalizați pentru alegeri în calitate de membru al Consiliului elevilor.

Votarea: Fiecare elev votează pentru candidatul dorit în calitate de reprezentant al clasei pentru Consiliul de elevi, completând buletinul de vot. Votul este secret.

Comisie electorală: Un grup de persoane care organizează procesul de vot pregătește buletinele de vot, numără voturile și anunță rezultatele.

Profesorul are rolul de a ghida *un proces democratic, bazat pe informare, transparență, participare benevolă*, în condiții de siguranță și protecție față de orice formă de abuz, *de alegere a reprezentantului clasei în CE*. În acest proces, la toate etapele, trebuie să fie tratate cu respect opiniile și deciziile tuturor copiilor.

LECȚIA 5

DEMERSUL DIDACTIC

1. Întrebați elevii dacă au participat vreodată la un proces de votare în orice calitate (votant, mar-tor/observator etc.). Dacă da, atunci să spună când, cum a fost această experiență. De aseme-nea, întrebați elevii despre experiența părinților de a vota. (5 min.)
2. În grupuri mici, în baza experienței personale și a părinților, rugați elevii să formuleze câteva cerințe/criterii pentru un proces de vot democratic și corect. (5 min.)
3. Reprezentanții grupurilor prezintă lista de criterii/condiții și formulează împreună cu ceilalți elevi o listă comună. (5 min.)
4. Anunțați elevii că la următoarea lecție veți simula un proces de vot, în care ei vor alege un repre-zentat al clasei în CE. Invitați președintele CE din școală, să explice procedura de alegere a mem-brilor CE, stabilită în Regulamentul școlii, sau explicați-le dumneavoastră în ce constă aceasta. Menționați că alegerile nu trebuie să se transforme într-o competiție a popularității. (5 min.)
5. Propuneți elevilor să lucreze în perechi, în baza listei de descriptori de competență (Anexa 1. Fișa de autoevaluare/evaluare reciprocă). Elevii vor discuta situații concrete, în care au manifes-tat comportamente corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate

cu înțelegerea critică. Explicați că aceste competențe reprezintă doar câteva dintre competențele necesare pentru a candida la poziția de reprezentant al clasei în CE. (10 min.)

6. Elevii care doresc prezintă colegilor situațiile pe care le-au putut conecta cu anumiți descriptori de competență. Este important să concluzionați, împreună cu elevii, că oricine dintre ei poate candida în calitate de reprezentant al clasei în CE, iar opiniile și deciziile tuturor colegilor trebuie tratate cu respect. (10 min.)
7. La finalul lecției, propuneți elevilor să se autonomalizeze sau să propună candidatura unui coleg pentru a deveni reprezentantul clasei în CE. Candidaturile se notează pe tablă. Explicați elevilor că pot propune colegi doar cu solicitarea acordului acestora. Accentuați că este dreptul fiecărui copil de a accepta sau a refuza, nimeni, niciodată, nu poate fi constrâns să-și exprime opiniile împotriva dorinței sale. Implicarea poate înceta la orice etapă. Menționați că lista rămâne deschisă pentru completare până la lecția următoare. (7 min.)

ANEXA 1. FIȘA DE AUTOEVALUARE/EVALUARE RECIPROCĂ

	Competența/Descriptorii de competență	Opinia personală Activitatea sau situația în care s-a manifestat comportamentul	Opinia colegului Activitatea sau situația în care s-a manifestat comportamentul
VALORI	<p>Valorizarea diversității culturale Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător.</p>		
ATTITUDINI	<p>Spirit civic Colaborează cu alte persoane, pentru cauze de interes comun. Exprimă disponibilitatea de a participa la luarea deciziilor colective.</p>		
	<p>Responsabilitate Arată că acceptă responsabilitatea pentru propriile acțiuni.</p>		
ABILITĂȚI	<p>Abilități de învățare autonomă Poate aduna informații în mod eficace, folosind o varietate de tehnici și surse.</p>		
	<p>Abilități analitice și de gândire critică Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.</p>		
	<p>Abilități de ascultare și observare Ascultă în mod activ diferite păreri.</p>		
	<p>Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate.</p>		
CUNOȘȚINȚE ȘI ÎNȚELEGERE CRITICĂ	<p>Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul.</p>		

LECȚIA 6**DEMERSUL DIDACTIC**

1. Explicați elevilor că veți simula un proces de alegere a reprezentatului clasei în CE.
Actualizați regulile/condițiile de vot despre care ați discutat la lecția trecută: o persoană votează o singură dată, doar un singur candidat, exprimând votul printr-o bifă în pătrățelul din dreptul candidatului ales. Pentru desfășurarea procesului de vot, elevii aleg comisia de numărare a voturilor, constituită din trei-cinci reprezentanți. Este important ca decizia referitoare la cine să fie membri ai comisiei de numărare a voturilor să aparțină elevilor. Se amenajează spațiul pentru vot: cabina/cabine de vot, urna de vot, care pot fi confecționate și de către elevi sau solicitate de la primărie. (5 min.)
2. Multiplicați buletine pentru fiecare participant. Comisia distribuie fiecărui participant la vot câte un buletin de vot. Rugați elevii să scrie numele și prenumele tuturor candidaților. Numele și prenumele candidaților ar putea fi scrise în prealabil. Invitați elevii să voteze. (10 min.)
3. Comisia de numărare a voturilor va număra voturile și va afișa rezultatele pe tablă. (10 min.)
4. Inițiați cu elevii o discuție în grupul mare (5 min.):
 - ▷ *Cum v-ați simțit atunci când v-ați realizat dreptul la vot?*
 - ▷ *Cum v-ați simțit în calitate de candidat în Consiliul elevilor?*
 - ▷ *Cum credeți că se simt oamenii atunci când nu se bucură de dreptul la vot?*
5. Invitați elevii să vorbească despre învățămintele acumulate în acest proces. (10 min.)
6. La finalul lecției, menționați că au dreptul de a participa în procesul de alegere a reprezentantului clasei în Consiliul elevilor în școala lor, care va începe activitățile în luna septembrie.

**BULETIN DE VOT PENTRU ALEGEREA REPRESENTANTULUI/REPREZENTANTEI CLASEI ÎN
CONSILIUL ELEVILOR**

	☐
--	-----------------------

	☐
--	-----------------------

	☐
--	-----------------------

	☐
--	-----------------------

	☐
--	-----------------------

	☐
--	-----------------------

LECTIA DE REFLECȚIE LA FINAL DE AN ȘCOLAR

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI DESCRIPTORI:

Competențe specifice	Descriptori
Valori	
Valorizarea diversității culturale	<ul style="list-style-type: none"> Exprimă părerea că diversitatea culturală dintr-o societate trebuie valorizată pozitiv și apreciată corespunzător. Promovează ideea că trebuie să fim toleranți față de credințele diferite, pe care le au alte persoane în societate.
Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și a statului de drept	<ul style="list-style-type: none"> Sușține că școala trebuie să fie un mediu în care elevii să acționeze ca cetățeni activi.
Atitudini	
Respect	<ul style="list-style-type: none"> Oferă spațiu celorlalți, pentru a-și putea exprima liber opiniile.
Responsabilitate	<ul style="list-style-type: none"> Își realizează sarcinile cât de bine poate.
Abilități	
Abilități de învățare autonomă	<ul style="list-style-type: none"> Realizează sarcinile de învățare în mod independent.
Abilități analitice și de gândire critică	<ul style="list-style-type: none"> Folosește dovezi, pentru a-și susține părerile.
Abilități lingvistice, comunicative și plurilingve	<ul style="list-style-type: none"> Reușește să interacționeze eficient cu ceilalți, comunicând cu claritate. Utilizează metode de comunicare nonverbală (gesturi, mimică), pentru a transmite mesajul dorit.
Cunoștințe și înțelegere critică	
Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană	<ul style="list-style-type: none"> Poate reflecta critic asupra modalităților în care gândurile și emoțiile sale îi influențează comportamentul.
Cunoștințe și înțelegere critică privind lumea	<ul style="list-style-type: none"> Poate explica sensul unor termeni, cum sunt identitatea, apartenența la grupuri, stereotipurile, prejudecățile, discriminarea, drepturile și responsabilitățile, democrația.

OBIECTIVE OPERAȚIONALE:

La sfârșitul lecției, elevul va fi capabil:

- O1 – să valorizeze propria experiență și experiența colegilor de implicare în procesul de decizional;
- O2 – să reflecteze critic asupra experiențelor de formare a competențelor pentru cultură democratică;

O3 – să argumenteze importanța celei cea mai valoroase învățături, luate la lecțiile de Educație pentru societate;

O4 – să identifice o competență pe care ar dori să o dezvolte mai mult în continuare.

STRATEGII DIDACTICE:

- ▶ Forme de organizare a lucrului în grupul de elevi: individual, în perechi, în grup mic/mare, frontal.
- ▶ Metode și procedee didactice: discuția-reflecție ghidată.

CASETA CU INFORMAȚII:

Această lecție oferă atât profesorului, cât și elevilor oportunitatea de a reflecta și exprima în mod deschis gândurile, sentimentele și învățăturile-cheie. La final de an școlar, elevii și profesorul vor sărbători, într-un mod personal și în comun, achizițiile și vor stabili asupra căror competențe ar dori să continue lucrul.

Sarcina profesorului este de a crea, din start, o atmosfera calmă și de încredere. Sarcinile propuse elevilor încurajează reflecția, exprimarea și creativitatea. Profesorul va oferi posibilitate elevilor să aleagă forma sau metoda de exprimare care este cea mai potrivită pentru ei la momentul respectiv. A cere unor copii să răspundă verbal la o întrebare poate fi uneori prea mult. Desenarea unei imagini sau utilizarea mijloacelor creative pot ajuta elevii să se exprime mai deschis.

Profesorul va implica activ toți elevii în pregătirea acestei ore speciale. Rugați-i să aducă materiale reciclabile (reviste, ziare, hârtie colorată utilizată etc.), creioane colorate și carioci, clei, lipici, foarfeci.

Elevii, ghidați de profesor, vor pregăti din timp foi A4 cu denumirea lunilor anului, din septembrie până în mai. Încurajați implicarea tuturor elevilor, în grupuri mici, în acest proces. Rugați, în pauză, elevii să atârne pe tablă/pereteți aceste foi în ordine cronologică.

DEMERSUL DIDACTIC

1. La începutul lecției, întrebați elevii ce observă în sala de clasă și ce le sugerează cele observate despre ora care urmează. Propuneți elevilor, în perechi, să-și amintească despre una sau două activități, sarcini, momente din acest an școlar, care i-au marcat și să spună când aproximativ s-a întâmplat aceasta și de ce aceste momente sunt speciale pentru ei. Încurajați exprimarea respectuoasă, pe rând, a tuturor elevilor, astfel încât toți să se simtă parte a acestui proces de reflecție. (10 min.)
2. Spuneți elevilor că la final de an școlar este important să analizăm critic experiența de formare a competențelor pentru cultură democratică. Scrieți sau proiectați întrebările-cheie de reflecție și spuneți-le că au cinci-șapte minute să-și elaboreze produsul. Rugați elevii să aleagă una din cele trei întrebări și să reflecteze individual:
 - ▷ *Care a fost cel mai puternic moment al tău de învățare la lecțiile de Educație pentru societate?*
 - ▷ *Care este învățătura-cheie pe care ai luat-o de la orele de Educație pentru societate?*
 - ▷ *Arată-ne trei lucruri pe care le-ai învățat/dezvoltat la orele de Educație pentru societate.*

3. În continuare, elevii vor avea posibilitate să aleagă individual forma de exprimare asupra celor mai valoroase învățăminte. Fiecare o poate face în forma sau modul în care se simte mai plăcut, comod, interesant. Sugerați-le doar câteva modalități de prezentare, de exemplu:
 - ▷ un desen sau o imagine;
 - ▷ o scrisoare către sine;
 - ▷ un mesaj la telefon, prezentat timp de un minut;
 - ▷ o poezie, o melodie sau o pantomimă;
 - ▷ un poster-colaj din reviste, publicitate etc.
4. Când timpul a expirat, rugați copiii să prezinte reflecțiile individuale într-o ordine aleatorie. Aceasta înseamnă că oamenii vorbesc când sunt gata și nu se simt presați să vorbească, deoarece este rândul lor. Încurajați exprimarea fiecăruia, așa cum simte și poate. Dacă cineva vrea să prezinte reflecția în scris, nu în public, acceptați și această opțiune.
5. Reflecțați asupra procesului de elaborare și prezentare în baza următoarelor întrebări:
 - ▷ Cum vă simțiți acum?
 - ▷ Ce v-a ajutat să elaborați și să prezentați?
 - ▷ Ce dificultăți ați întâmpinat în acest proces?
 - ▷ Ce ați învățat din această experiență?
 - ▷ Ce ați face diferit data viitoare?
 - ▷ Asupra căror abilități, calități, lucruri ați vrea să lucrați în continuare?
6. Finalizați lecția prin a le mulțumi elevilor pentru experiența comună de învățare din acest an școlar. Spuneți-le că fiecare poate primi feedback despre competențele dezvoltate, precum și sugestii despre modalitățile prin care să continue să și le dezvolte.

Proiectarea unităților de învățare

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: TOȚI DIFERIȚI, TOȚI EGALI

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Caracterizarea propriei persoane în baza elementelor ce definesc identitatea. Deducerea consecințelor stereotipurilor și prejudecăților asupra indivizilor, grupurilor de oameni. Aplicarea în grup a unui/unui instrument/metode eficiente (e) de monitorizare a respectării drepturilor copililor. Susținerea respectului pentru demnitatea umană, egalitate și echitate.	1.	Lección introductivă în studiul disciplinei Educație pentru societate Numele și dreptul la identitate	Prezentarea profesorului și a elevilor. Activitatea interactivă introductivă. Prezentarea modului de lucru la ore și a metodologiei de evaluare prin descriptorii. Negocierea și stabilirea regulilor de lucru. Elevii discută semnificația obiectivă și subiectivă a numelui și prenumelui lor. Discuții despre emoțiile negative provocate de porecle, cuvinte umilitoare, insulte în adresa unei persoane. Elaborarea unei liste de calificative care pot caracteriza identitatea unei persoane. Identificarea în perechi a informațiilor despre ce conține și ce nu conține buletinul de identitate. Debrifarea activității.	1		
	2.	Eu și ceilalți. Roluri sociale	Elevii răspund individual la întrebarea „Cine sunt eu în raport cu alții?”. Completerea în grupuri a unui tabel cu caracteristicile pe care le au în comun cu alții și pe care le aleg/decid și lucruri care ne sunt date la naștere. Elaborarea de către grupuri a unui tabel comun cu idei. Clarificarea rolurilor și responsabilităților în diferite tipuri de relații și în calitate de membri ai unor grupuri. Reflecții asupra aspectelor propriei identități, la care ar dori să lucreze pe parcursul anului școlar. Debrifarea activității.	1		

Unități de competențe	Nr. de de unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
3.	Asemănări și deosebiri	<p>Elevii prezintă gânduri și emoții asupra aspectelor comune și diferite față de părinți, bunei, frați sau alți membri ai familiei.</p> <p>Identificarea în perechi a asemănarilor și deosebirilor.</p> <p>Celebrarea asemănarilor și diferențelor – se ridică în picioare cel/cea care are aceeași caracteristică sau apartenență ca și mine.</p> <p>Debrifarea activității.</p>	1		
4.	Percepția de sine și percepția altora. Stereotipurile	<p>Elevii analizează critic expresia: „Nimeni nu este o insulă pustie” sau alte expresii.</p> <p>Reflecții despre cum sunt percepuți elevii de către părinți sau de către alte persoane și dacă ei sunt de acord cu aceste opinii.</p> <p>Discutarea diferitor percepții pe care elevii le pot avea în legătură cu varii realități, în baza imaginii „Elefantul” sau a altor imagini cu personalități culturale, civice sau politice; grupuri minoritare sau defavorizate.</p> <p>Clarificarea conceptului de „stereotip”.</p> <p>Analiza metodelor prin intermediul cărora ar putea afla ce cred alții despre ei (feedback-ul constructiv).</p> <p>Debrifarea activității.</p>	1		
5.	Provocând stereotipurile și prejudecățile	<p>Luarea unei decizii personale și de grup în baza scenariului „Tabăra internațională pentru copii”.</p> <p>Empatizare cu persoanele izolate/excluse social.</p> <p>Elucidarea conceptului de „prejudecată” și analiza consecințelor acesteia.</p> <p>Explicarea diferenței dintre stereotip și prejudecată.</p> <p>Debrifarea activității.</p>	1		
6.	Recunoașterea și înfruntarea discriminării	<p>Elevii prezintă diferite situații de inegalitate/discriminare din școală sau comunitate.</p> <p>Vizionare a unui material video.</p> <p>Analiza situațiilor de discriminare identificate de elevi și a unor exemple de pe site-ul www.egalitate.md.</p> <p>Opțiuni de lecții suplimentare cu tema:</p> <p>Aprofundarea analizei situațiilor și criteriilor de discriminare;</p> <p>Propunerea de acțiuni pentru a înfrunta discriminarea în diferite situații.</p>	1		Alocarea de ore suplimentare sau ca activitate extracurriculară
7.	Reflecție asupra unității de învățare	<p>Activitatea „Un minut”: Rememorarea subiectelor, activităților de învățare și a metodelor și tehnicilor de lucru utilizate pe parcursul orelor. Reflecții în perechi în baza listei de descriptori (situații/cazuri și comportamente corespunzătoare valorilor, atitudinilor, abilităților și cunoștințelor asociate cu înțelegerea critică).</p> <p>Debrifarea activității.</p>	1		

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: BULLYINGUL

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Susținerea respectului pentru demnitatea umană, egalitate și echitate. Recunoașterea modalităților adecvate de prevenire și reacții în caz de bullying. Aplicarea în grup a unui/unei instrument/metode eficiente (e) de monitorizare a respectării drepturilor copilului.	1	Recunoașterea situațiilor de bullying	<p>Varianta 1. Profesorul inițiază o discuție despre percepția elevilor asupra semnificației culorilor roșu, verde, galben.</p> <p>Elevii lucrează individual, conform sarcinilor:</p> <p>Verde: Când mă simt bine și în siguranță în relațiile cu colegii/semenii din clasă/școală?</p> <p>Galben: Când mă simt prost sau supărat în relațiile cu colegii din clasă/școală?</p> <p>Roșu: Când mă simt foarte rău, ofensat și afectat, în relațiile cu colegii din clasă/școală?</p> <p>Împărtășiri, discuții, concluzii.</p> <p>Varianta 2. Elevii identifică comentarii abuzive și nepoliticoase, insulte sau poreclele ofensatoare pe care le-au auzit despre alți elevi și le clasifică în funcție de gravitatea lor, apoi discută împreună despre semnificația și impactul bullyingului asupra persoanelor.</p>	1		
	2.	Cyberbullyingul: cum îi facem față?	<p>Elevii citesc studiul de caz „Jasmine: nu sunt un bully”.</p> <p>Analiza comportamentelor pe o scară, de la <i>pozitiv</i> până la <i>negativ</i>.</p> <p>În perechi, analizează și clasifică, după anumite semne, informația din fișa de lucru „Jasmine: nu sunt un bully”.</p> <p>În grupul mare, elevii discută despre ce au aflat nou, ce cunosc deja și cum îi pot ajuta aceste lucruri.</p> <p>În grupuri mici, scriu un e-mail sau sms Jasminei despre utilizarea telefonului mobil, computerului, tabletei, astfel încât să nu-i rănească pe ceilalți.</p> <p>Împărtășiri și reflecții critice.</p>			
	3.	Barometrul bullyingului	<p>Elevii discută exemple de cyberbullying identificate în discuțiile cu semenii și prietenii.</p> <p>Clasa este împărțită în mai multe grupuri: elevii trebuie să pună cartonașele într-un rând, de-a lungul șirului, între „cel mai dureros” și „cel mai puțin dureros” „deloc dureros” și „nu se întâmplă niciodată”.</p> <p>Fiecare grup aranjează barometrul bullyingului. Discuții în grupul mare, comparații și reflecții asupra posibilităților diferite de gen în percepția actelor de bullying.</p> <p>Reflecții critice și lecții învățate.</p>	1		

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
	4.	Martori ai bullyingului	Discuții în grupul mare despre faptul dacă au fost martorii unei situații de bullying. Discuție în grupul mare: în care dintre cele trei cercuri (roșu, portocaliu, verde) se va plasa persoana agresată, agresorii și martorii și de ce? În perechi sau în grupuri, elevii discută despre acțiunile martorilor. Notează pe fișele roșii o acțiune sau inacțiune prin care martorii ar susține bullyingul, iar pe fișele verzi, două acțiuni care ar contribui la oprirea bullyingului și ar ajuta persoana agresată. Discuții și conducerii, lecții învățate.	1		
	5.	Cartografierea bullyingului în școală	Elaborarea în grupuri a „Hărții școlii”, ce va include săli de clasă, holuri etc., în care vor marca: cu bulina/culoarea roșie – locurile unde au loc cel mai frecvent situații de bullying, deci „punctele fierbinți”; cu bulina/culoarea galbenă – locurile unde au loc uneori situații de bullying și sunt îngrijorați că aceste cazuri vor deveni mai frecvente, dacă nimeni nu intervine; cu bulina/culoarea verde – locurile unde se simt în siguranță, nu au loc situații de bullying. În paralel, elevii vor completa în caiete un tabel, răspunzând la întrebări. Prezentări. Reflecții. Lecții învățate.	1		
	6.	Harta ajutorului	Activitatea „Harta ajutorului”, care conține următoarele componente distincte: harta individuală și cea elaborată în grupuri mici; prezentarea hărților. Profesorul notează ideile și elaborează împreună o hartă comună a ajutorului. Discuții și conducerii în grupul mare. Elaborarea unui demers adresat unui titular de obligații (administrația școlii, diriginte, un profesor etc.), pentru a-i comunica despre situația privind bullyingul, în percepția copiilor.	2		
	7.	Ce poate să facă școala pentru ca toți elevii să se simtă în siguranță la școală?	În grupuri, elevii fac o listă de modificări pe care consideră ei că ar trebui să le facă școala, pentru a reduce situațiile de bullying, de asemenea, exprimă ceea ce consideră că ar putea face ei pentru a reduce bullyingul. Prezentări și analiza celor elaborate. Împreună, întocmesc o scrisoare adresată administrației școlii, în care sunt incluse propunerile grupurilor. Elaborarea unui plan de prezentare a demersului către administrația școlii.	1		
	8.	Reflecție asupra unității de învățare	Activitatea „Stautia înghețată”. Rememorarea subiectelor, activităților de învățare și a metodelor și tehnicilor de lucru utilizate pe parcursul lecțiilor. Reflecții în perechi în baza fișei „Ce este bullyingul?”. Debrifarea activității.	1		

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: RELAȚIILE ÎN CADRUL ECHEIPEI – ÎNVĂȚAREA BAZATĂ PE PROIECT

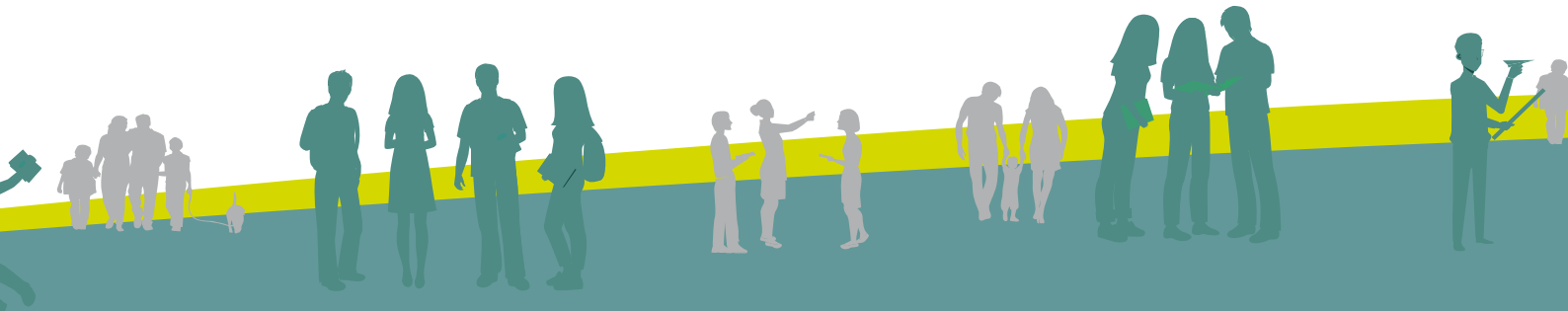
Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Aplicarea procedurilor școlare de participare la procesul decizional din clasă/școală.	1.	Ce înseamnă realizarea unui proiect în echipă	Explicarea modului de lucru în cadrul unității de învățare (etape, responsabilități, produs intenționat: ghidul echipei eficiente). Realizarea în grupuri mici a picturii comune a clasei. Discuții și concluzii despre proces și lecții învățate.	1		
Explorarea responsabilităților în diverse grupuri sociale (familie, clasă, prieteni, grup de semeni).	2, 3.	Ce înseamnă o echipă eficientă	Lucrul în grupuri mici – construirea unei clădiri cu resurse oferite de profesor. Observatorii descriu pe scurt ceea ce au înregistrat. Elevii identifică aspecte ale activității unei echipe și stabilește ce anume face ca o echipă să funcționeze eficient. În baza discuției, se face diferențierea între echipă și grup în general.	2		
Manifestarea respectului în diverse grupuri școlare. Explicarea normelor/regulilor de activitate a unei echipe. Cooperarea, în vederea realizării sarcinilor de lucru asumate/atribuite ale echipei. Susținerea respectului pentru demnitatea umană, egalitate și echitate. Implicarea responsabilă în activitățile echipei eficiente.	4, 5.	Documentare și colectare de pro-puneri privind ghidul echipei eficiente	În grupuri mici, elevii analizează studii de caz oferite de profesor, experiențe proprii de lucru în echipă sau situații de lucru în echipă, pentru a formula propuneri legate de ceea ce ar putea fi ghidul echipei eficiente. Se au în vedere elemente ce țin de regulile echipei: 1. distribuirea rolurilor și sarcinilor în echipă; 2. alegerea liderilor; 3. agenda ședințelor echipei; 4. planificarea acțiunilor echipei (distribuirea responsabilităților, stabilirea modalităților de comunicare, stabilirea termenelor-limită – intermediare și finale); 5. evaluarea activităților. 6. modul de gestionare a divergențelor și conflictelor etc. Elevii se documentează individual sau în perechi despre aspectele care pot facilita funcționarea unei echipe eficiente. La lecția următoare, elevii prezintă informația referitoare la echipa eficientă. Se completează informațiile relevante.	2		

Unități de competențe	Nr. de ord.	Unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
	6.	Determinarea structurii și formatului ghidului echipei eficiente	Profesorul le reamintește elevilor ce înseamnă o echipă. Elevii stabilesc locul, în sala de clasă, unde vor amplasa ghidul realizat, aleg formatul pentru ghid. În baza aspectelor identificate, clasa decide structura generală și provizorie a ghidului echipei eficiente.	1		
	7, 8.	Elaborarea secțiunilor ghidului	Elevii sunt repartizați în grupuri și fiecare grup lucrează la o secțiune a ghidului. Prezentare reciprocă și feedback la ceea ce au lucrat în grup. La lecția următoare, în grupuri, în baza feedback-ului întregii clase, se redactează versiunea finală a conținutului ghidului. Discuție asupra conținutului ghidului, ilustrațiilor utilizate.	2		
	9, 10.	Prezentarea ghidului	Discuții cu elevii despre modul în care va fi prezentat ghidul. Repartizarea responsabilităților. La lecția următoare, elevii prezintă ghidul realizat în fața unei audiențe externe, explicând fiecare secțiune, conform instrucțiunilor primite.	2		
	11.	Reflecție	Desfășurarea unui proces de reflecție organizat în două etape: I. Elevii să-și reamintească pașii parcurși. II. Elevii exprime emoțiile și părerea lor referitoare la proces, rezultate. Elevii lucrează în perechi, pentru a reflecta asupra competențelor dezvoltate. Discuție generală și concluzii	1		

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: OPINIA FIECĂRUIA CONTEAZĂ

Unități de competențe	Nr. de unități de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
Caracterizarea propriei persoane în baza elementelor ce definesc identitatea. Aplicarea procedurilor școlare de participare la procesul decizional din clasă/școală. Explorarea responsabilităților în diverse grupuri sociale (familie, clasă, prieteni, grup de semeni).	1.	Dreptul de a fi auzit/la participare Elevii identifică persoanele sau grupurile de persoane implicate în viața școlii, completând un puzzle. În grupuri mici, elevii discută despre responsabilitățile unei persoane/unui grup de persoane. În grupul mare, elevii reflectează asupra interacțiunii dintre aceste persoane sau grupuri de persoane, cine pe cine consultă. Concluzii despre importanța/valoarea rolurilor și responsabilităților fiecărui membru al comunității școlare.	1		
Manifestarea respectului în diverse grupuri școlare. Explicarea normelor/regulilor de activitate a unei echipe. Susținerea respectului pentru demnitatea umană, egalitate și echitate.	2.	Participarea elevilor în procesul de luare a deciziilor Elevii discută în perechi despre o situație din viața școlii sau a clasei în care au fost implicați în luarea deciziilor. Elevii prezintă în grupul mare ce au aflat de la prieteni și/sau adulți în legătură cu experiența lor de influențare a deciziilor. În grupuri mici, elaborează o listă a modalităților prin care își pot face vocea auzită în școală. Prezentări, discuții, anunțarea concluziilor în grupul mare.	1		
Manifestarea respectului în diverse grupuri școlare. Explicarea normelor/regulilor de activitate a unei echipe. Susținerea respectului pentru demnitatea umană, egalitate și echitate.	3.	Ce este un Consiliu al elevilor (CE)? Elevii împărtășesc asocierile aflate de la colegii din alte clase, referitoare la Consiliul elevilor. În perechi, elevii scriu pe două-trei fișe cuvinte/expresii pe care le asociază cu Consiliul elevilor. Acroșează fișele pe tablă, creând mai multe grupuri, în funcție de anumite idei/criterii. Formulează împreună un enunț despre ce este un CE. Elevii analizează câteva opinii despre ce este un CE în baza unei cercetări realizate de un grup de adolescenți de la Platforma Copiilor / CIDDC. În grupuri mici, se discută despre așteptările elevilor în raport cu activitatea Consiliului elevilor. Formularea de concluzii privind menirea de bază a CE.	1		
	4.	Responsabilitățile reprezentantului/reprezentanților clasei în Consiliul elevilor În perechi, în baza fișei de lucru „Supereroul”, elevii discută despre abilitățile/competențele și responsabilitățile reprezentantului clasei în Consiliul elevilor. În baza discuției, elevii formulează trei-cinci abilități de bază și trei-cinci responsabilități de bază ale reprezentantului clasei în Consiliul elevilor. Profesorul le amintește elevilor despre studiul discutat la lecția precedentă, facilitând exprimarea critică a opiniilor despre cine poate reprezenta clasa în CE.	1		

Unități de competențe	Nr. de de conținut	Activitățile de învățare principale și elemente de produs (dacă e cazul)	Nr. de ore	Data	Notă
5, 6.	Procedura de alegere a reprezentantului/reprezentantei clasei în Consiliul elevilor	<p>Lecția 5.</p> <p>Elevii împărtășesc experiențele cunoscute/trăite cu referire la un proces de votare în orice calitate (votant, martor/observator).</p> <p>În grupuri mici, formulează câteva cerințe/criterii pentru un proces de vot democratic și corect. Se redactează o listă comună de criterii/condiții pentru un proces de vot democratic și corect.</p> <p>Profesorul sau președintele CE din școală explică procedura de alegere a membrilor CE, stabilită în Regulamentul școlii.</p> <p>Discuții în perechi, în baza Fișei de autoevaluare și evaluare reciprocă a competențelor pentru cultură democratică.</p> <p>Li se propune elevilor să se autonominalizeze sau să propună candidatura unui coleg pentru a deveni reprezentant al clasei în CE. Lista rămâne deschisă pentru completare până la lecția următoare.</p>	2		
7.	Lección de reflexión la final de an școlar	<p>Lecția 6.</p> <p>Li se explică elevilor că vor simula un proces de alegere a reprezentatului clasei în CE. Se actualizează regulile/condițiile de vot.</p> <p>Se amenajează spațiul pentru vot. Se distribuie fiecărui participant la vot câte un buletin de vot. Sunt invitați elevii să voteze.</p> <p>Se număra voturile și se afișează rezultatele pe tablă.</p> <p>Discuții despre lecțiile învățate în acest proces.</p>	1		

www.coe.int

Consiliul Europei este organizația lider în domeniul drepturilor omului pe continentul european. Aceasta include 47 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și preeminența dreptului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.

**MINISTERUL
EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII**

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
Швейцарское управление по развитию и сотрудничеству

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE